

Заснаваная ў 1906. Адноўленая ў 1991. Выходзіць у пятніцы

Суровы папа

Бэнэдыкт XVI лупцуе сьвет, што тоне ў грахах.

старонка 2

«Код да Вінчы»

Дэн Браўн на старонках «НН».

старонка 16

І толькі надпіс — «Мілавіца»

Проста фота

старонка 5

ВЕЧАРЫНА «НН»

Сьпявае Вольскі

Постамэрыканскі Вольскі выступіць на вечах «Нашай Нівы» 28 красавіка. **Старонка 3.**

РЭПАРТАЖ

Тэст пройдзены!

Стыльрэдактар «НН» адправіўся здаць тэст зь беларускай мовы. **Старонка 14.**

ПРЭЗЫДЭНТ-2006

Юры Дракахруст:

«Паўстаюць не галодныя, паўстаюць сытыя, якіх не пакармілі адзін дзень». **Старонка 12.**

ЛЯБІРЫНТЫ

Беларускі сьлед Леанарда

Род Нямцэвічаў сабраў у сваім маёнтку пад Берасьцем унікальную калекцыю. У 1915 годзе, перад прыходам немцаў, грузаны гэтым скарбам або рушыў у эвакуацыю і... растварыўся. Зьнік і ўнікальны альбом малюнкаў з працамі Леанарда й Антоніса ван Дэйка. Сьлед страчаных скарбаў прасачыў краязнавец Анатоль Гладышчук. **Старонка 15.**

ГУТАРКА

А ў «Дзеяслове» ўсё добра, панове

— насуперак зьнікненьню літаратуры з грамадзкага краявіду. Барыс Пятровіч — **старонка 2.**

У прагматычным ключы

Пошук і выкрыцьцё ворагаў — вось што адрозьнівала пасланьне Лукашэнка да парлямэнту і народу Беларусі 19 красавіка ад дакладаў генсекаў на зьездах і пленумах КПСС. Праграмнаму выступу прэзыдэнта папярэднічалі вайсковыя вучэньні, а КДБ «да зьезду» выкрыла махлярства амэрыканскага дыплямата і ўвоз 200 тысячаў даляраў. **Старонка 3.** Чалавек з ружжом на фота: 12—15 красавіка на базе ўнутраных войскаў МУС прайшлі чарговыя паказальныя спаборніцтвы сярод спэцназаўцаў з мэтай выяўленьня падрыхтаванасьці да выкананьня «службава-баявых задач».

ЮЛІЯ ДАРАШКЕВІЧ

Агенства «Анёл»
падбор хатняга пэрсаналу

НЯНІ & ГУВЭРНАНТКІ

- ★ **Няні немаўляткам** (з мэдычнай адукацыяй);
- ★ **Няні-выхавальніца** дзецям ад году (педагагічная адукацыя, мэтодыкі раньняга разьвіцьця);
- ★ **Гувэрнанткі** для дзяцей ад 3-х гадоў (замежная мова, музыка, танец, малюнак, падрыхтоўка да школы);
- ★ **Хатнія гаспадыні** ў дапамогу мамам (утульны дом і смачная ежа без турботаў).

8(017)226-50-31
8(029)750-14-11
e-mail: anel-info@tut.by

Права чалавека і нацыянальная сьвядомасьць

ААН асудзіла сытуацыю з правамі чалавека ў Беларусі. Прапануем вашай увазе высновы і рэкамендацыі Спецыяльнага дакладчыка па Беларусі камісіі ААН па правах чалавека Адрыяна Севярына.

Беларускае грамадства — закрытае і падкантрольнае. Спецыяльны дакладчык мяркуе, што, хоць Беларусь яшчэ ня стала сапраўднай дыктатурай, але наблізлася да гэтай мяжы. Беларускі рэжым аўтарытарны па сваёй прыродзе. Кіраўнік дзяржавы сьцьвярджае, што легітымнасьць ягонай улады грунтуецца на прамой сувязі з народам і таму не прызнае ні канстытуцыйных, ні прававых, ні інстытуцыйных абмежаваньняў. У межах такой сыстэмы

практычна не застаецца месца правам чалавека.

Беларусь — бюракратычная дзяржава, у якой няма паўнаважнай грамадзянскай супольнасьці і моцнай сярэдняй клясы. Замест гэтага вэртыкаль дзяржаўна-аўтарытарнага дыктатуры дзяржаўным бюджэтам у адпаведнасьці з вызначанымі прэзыдэнтам прыярытэтамі. Выкарыстоўваючы дзяржаўны бюджэт для дасягненьня сваіх палітычных мэтаў, прэзыдэнт апякуецца тымі, на каго распаўсюджваецца ягоная ласка. Паслушэнства астатняга насельніцтва дасягаецца рэпрэсіўнымі мерамі.

Працяг на старонцы 10.

Пабачымся ў Баранавічах і Лідзе

Рэдактар «АКСЕН» Валер Булгакаў, паэты Андрэй Хадановіч і Зьміцер Бартосік пабываюць у Баранавічах увечары 26 красавіка і ў Лідзе ўдзень 27 красавіка. Даведкі ў Баранавічах праз тэлефон 029-767-20-37. Даведкі ў Лідзе праз тэлефон 029-686-63-60.

50 РАДКОЎ РЭДАКТАРА

АДЗІН — АБО НІВОДНАГА. Мяркуючы па выступак і інтэрвію, ня ўсе кандыдаты ў прэзідэнты ўсведамляюць складанасць будучага збору подпісаў. Адна рэч была сабраць тысячы подпісаў у адной менскай акрузе на выбарах у парламэнт, і зусім іншая — сто тысяч у краіне. Нават у святлай памяці 2001 годзе гэта ледзь што ўдалося толькі двум дэмакратам. Можна сабе ўявіць ціск налета: «Ты супраць каго подпіс паставіў!...» Кампаніі Сініцына і Марыніча ў свой час паказалі, што вялікіх грошай для якаснага збору подпісаў таксама недастаткова. Трэба мець ідэю і адданыя ёй зборшчыкаў. Прычым нават тысячы іх можа аказацца малавата. Але і пры самым аптымістычным сцэнары наяўнасць некалькіх кандыдатаў спакусіць Лукашэнку на сэлецыю. І зробіць немагчымым шантаж байкотам.

Кандыдат можа быць адзіны — або ня будзе ніводнага. Высновы аналітыкаў — **старонка 12.** АДЧУЖЭНЬНЕ АД ПАЛІТЫКАЎ. З допісу Руслана Равякі з Баранавічаў: «Па тэлебачанні падлічваець пераможныя лічбы народнай гаспадаркі. У гэты ж час радыё «Свабода» агучвае лічбы галасавання на нейкай абласной канфэрэнцыі за адзінага кандыдата. Адсоткі, адсоткі, адсоткі...» Але і там, і там — палітыка сучасна расейскамоўная. **Старонка 13.** МАЕМ СУРОВАГА ПАПУ. На апошняй напярэдадні канкляву імшы кард. Ратцынгер прамовіў надзвычай рэзкую, можна сказаць папулісцкую казань. Усе чакалі знаку надзеі, а пачулі цвёрдыя і горкія словы асуджэння і сумневу ў характэве гэтага сьвету. «Які тоне ў граху і распусце, які аддаліся ад навукі Хрыстовай». Кардынал змаляваў сьвет як узбуранае мора, на якім патанае човен Касцёлу. Кардынал убачыў грэх скрозь, дзе чалавек аддаліся ад рэлігіі, заняўся асабістымі і індывідуальнымі пошукамі. Добра — але трыццаць гадоў таму, калі амэрыканцы палівалі дэфаліянтамі В'етнам, а камуніст Пол Пот забіваў мільёнамі? 60 гадоў таму пры Гітлеру і Сталіну? А мо 200 гадоў таму ў бласлаўленыя часы нявольніцкага гандлю? А мо 1000 гадоў таму?.. І менавіта на аўтару гэтых рэзкіх на аднас сьвету словаў спынілі выбар кардыналы. Пра новага — суролага — папу піша Сяргей Харэўскі — **старонка 2.** ВУЧЫЦЦА Ў ВІЛЬНІ. Аптымістычная навіна тыдня — 9 чэрвеня ў Вільні адновіць сваю працу зачынены Эўрапейскі гуманітарны ўнівэрсытэт. Дзякуючы літоўскім уладам і прэм'еру Бразаўскасу. Калыска беларускага адраджэння будзе ўзгадоўваць новыя пакаленьні беларусаў.

«Наша Ніва» шукае

вярстальніка (-цу) для працы на поўную стаўку. Зьвесткі пра сябе падаваць на e-mail: nn@promedia.by.

НАВЕМУС ПАРАМ

Старое дрэва доўга рыпіць

Тое, што новым папам стане баварац Ёзаф Ратцынгер, можна было спрагназаваць задоўга да канкляву. Адзін з самых уплывовых сяброў Рымскае курыі, дэкан калегіі кардыналаў, які цягам 23 гадоў ачоляваў Кангрэгацыю па пытаннях веры, быў найбліжэйшым папачнікам Яна Паўла II. Ніякага сюрпрызу не адбылося. Артыкул **Сяргея Харэўскага.**

Аднак земляка «БМВ» абралі з трэцяга заходу. Гэта азначае, што рэальная альтэрнатыва яму была. Колькі гадоў таму называлася кандыдатура італьянца Карла Марыя Мартыні, былога арцыбіскупа Міляну, якога ўважаюць за рэфарматара. Але ў 2002 г. ён захварэў на хваробу Паркінсона. Магчымым было выбраньне біскупа Лісабону Жазэ да Круш Палікарпа, надзвычай адукавана-

га й папулярнага сьвятара, у асобе якога бачыцца павязь Эўропы з Лацінскай Амэрыкай. Аднак ён яшчэ мала абазнаны ва ўласна рымскіх справах. Дый колькасць кардыналаў з Новага Сьвету, нягледзячы на тое што там жыве амаль палова каталікоў сьвету, пакуль замалая. Рэальнай альтэрнатывай пэрсоне Ратцынгера быў мілянскі біскуп Тэтаманцы, што, як і Мартыні, зьяў-

ляецца прыхільнікам зьмен у каталіцкай царкве. Таму выбар быў натуральным — пераемясьць, традыцыя, цвёрдасьць.

Але публіка прагнула відовішча. Хапала розных спэкуляцый, некаторыя спрытныя дзялкі нават прымалі букмэксерскія стаўкі, а ў Бэльгіі ў адной краме даўмеліся абыяцць вяртаньне грошай за пакупкі, калі папам стане бэльгійскі кардынал. Італьянцы не хавалі свайго расчараваньня, што папам ня стаў іх зямляк, іншыя шкадавалі, што не абралі афрыканца ці індзейца. Усе аднадушна адзначаюць «кансэрватывізм» баварца Ратцынгера.

Сутнасьць спрэчак паміж «рэфарматарамі» і «кансэрватарамі» тычыцца праблемаў дэмакратызацыі ўнутрыцаркоўнае

арганізацыі, рэфармаваньня навучаньня і моваў набажэнстваў, пытаньняў біяэтыкі (у тым ліку кланаваньня), сэксуальнасьці (у тым ліку гомасэксуалізму), эмансывацыі жанчын.

Спрэчка паміж двума лягерамі тычыцца таксама й экумэнізму. Прыхільнікі Ратцынгера лічаць, што ў «экумэнічным запале» пасья ІІ Ватыканскага сабору справа дайшла да пагрозы асновам хрысьціянскае веры. У той час як у лягеры мілянцаў Мартыні і Тэтаманцы лічаць, што касцёл мусіць працягваць практыку міжрэлігійных сустрэч і супольных малітваў, а таксама супольнае працы, што можа прынесці «толькі дабро».

Працяг на старонцы 11.

ГУТАРКА

У «Дзеяслове» ўсё добра, панове

— насуперак зьнікненьню літаратуры з грамадзкага краявіду. Зь імі «горш, чым ёсьць, ужо ня можа быць».

Намесьнік старшыні Саюзу пісьменьнікаў і галоўны рэдактар часопісу «Дзеяслоў» Барыс Пятровіч — чалавек заняты. Мы месяц дамаўляліся пра сустрэчу, але ўсё не выходзіла. Сп. Пятровіч увесь час у разьездах: пасья адмовы «Белкнігі» распаўсюджваць перыёдык выдаўцы могуць прадаваць адно на прэзэнтацыях. Вось і даводзіцца сябрам рэдакцыі разьяжджаць па ўсёй краіне. Час для размовы выпаў, калі ў «дзеясловаўцаў» — не зь віны рэдакцыі — сарвалася сустрэча з чытачамі ў Берасьці.

Пэйзаж пасья Быкава

«НН»: Як, на погляд рэдактара літаратурнага часопісу, выглядае «літаратурны пэйзаж» пасья адыходу Быкава й Шамякіна?

Барыс Пятровіч: Гэта сапраўды былі дзьве асобы самыя заўважныя і нібы палярныя. Быкаў — прадстаўнік літаратуры новай, незалежнай Беларусі. Шамякін — хутчэй, прадстаўнік савецкай Беларусі. Але для ўладаў нашых няма ні новай літаратуры, ні старой. Быкаў быў у апазыцыі ад самага пачатку. А Шамякін спрабаваў пісаць лісты прэзідэнту: з уласнымі праблемамі, з праблемамі СБП, спрабаваў абараніць арганізацыю. Але ні на адзін ліст не атрымаў адказу. Сёньня літаратура пакінутая саманасам з сваімі праблемамі. Звычайна ўлады стараюцца нейкім

чынам прылашчыць, падкупіць інтэлігенцыю, і літінтэлігенцыю ў прыватнасьці. А ў Беларусі ўлады нібы не заўважаюць, што ёсьць літаратура. З гледзішча абыяцеля выходзіць, што сыходзіць у нябыт сама літаратура. З гледзішча абыяцеля. А тыя, хто чытае «Дзеяслоў», бачаць, што ў Беларусі дзясяткі цікавых твораў. Працуюць Барадулін, Гілевіч, Брыль, Алексіевіч, Дранько-Майсюк, якімі магла б ганарыцца кожная літаратура. Яны ў нас ёсьць, але, паколькі не трапляюць у «дзяржаўны кантэкст», іх няма.

Падыходзіць новая хваля

«НН»: Працуюць Барадулін, Гілевіч. А якая моладзь прыходзіць у літаратуру?

БП: У літаратуры ХХ ст. было некалькі хваляў: нашаніўцы, маладнякоўцы, філялягічнае пака-

леньне, «Тутэйшыя» — прыблізна праз кожныя 20—30 гадоў новая хваля. «Тутэйшыя» былі дзецьмі філялягічнага пакаленьня. А цяпер у літаратуру павінны прыйсьці нашы дзеці. Яны цяпер вучацца ў апошніх класах школы альбо на першых курсах ВУН.

Калі мы стваралі часопіс, то паставілі мэту: каб там маглі друкавацца і тыя, хто даўно заявіў пра сябе, і зусім маладыя літаратары. Каб у іх была альтэрнатыва, дзе няма цензуры, дзе можна свабодна выказаць думкі.

Мяркуючы па дэбютантах, гэтыя маладыя творцы абсалютна іншыя, чым мы. Мы ішлі ў літаратуру яшчэ за часамі СССР, маглі чытаць Кафку ці Гарэцкага толькі ў перадруках-машынапісах. А яны нібыта нарадзіліся з гэтымі творами.

Працяг на старонцы 8.

НОВЫЯ КНІГІ

Беларуска-расейская вайна

Пазыняк З. Беларуская-расейская вайна. — Варшава—Нью-Ёрк—Вільня: Беларускія ведамасьці, Таварыства беларускай культуры ў Літве, 2005.

У сваёй праграмнай кнізе Зянон Пазыняк разглядае адносіны паміж Беларусіяй і Расеяй як шматвяковую вайну, а Беларусь — як усходні фарпост эўрапейскай цывілізацыі. Ён спыняецца на пазыцыях цяперашняга Эўразьвязу й крытыкуе аб'яднаную Эўропу за адыход ад хрысьціянства. Пэрспектывай вольнай Беларусі аўтар называе добрыя дачыненні з Паўночнай Эўропай (Скандынавія, краіны Балты), а таксама з Польшчай і Украінай, што вядзе да станаўленьня ідэі Балтыйска-Чарнаморскай супольнасьці. Пытайцеся ў незалежных распаўсюднікаў.

Найноўшая гісторыя

Найноўшая гісторыя беларускага парламентарызму. — Менск: Аналітычны грудок, 2005.

Зборнік артыкулаў вядомых палітолягаў і палітэканамістаў прысьвечаны беларускаму парламентарызму за апошнія 15 гадоў. Асобны разьдзел — пра рэфэрэндум і парламэнцкія выбары ў кастрычніку 2004 г. У пасьямовым да зборніка «Расклад і тэндэнцыі пасья выбараў і рэфэрэндуму 2004 г.» Віталь Сіліцкі прагназуе, што ў беларускай апазыцыі цягам найбліжэйшых гадоў будзе няпросты выбар: альбо дысыдэнцтва, альбо працяг няўдзячных спробаў удзельнічаць у палітычным жыцьці. Толькі гэтая сызыфава праца і магчыма ў «доўгі перыяд палітычнага застою, калі не летаргіі». Цікавы

аналіз, багаты матэрыял для ўсіх, хто цікавіцца палітыкай.

Формула каханьня

Формула каханьня. — Менск: ІП «Логвінаў», 2005.

Вокладка на кнізе пераможцаў леташняга ПЭН-цэнтраўскага конкурсу імя Пэтраркі дакладна адлюстроўвае змест. Гамбургер у выглядзе сэрца — і гэтка ж мяшанка літаратурных тэкстаў: вершы й проза, хайку й баляды, пераклады з Пэтраркі й Дылана Томаса... Некаторыя з удзельнікаў конкурсу, пакуль рабілася «Формула», пасьпелі падрыхтаваць (Глеб Лабадзенка), а то ўжо і выдаць (Югаса Калыда) уласныя кнігі. Знаёмства з кнігай гарантуе знаёмства з тым, што ўяўляе сабой наймаладзейшае літаратурнае пакаленьне.

«У прагматычным ключы»

Дыялёг між А.Лукашэнкам і заходнімі суседзямі Беларусі разьвіваецца дынамічна. Наступным крокам — разрыў дыпляматычных адносінаў?

Як яшчэ выкурыць зь Менску паскудлівыя дыспрадаўніцтвы, што «мяхамі цягаюць далары»? А.Лукашэнка кпіў з заходніх дыпляматычных прадстаўнікоў: вы «будзеце выглядаць неспрыгожа». Вазьміце лепш «прыклад з пасада Туркменістана, Арменіі».

Асабліва жорсткія выпадкі на адраце польскага пасольства сьведчаць: у 2006 годзе адміністрацыя гатовая згуляць на антыпольскіх настройах.

Каб нікому не было крыўдна, А.Лукашэнка атакаваў і расейскі «Лукойл» — за гандаль жанчы-

намі. Між тым, месяцы тры таму хадзілі чуткі, што менавіта ў «Лукойле» хацеў працаваць кіраўнік адміністрацыі прэзыдэнта Ўрал Латыпаў.

Як і летась, А.Лукашэнка са здэклівай інтанацыяй устаўляў асобныя словы з роднай мовы. Прамова адрознівалася ад латаншай толькі лічбамі росту. Слова «грошы» А.Лукашэнка ўжыў 25 разоў, слова «рэвалюцыя» — 7.

Галоўнае палітычнае пасланьне Лукашэнкавага звароту да парлямэнту і народу прагучала

ясна: «Мы катэгарычна не прымаем сцэнар дэмакратычнай зьмены палітычных элітаў». Адбыўся таксама, як у свой час гэтыя назваў такіх моманты Аляксандар Класкоўскі, сэанс аўтэрэннігу: «Гэтыя людзі мне ніколі ня здрадзяць», «Ніякія грошы ня змогуць працаваць у Беларусі, каб скінуць дзейную ўладу».

У рынковых рэформах А.Лукашэнка абяцаў «разумны прагматызм».

У галіне культуры — «прырытэт народнай культуры».

У заканадаўстве: больш жорст-

кія пакараньні за падатковыя злачынства — толькі пасья спрашчэньня падатковай сыстэмы.

Атмасфэру ў парлямэнцкай залі падчас прамовы красамоўна ілюструе пасажа, які датычыць злоўжываньняў у нацыянальным парку «Браслаўскія азёры». А.Лукашэнка паўшчуваў дэпутатку ад паўночнага захаду за маўчаньне ў гэтай справе і звярнуўся да дэпутатаў з заклікам даносіць («паведамляць») пра злачынствы («нэгатыўныя тэндэнцыі») у сваіх акругах.

Прамова Лукашэнкі выглядала б копіяй дакладаў генэральных сакратароў на зьездах і пленумах КПСС часоў застою, калі б ня пошук і выкрыцьцё ўнутраных і

замежных ворагаў, якія занялі львіную долю выступу. У гэтым сэансе нашмат больш падабенства прасочваецца з 30-мі гадамі

Аляксандар Лукашэнка: «Гэта ня трэба ўспрымаць як тое, што да 2015 году будзе Лукашэнка».

мінулага стагодзьдзя.

Лукашэнка выглядаў змучаным. Але не пакінуў ніякіх сумневаў: ён зробіць усё, каб застацца на трэці тэрмін.

Барыс Тумар

Выканана да зьезду

Напярэдадні выступу Аляксандра Лукашэнкі ў парлямэнце БТ перадало запіс, на якім дзье асобы прызнаюцца, што перадавалі Сяргею Скрабцу далары зь Літвы. Экс-дэпутат пазнаў у гэтых людзях сваіх партнёраў па бізнэсе — Аляксея Дробава і Канстанціна Кавалёва. Іх дапытвалі ў адным з нумароў гатэлю «40 гадоў Перамогі». З ужываньнем фізычнага і псыхічнага ціску, кажа С.Скрабец.

Літва: «Такія асобы ня мелі літоўскіх візаў»

Інфармагенцтва Baltic News Service паведаміла з спасылкай на крыніцу ў МЗС Літвы, што затрыманыя па «справе Скрабца» — не грамадзяне Літвы і асобы з такімі прозьвішчамі ня мелі нават літоўскіх візаў, так што затрыманьне насамрэч адбылося ў Беларусі, а не ў цягніку, які ехаў зь Літвы. Агенцыя BNS цытуе супрацоўніка высокага рангу з МЗС: «З гэтых фактаў вынікае, што гэта

была загадзя сплянаваная і грубая правакацыя ня толькі супраць беларускай апазыцыі, але і супраць Літвы».

Сьпікер Сойму: Прамовы «не дастойныя чалавека, які займае пасаду прэзыдэнта»

Гонар адказаць А.Лукашэнку выпаву Уладзімеру Цімашэвічу. Як вядома, сьпікер польскага Сойму і рэальны кандыдат у прэзыдэнты мае беларускія карані. «Падобныя заявы не дастойныя чалавека, які займае пасаду прэзыдэнта, — падкрэсьліў Цімашэвіч у ранішнім эфіры радыё «Зэт». — Форма гэтых заяваў скандальная, а змест ня мае сэнсу... Гэта выступ раздражнёнага дыктатара, якому не падабаецца, што ў ягонай краіне яшчэ ня ўсе яго баяцца».

Адам Ротфэльд, міністар замежных справаў Польшчы, адрэагаваў на беларускія дыятрыбы з доляй пэсымізму: «Беларусь цяпер значна далейшая ад працэсаў дэмакратычнай трансфармацыі, чым Савецкі Саюз быў ў сярэдзіне 80-х гадоў».

Новыя вершы Быкава

Пра Акадэмію: «Усяго за некалькі гадоў рэфармаваньня навукі мы ператварылі яе з тэарэтычнай сфэры ў практычную...».

Пра аграгарадкі: «Будаўнікі пачалі ўпрашчацца. Гроб у лужыну паклалі — і гэта называецца дом».

Пра здароўе: «Сваё здароўе трэба берагчы нам самім. Як гэта рабіць, мы ня толькі расказалі, але і паказалі».

Пра міжнародную сытуацыю: «Надзёі на мірнае разьвіцьцё цывілізацыі не апраўдваюцца».

Пра спэцыяльныя фонды прэзыдэнта: «Знайсьці ня можаце? Да Ірака дабраліся, разбамбілі краіну, а рахункі знайсьці ня могуць».

Пра добраўпарадкаваньне: «Мы вуліцы падмялі, і вас навучылі вуліцы падмятаць».

Пра палітвязьняў: 3 Марынічам вазіліся... Усё — паірае ў турме... А ён у гэты вечар ажаніўся... Так вы рэвалюцыі не праведзяце, з такім падыходам! (Тут прагучалі адзіныя падчас прамовы аплядысмэнты. Даволі рэдкія, зрэшты.)

А ШТО АПАЗЫЦЫЯ?

Працэс ёсьць

Але да выніку яшчэ далёка. Цішком пасоўваецца працэс пошуку дэмакратычнага кандыдата. Рэгіянальныя канфэрэнцыі прайшлі ў Гомелі, Менску ды Менскай вобласьці, Берасьці. Новыя кандыдаты не дадаліся.

Менская гарадзкая канфэрэнцыя апазыцыйных актывістаў, што адбылася 13 красавіка, сталася важным пунктам перадвыбарчай кампаніі. Вылучэньню прэтэндэнтаў на адзінага кандыдата ад сталіцы дадала інтрыгі і тое, што сход сталічных ак-

тывістаў апазыцыі адбываўся пасья канфэрэнцыі ў Гомелі, якая выявіла сур'ёзныя непаразумеьні паміж кандыдатамі. Гэтым разам палітыкі выразна заклікалі дэлегатаў галасаваць «за ўсіх».

Працяг на старонцы 12.

Чысты Чачьвер

99 гадоў газэце **Наша Ніва** 7 гадоў часопісу **ARCHE**

РАЗАМ НАС БАГАТА
вечарына з чытачамі

28 красавіка 19.00

Вялікая зала Дому літаратара Уваход вольны

Сьпявае **Лявон Вольскі** (постамэрыканскі)
Выступаюць рэдактары і аўтары Першай Беларускай Газэты і Новага Беларускага Часопісу
Уладзімер Арлоў, Адам Глёбус, Зьміцер Бартосік, Андрэй Хадановіч, Лёлік Ушкін, Андрэй Дынько, Валер Булгакаў, Людэка Сільнова, Вера Бурлак, Даніла Жукоўскі, Сяргей Харэўскі, Андрэй Скурко, Алесь Кудрыцкі, Алесь Белы.
Сэанс адначасовай гульні дае Вольф Рубінчык. Сюрпрызы і цуды.

СЬЦІСЛА

Райс сустрэнецца зь беларускімі лідэрамі

21 красавіка ў Вільні мелася адбыцца сустрэча лідэраў дэмакратычнага руху Беларусі зь дзяржсакратаром ЗША Кандалісай Райс. Паводле лідэра АПП Анатоля Лябедзькі на сустрэчу ў Вільні накіраваліся сем прадстаўнікоў палітычных партый і недзяржаўных арганізацый. Імёны візытантаў, дзеля кансыпірацыі, не называліся.

Справа Чаркасавай

20 красавіка споўнілася паўгоду, як забілі

журналістку газэты «Салідарнасьць» Вераніку Чаркасава. «Сьледзтва ня зрушылася зь мёртвай кропкі», — заявіла на прэс-канфэрэнцыі 19 красавіка ў офісе БАЖ маці журналісткі. Паводле слоў Дзяны Чаркасавай, на нядаўняй гутарцы ў пракуратуры ёй задаліся тыя ж пытаньні, што і паўгоду таму. Не зьмянілася і афіцыйная вэрсія — забойства на пабытовай глебе, а сярод падазраваных паранейшаму сын Веранікі Антон Філімонаў і ейны аічым Уладзімер Мясешка. Між тым сваякі падазраюць, што забойства журналісткі звязана зь

ейнай прафэсійнай дзейнасьцю. «Белорусская деловая газета» пісала, што Чаркасава рыхтвала матэрыял пра кантакты ўладаў з рэжымам Садама Хусэйна ў Іраку.

Каталікі змагаюцца за Сьвятога Язэпа

Каталікі патрабуюць ад уладаў вярнуць сталічны касьцёл Сьв. Язэпа і кляштар бэрнардынцаў. У касьцёле сёньня — Беларускі дзяржаўны архіэ-музэй літаратуры й мастацтва. Будынак кляштара займае вайсковая камэндатура. Парафіяне пачалі набажэньствы проста на прыступках і маюць

служыць іх штодзённа.

Перамога аўтараў «НН»

Фотакарэспандэнт «Нашай Нівы» Юлія Дарашкевіч стала пераможцам І Конкурсу лічбавай фатаграфіі «Драйв», арганізаваным творчым саюзам «Фотамастацтва». У конкурсе бралі ўдзел 86 мастакоў. Сярод пераможцаў таксама — даўні аўтар «НН» вільнячук Дзяніс Раманюк. Цырымонія ўзнагароджаньня прайдзе ў пятніцу, 22 красавіка, у кангрэс-залі гатэлю «Беларусь» (пачатак а 14-й).

Грос падаў у адстаўку

Самы малады прэм'ер-міністар Эўропы, лідэр чэскіх сацыял-дэмакратаў Станіслаў Грос падаў у адстаўку. Дзье правыя партыі — «хадэкі» і Саюз свабоды — пагадзіліся ўвайсьці ў кіроўную кааліцыю і сфармаваць урад пры ўмове адстаўкі 35-гадовага Гроса. Колькі тыдняў таму ў Чэхіі выбухнуў палітычны крызіс: сям'я Гроса аказалася датычнай да карупцыйнага скандалу. Новы кабінэт узначаліць міністар рэгіянальнага разьвіцьця Іржы Пароўбек.

Расейцы прарываюць ізаляцыю

У сераду Менск з аднадзённым візытам наведалі міністар абароны Расеі Сяргей Іваноў і начальнік Генштабу Узброеных сілаў Юры Балугеўскі. Галоўнай тэмай сустрэчы з А.Лукашэнкам было пытаньне стварэньня адзінай сыстэмы бясьпэкі саюзнай дзяржавы. На думку незалежнага вайсковага аглядальніка Аляксандра Алесіна, Расея хоча зрабіць зь Беларусі «сухапутны авіяносец».

AG; afn.by, svaboda.org

Вялікі спачын

Субота для чалавека ці людзі для суботнікаў? Рэфлексія Віталія Тараса.

Напачатку — гісторыя, якую раскажаў адзін мой малады калега і якую мне даўно карцела пераказаць. Адночы, калі яму было гадоў шэсць, ён прачытаў вядомы надпіс на франтоне гмаху, што ўтвараюць паўдугу на плошчы Перамогі ў Менску: «Подвиг народа бессмертен» (цытую, як прынята казаць, на мове арыгіналу). Малы запытаўся тады ў бацькі: «А што такое подзьвіг?» Той растлумачыў яму гэтую зьяву па-свойму — так, каб сыну было зразумела. Хлопчык запомніў словы ды прыгадаў іх праз колькі месяцаў, калі пайшоў у першую класу. На адным з урокаў настаўніца спыталася ў першакляснікаў: «Што такое подзьвіг, дзеткі?» І вось наш герой у адказ прывёў татавыя словы: «Подзьвіг — гэта калі ты саступіш некаму сваё месца ў чарзе па каўбасу...» Бацька хлопчыка, зразумела, пажартаваў, не ўлічыўшы яго малага веку. На дварэ быў пачатак 80-х гадоў, і жарт мог мець ня самы лепшы працяг для бацькоў хлопчыка. Але ж, відаць, усё тады абышлося... Ды ня ў тым рэч.

Чэргі па каўбасу, таксама як па мяса, рыбу, муку, мыла і ўсё астатняе, самае неабходнае, дзякаваць богу, сёння амаль ніхто ня згадвае — прынамсі, у сталіцы. А лезунг на плошчы Перамогі застаўся. І чарговы юбілей Перамогі сьвяткуецца гэтаксама, як дваццаць ці трыццаць гадоў таму. Вось і ленынскія камуністычныя суботнікі неяк непрыметна вярнуліся ў жыццё. І новае пакаленьне ўдзельнічае ў гэтым добраахвотна-прымуковым мерапрыемстве гэтаксама, як удзельнічалі камсамольцы — бацькі й дзяды цяперашніх бээрэсмаўцаў. Праўда, суботнікі ўжо не называюцца афіцыйна ні ленынскімі, ні камуністычнымі. Але ж сутнасьць «святая свабоднай працы», як яго некалі цынічна назвалі бальшавікі, засталася. Сутнасьць ня ў тым, што за 70 гадоў савецкай улады ў дзяржавы так і не знайшлося грошай на добраўпарадкаваньне гарадоў і вёсак.

Так званая рабоча-сялянская дзяржава ведала і ўжывала на практыцы дзясяткі розных іншых спосабаў рабаваньня рабочых і сялян. Былі і звышурочная праца, і працоўныя вахты, і зьбіраньне ўнёскаў на прафсаюзы, ДТСААФ, ратаваньне на водах, у фонд міру ды розныя іншыя фонды. Само паняцьце «халывы», няма сумневу, нарадзілася ды ўвайшло ў савецкі побыт пад уплывам дзяржавы, якая пры кожнай нагодзе карысталася той самаю халывай — інакш кажучы, бясплатнай працай грамадзян на таго дзядзьку, ці — як тады казалі — за таго хлопца.

АНАТОЛЬ КЛЯШЧУК

Імя якога, паводле анекдоту брэжнеўскіх часоў, усе ведалі. Але галоўнае, паўтаруся, заключалася ў іншым. Таксама як і дэманстрацыі працоўных, суботнікі паступова ператварыліся ў тэст на ляльнясьць уладам. Ня важна, колькі ты там зграбеш лісьця ці наламаеш асфальту, колькі наточыш дэталю на станку і колькі зь іх пры гэтым паламаеш з прычыны кепскага настрою або выпітых у гонар сьвята некалькіх шклянак гарэлки. Важна, каб усе бачылі — ты ўдзельнічаеш у калектыўнай працы, выконваеш загады начальства — адным словам, крочыш правільнай дарогай разам з усімі.

Пры гэтым адбывалася свайго роду братаньне працоўных з начальствам (прынамсі, яго ніжэйшым і сярэднім зьвяном), якое пераадзявалася на некалькі гадзін у старыя штаны й пінжакі ня толькі для таго, каб сымбалічна пакласьці некалькі цаглін у агульную кладку, але ж і каб прынагодна выпіць разам з простым народам. Або два бакі заставаліся задаволены адзін адным. Праўда, у народзе была папулярнай байка пра варону, у якой выпаў сыр зь дзюбы, калі ліса ёй сказала, што хутка зноў будзе суботнік...

Іншым разам вышэйшае начальства неасцярожна спрабавала выкарыстаць суботнікі ў чыста ідэялігічных мэтах. На-

прыклад, аднойчы высокім рашэньнем працоўнымі днямі былі абвешчаны ня толькі «чырвоная субота», але ж наступная за ёй нядзеля, якая супала з праваслаўным Вялікаднем. У адказ праваслаўны люд агрызнуўся вершыкам: «Спасибо партии родной за любовь и ласку! Отобрала выходной, о...рала пасху!» А што ўжо казаць пра пачуцьці юдэяў,

Так званая рабоча-сялянская дзяржава ведала і ўжывала на практыцы дзясяткі розных іншых спосабаў рабаваньня рабочых і сялян.

якім працаваць у суботу забараняе рэлігія? Не, субота ў сацыялістычнай дзяржаве не патрэбна чалавеку, гэта людзі патрэбны ёй для суботнікаў.

Цяперашняе начальства, безумоўна, улічвае ўрокі мінулага. Цяпер ужо нікому ня прыйдзе да галавы сумяшчаць рэлігійныя (хаця чамусьці выключна праваслаўныя) сьвяты з суботнікамі. У астатнім жа сэнс іх застаецца ранейшы — гэта сьвята дзяржаўнага ахвярапрынашэньня. Прыносіць у ахвяру сваё жыццё ніхто нікога, вядома, не прымушае. Грамадзяне ахвяруюць уся-

го толькі сваім часам і грошыкамі. І ніхто зь іх не задаецца пытаньнем: куды ідуць іхнія падаткі?

З аднаго боку, з экранаў тэлевізараў грамадзянам увесь час настойліва раець: заплаці падаткі ды сылі спакойна! З другога боку, у дзень рэспубліканскага (яшчэ адно добра, здавалася, забытае савецкае слова) суботніку тым самым грамадзянам прапануюць забыцца, што камунальныя службы Менску ці якога хочаце іншага гораду існуюць за кошт падаткаплатнікаў — гэта значыць за іх уласны кошт. Падаткі й зборы, якія бяруць з гараджан і прыездных сталічныя ўлады, пералічваюць тут ня будзем — гэта асобная тэма. Але ж якасьць дарог нават у самым цэнтры гораду і пасья цялага году «навядзеньня парадку» пакідае жадаць лепшага. Гэта факт.

Былі й ёсьць, вядома, месцы, даглядаць якія нікога ня трэба ўгаворваць, — гэта могількі. На Радаўніцу, як і на Дзяды, прыйдуць людзі да родных магіл, пафарбуюць агароджы там, дзе яны ёсьць, пачысьцяць надмагільныя пліты й помнікі, пазьбіраюць сьмецьце, пасадзяць кветкі, туйкі або іншыя расьліны. І ніхто ня будзе рабіць з гэтага подзьвігу, ганарыцца зробленым альбо даваць справаздачы начальству.

Адметна, што сёлета 9 Траўня будзе якраз напярэдадні сьвята

нябожчыкаў — Радаўніцы. І хачелі б таго «ідэолягі Перамогі» або не, але на наступны пасья Дня Перамогі дзень будзе ўспамінаць ня толькі палеглых на вайне савецкіх воінаў і партызан... Памінаць будзе усіх. І ня толькі на Кургане славы ці ў Берасьцейскай крэпасці, на ўпарадкаваньне якіх афіцыйна пойдучь грошы ад суботнікаў, але ж і ў Курапатах, і ў іншых мясцінах, дзе пахаваны ахвяры сталіншчыны. На яе рахунку, між іншым, і сотні тысяч палеглых у першыя месяцы вайны салдат. Парэшткі многіх зь іх дагэтуль застаюцца неапазнанымі ў беларускіх балотах побач з парэшткамі нямецкіх жаўнераў.

Непарушны блёк камуністаў і беспартыйных — гэты адвечны савецкі міт хіба толькі за магільнай агароджай мае нейкі рэальны сэнс. І падзел на пераможцаў і пераможаных тут таксама быў і заўсёды будзе недарэчы. Няма магіл больш важных — тых афіцыйных мэмарыялаў, куды прыжджае начальства, каб перад тэлекамерамі ды фотаапаратамі ўскласьці кветкі да бронзавых помнікаў, ці тых, куды прыходзяць звычайныя людзі. Альбо не прыходзіць ужо ніхто, і яны зарастаюць травой. Усе магілы аднолькава важныя. Бо ўсе чакаюць сваёй чаргі — і начальнікі, і падначаленыя... У гэтай чарзе кожны рады саступіць сваё месца іншаму, ды не выпадае.

Нафта з Адэсы і Бродаў

Галоўнай тэмай нарады ў адміністрацыі Юшчанкі на мінулым тыдні было пытаньне працягу трубаправоду Адэса—Броды да польскага Плоцку і пампаваньне каспійскай нафты далей, да Балтыкі. Віктар Юшчанка зьвярнуўся да пастаўшчыкоў і пакупнікоў энэрганосьбітаў з прапановаю аб супрацоўніцтве зацікаўленых у гэтым транзыце дзяржаў. Праз адэскі тэрмінал каспійская нафта ў будучыні можа прыйсьці і ў Беларусь.

Згаданы палітычны праект ня мае пакуль інвэстара. Да канца траўня будзе выбрана фірма, якая за грошы Эўразьвязу падрыхтуе праект працягу трубаправоду з Украіны да Польшчы. Адначасова распачнуцца перамовы з плянаванымі інвэстарамі. У найлепшым выпадку нафта пацячэ па тых трубах у 2008 г.

Трубаправод Адэса—Броды быў збудаваны для пастаўкі ва Украіну і ў іншыя эўрапейскія дзяржавы сыравіны з радовішчаў басэйну Каспійскага мора, што не кантралююцца расейскімі фірмамі. Расейцы намагаліся гэтую ідэю «закапаць», каб ня страціць манополію на пастаўкі ў Эўропу.

Напрыканцы 2003 г. Польшча і Расея пры падтрымцы Эўразьвязу падпісалі дагавор аб пастаўцы і транзыце каспійскай нафты. Летась былія ўкраінскія ўлады, аднак, адмовіліся ад таго дагавору ды абвясцілі аб пагадненьні з Расеяй. Праз тры гады гэтым трубаправодам пампавалася б расейская нафта

з Чорнага мора.

Перамога Юшчанкі адрадыла першапачатковы плян выкарыстаньня трубаправоду. Украінскі прэзыдэнт, дарэчы, лічыцца «бацькам» магістралі Адэса—Броды, збудаванай, калі ён быў прэм'ер-міністрам краіны (1999—2001).

Далейшае будаўніцтва трубаправоду дагэтуль спыняла негарантаванасьць паставак сыравіны ў Адэсу. У панядзелак Юшчанка запэўніў, што нафта будзе.

Пакуль будучых магчымых пастаўшчыкоў каспійскай нафты ў Адэсу некалькі. Апошні некалькі год сярод іх вылучаецца амэрыканскі канцэрн *Chevron Texaco*, які эксплуатае вялікія радовішчы ў Казахстане.

Калі ж трубаправод не дацягнуць да Плоцку, Украіна мае іншы сцэнар. Юшчанка намякнуў пра магчымасьць будаўніцтва нафтапрапарцоўчага заводу ў Бродах (Львоўская вобласць).

Руслан Равяка

Прэзэнтацыя новай калекцыі сподняга кампаніі «Мілавіца» ў Палацы Рэспублікі 19 красавіка. Прэзэнтавалася калекцыя купальнікаў і новая «Калядная калекцыя» парадна-выхадной бялізны. За паказам сачылі каля пяцідзсяці журналістаў.

дзейны нафтаправод

нафтаправод Адэса—Броды

заплянаваныя нафтаправоды

ЮЛІА ДАРАШКЕВІЧ

ГАСПАДАРКА СЬЦІСЛА

Яшчэ адзін падатак на людзей

У «жыроўках» зьвявіцца дадатковая графа — зямельны падатак. Пачынаючы з красавіка, плаціць яго будуць жыхары шматпавярховак. Памер падатку будзе вылічвацца наступным чынам: плошчы, якія займаюць дамы, разьмешчаныя на тэрыторыі адной жылыва-эксплуатацыйнай службы, будуць складзены, разлічана агульная сума падатку, а потым падзелена на колькасць кватэр. У сярэднім сума падатку на

кватэру складзе ад 100 да 250 рублёў штомесяц.

Тэкстыльныя абдымкі

Урад зьменшыў на 20—40% стаўкі мытнай пошліны на турэцкі тэкстыль. Гэта крок у адказ на тое, што Анкара павысіла квоты на пастаўку беларускага тэкстылю ў 2,2—3,7 разу. Такім чынам, Беларусь мае права прадаць у Турцыю да 250 тон баваўны, 1100 тон ільну, 50 тон воўны. Вялікую частку тэкстылю, імпартаванага з Турцыі ў Беларусь, будзе складаць вопратка.

Экспурсіі без сэртыфікату

Абавязковая сэртыфікацыя экскурсійных паслуг часова адменена. Сёлета мусяць прайсьці абавязковую сэртыфікацыю ўсе тураператары, а налета — усе турагенцтвы (фірмы, якія перапрадаюць гатовыя туры). Плянавалася, што сёлета на права праводзіць экскурсіі таксама спатрэбіцца сэртыфікат, але Нацыянальнае агенцтва па турызьме вырашыла інакш: не падрыхтавана нарматыўная база.

Новыя паслабленьні прадпрымальнікам

Нацбанк прапанаваў камэрцыйным банкам палегчыць працэдуру выдачы крэдытаў індывідуальным прадпрымальнікам. Будзе спрошчана працэдура афармленьня крэдыту ды скарачаны тэрмін выдачы грошай. Плацежаздольнасьць прадпрымальнікаў будуць разлічвацца гэтаксама, як і плацежаздольнасьць фізычнай асобы, а вяртаць крэдыт можна будзе гатоўкай у касу банку.

Новыя вагоны

Менскі мэтрапалітэн

набудзе шэсьць новых цягнікоў на \$12,8 млн. Кіраўніцтва мэтро замовіла па тры саставы мыцішчанскаму «Мэтравагонмашу» ды Санкт-пецярбурскаму «Вагонмашу». Новыя паязды будуць езьдзіць па Аўтазаводзкай лініі.

Без прэтэнзій

Падаткавікі адклікалі прэтэнзіі на \$13 млн да «Захад-Транснафтапрадукту». Даччынае прадпрыемства расейскай кампаніі «Транснафтапрадукт» падпала пад падазрэнне ў лютым, бо нібыта займалася гаспадарчай дзейнасьцю без

рэгістрацыі. Падатковая інспэкцыя Мазыра не паведамляе прычыны адкліканьня судовых пазоваў. Кіраўніцтва «Захад-Транснафтапрадукту» зазначае, што пытаньне было вырашана «на прынцыпова іншым узроўні».

АК, АФН, Інтэрфакс

КУРСЫ ВАЛЮТ

на 21 красавіка:
1 амэрыканскі даляр — 2 152 рублі.
1 эўра — 2 806,32 рубля.
1 латвійскі лат — 4 032,61.
1 літоўскі літ — 812,26.
1 польскі злоты — 673,31.
1 расейскі рубель — 77,62.
1 украінская грыўна — 415,22.
Паводле Нацбанку

Здарылася ці здарыцца?

ААН асудзіла сітуацыю з правамі чалавека ў Беларусі. Прадстаўнік Беларусі ў Жэнэве пакуе чамаданы.

РАМАН ЯКАЎЛЕЎСКИ

Галоўнай падзеяй для Беларусі на мінулым тыдні можна лічыць не маштабныя воінскія вучэнні беларускай арміі, а тое, што Камісія ААН па правах чалавека на сваім пасяджэнні ў Жэнэве прыняла рэзалюцыю, у якой яшчэ на год быў падоўжаны мандат спецпрадстаўніка гэтай арганізацыі ў Беларусі Адрыяна Севярына. У гэтай рэзалюцыі была выказана «заклапочанасць у сувязі з датычнасцю вышэйшага кіраўніцтва Беларусі да знікнення трох прадстаўнікоў апазіцыі ў 1999 годзе і аднаго журналіста ў 2000».

У падтрымку гэтай рэзалюцыі, аўтарамі якой былі ЭЗ і ЗША, выказаліся 23 краіны. Непрыемным сюрпрызам для Менску стала тое, што сярод іх аказалася Украіна. А тыя, хто прагаласавалі супраць, — Расія і Кітай — так і не змаглі прадухіліць прыняцце гэтага дакумэнту. 14 краін устрымаліся ад галасавання.

Камісія ААН запатрабавала ад беларускіх уладаў дазволу на ўезд у Беларусь спецпрадстаўніка камісіі. Гэты прадстаўнік павінен узначаліць поўнамаштабнае расьследаванне адвольных арыш-

таў, пераследаванняў па палітычных матывах, катаванняў і іншых парушэнняў правоў чалавека, якія, на думку камісіі, за апошнія гады мелі месца. Але Адрыян Севярын па-ранейшаму будзе заставацца для афіцыйнага Менску персонай нон-грата. А некалі ж, калі ён узначальваў працоўную групу па Беларусі Парлямэнцкай асамблеі АБСЭ і саму асамблею, з панам Севярынам асабіста гутарылі Лукашэнка, Латышаў і некаторыя іншыя. Яны тады абмяркоўвалі ўмовы, пры якіх Беларусь перастане быць «ізгоём», і нават канкрэтныя тэрміны выканання гэтых умоў. Напрыклад, удасканалення Выбарчага кодэксу.

У дачыненні да Севярына, кіраўніка Кансультацыйна-назіральнай групы АБСЭ ў Менску пасла Віка і іншых удзельнікаў працэсу была ўжытая тактыка так званых «дэмакратычных калідораў». Гэта калі эўрачыноўнікам «пудрыліся мазгі» ў нефармальнай абстаноўцы пры спрыянні давраных асоб з «трэцяга сэктару». Помніцца, Лукашэнка ўсё-такі змог тады пераканаць Севярына і астатніх у Эўропе, што да выбараў-2001 нічога падпраўляць у заканадаўстве ня варта. Маўляў, потым... Важна было час выйграць. І вось

сёння паны Севярын, Вік ужо ў становішчы персон нон-грата ў Беларусі. Яны беларускаму правіцелю больш не патрэбны. За гэтыя гады рэжым узмацніўся і гатовы да адкрытага супраціўлення і Захаду, і Ўсходу. Пра гэта сьведчаць і паводзіны цяперашняга прадстаўніка Беларусі ў Жэнэве, які ўжо пакуе чамаданы дадому. Чакаюцца кадравыя змены ў МЗС Беларусі.

Паводле слоў Пастаяннага прадстаўніка Беларусі ў Жэнэве Сяргея Алейніка, Менск па-ранейшаму будзе ігнараваць статус спецпрадстаўніка Камісіі ААН па правах чалавека. Ён таксама адзначыў, што паколькі гэтая рэзалюцыя носіць неабавязковы характар, дык і пыліцца ёй на паліцах архіву. І наагул, паводле слоў Алейніка, мэтай таго, што адбылося, зьяўляецца «апраўданне ўмяшання ва ўнутраныя справы сувэрэннай дзяржавы».

Беларускі палітоляг Вячаслаў Пазыняк адзначае, што сёлетняя трэцяя па ліку рэзалюцыя па Беларусі носіць яшчэ больш жорсткі характар. Можна амаль напэўна чакаць, мяркую палітоляг, што восенню аналягічная рэзалюцыя будзе ўнесена на разгляд Трэцяга камітэту Генэральнай Асамблеі ААН (сацыяльныя і гуманітар-

ныя пытанні ды пытанні культуры). Беларускі МЗС разлічвае на тое, што, як і ў 2004 годзе, яе ўдасца зьняць з галасавання ў Генасамблеі. Для гэтага, відаць, зноў будуць выкарыстаны працэдурныя механізмы, а таксама падтрымка дэлегацый Расіі і некаторых іншых дзяржаў. Аднак нават падобны зыход ня ў стане схаваць факты далейшага пагаршэння сытуацыі з правамі і свабодамі ў краіне, праблемы з выкананнем міжнародных абавязальстваў у гэтай сфэры, у прыватнасці, перад ААН і АБСЭ, а таксама звязаную з гэтым занепакоенасць міжнароднай супольнасці, што ўсё нарастае.

А тым часам у Жэнэве чакаецца зьяўленне Сяргея Мартынава. Але ня ў якасці кіраўніка беларускага МЗС. Як вядома, ужо ня першы год ён працуе па кантракце, як прыватная асоба, экспертам у адной з камісій ААН. У той самай, якая і прыняла такую жорсткую рэзалюцыю па Беларусі.

Высновы і рэкамендацыі Адрыяна Севярына па сытуацыі з правамі чалавека ў Беларусі — **старонка 10**.

ХРОНІКА

Крычаўскі райаддзел міліцыі 12 красавіка адмовіў рэдактару незарэгістраванай газеты «Вольны горад» **Сяргею Няроўнаму** прыцягнуць да судовай адказнасці за палёп і абразы намесьніцу старшыні райсавету Зінаіду Скачкову. Напярэдадні давыбараў у абласвет яна надрукавала артыкул, дзе цвёрдзіла, што Няроўны ідзе на выбары з падказкі «дзядзькі Сэма». Міліцыя палічыла, што Скачкова выказала «сваё меркаванне». Няроўны будзе скардзіцца ў пракуратуру.

Падчас раздачы незарэгістраванай газеты «Выбар» 12 красавіка ў Менску былі затрыманыя актывісты незарэгістраванай арганізацыі «Зубр» **Павал Бараноўскі, Васіль Жакаў, Ягор Красьнік, Зьміцер Папок, Аляксей Шыдлоўскі, Павал Юхневіч**. У Магілёве ў гэты дзень затрымалі **Максіма Дварэцкага**.

Адміністрацыйная камісія Барысаўскага гарвыканкаму аштрафавала 12 красавіка актывістаў «Зубра» **Васіля Габрыленку, Аляксандра Маўчанаву, Міхаіла Старавойтава** на 60 тыс.руб. кожнага за ўдзел у акцыі 31 сакавіка ў падтрымку Міхаіла Марыніча.

Актывісту «Маладога фронту» **Паўлу Каранюхіну** 12 красавіка пагражалі адлічэннем з вучэльні алімпійскага рэзерву за сяброўства ў арганізацыі і ўдзел у несанкцыяваных акцыях.

Суд Сморгонскага раёну 12 красавіка адмовіў у пазове падатковай інспекцыі да прадпрыемства **Куняўскай**, якая займалася рэкламай і распаўсюдам нездзяржаўнай «Местной газеты».

Актывіста Свабоднага прафсаюзу зь Берасьця **Валянціна Лазарэнкава** 13 красавіка аштрафавалі на 20 базавых велічыняў (510 тыс.руб.) — за арганізацыю несанкцыявананага сходу ў час страйку прадпрыемства. Лазарэнкаў цвёрдзіць, што яго запрасілі на сход.

Вярхоўны суд 13 красавіка пакінуў у сіле папярэджаньне, вынесенае **АГП** за рэгістрацыю філіяў у жылым фондзе. Аднак суд вынес прыватнае вызначэнне на адрас Мінюсту за няўмелую падрыхтоўку дакумэнтаў і няякасную працу чыноўнікаў. 14 красавіка ў сіле было пакінутае папярэджаньне **Партыі БНФ**. Вярхоўны суд таксама вынес прыватнае вызначэнне на

адрас Мінюсту за парушэнне заканадаўства пры рэгістрацыі філіяў БНФ.

З прадпрыемства **Аляксандрам Васільевым** 13 красавіка ў турэмнай больніцы сустраўся кіраўнік Офісу АБСЭ ў Менску Эбэргард Гайкен.

14 красавіка гарадзенскія ўлады адмовілі ініцыятыве грамадзкаму аб'яднанню **Polska Macierz Szkolna na Białorusi**, што сабрала каля дзiesiąці тысяч подпісаў за наданьне адной з вуліцаў гораду імя Яна Паўла II.

Журналістка «Народнай Волі» **Вольга Класкоўская** 14 красавіка падала заяву ў рэспубліканскую пракуратуру з просьбай даць прававую ацэнку выпадкам парушэння журналісцкіх правоў міліцыянтамі падчас вулічнай акцыі 25 сакавіка ў Менску.

Адміністрацыйная камісія Наваполацкага гарвыканкаму 14 краса-

віка аштрафавала сябра ПБНФ **Аляксея Трубіна** на чатыры базавыя велічыні (102 тыс.руб.): яго затрымалі ў Полацкім унівэрсытэце, калі ён прыйшоў павіншаваць з 25 Сакавіка рэктара.

У дачыненні да **Аксана Новікавай** 14 красавіка ўправа міліцыі Койданаўскага раёну распачата крымінальная справа: яе вінавацяць у спробе атрымаць падрабленага пашпарту. Пры канцы 2004 г. у пашпартным сталі Савецкага раёну Менску ёй паказалі анкету на імя Ірыны Шынгаровай на атрыманьне пашпарту. У анкетце быў фатаздымак Новікавай.

Штрафам у 150 б.в. (3,825 млн.) пакараў суд Кастрычніцкага раёну Менску 14 красавіка актывіста АГП **Аляксандра Бяспалага** за распаўсюд інфармацыйных улёткаў пра Геннадзя Карпенку.

У Ваўкавыску 14 красавіка была спыненая галадоўка пратэсту так-

соўшычкаў і Мікалая Аўтуховіча, рахунак фірмы «Ніка-Транс» разблякаваны.

15 красавіка Слонімскай райвыканкам зьняў з уліку мясцовую філію БАЗ праз адсутнасць юрыдычнага адрасу.

Граф **Аляксандар Прушынскі** 15 красавіка аштрафаваны на 150 базавых велічыняў (3,825 млн.руб.) за ўдзел у вулічнай акцыі 25 сакавіка.

Гарадзенская міліцыя 18 красавіка адмовілася завесці крымінальную справу паводле скаргі журналісткі газеты «Згода» **Алены Андрэевай** у дачыненні да старшыні і сакратароў акруговай і трох участкавых выбарчых камісій: падчас парламэнцкіх выбараў журналістку не пускалі на выбарчыя ўчасткі. Хоць скаргу яна направила ў пракуратуру, адказ прыйшоў зь міліцыі: міліцэйская праверка ня выявіла «крыміналь-

Вярхоўны суд 15 сакавіка ліквідаваў Незалежны інстытут сацыяльна-эканамічных і палітычных даследаванняў. Падставамі названае тое, што арганізацыя ня месцілася паводле юрыдычнага адрасу, у СМІ выкарыстоўвалася няпоўная назва («НІСЭПД» заміж РГА «НІСЭПД»), быў створаны пазастатутны працоўны орган — Назіральная Рада. Падчас працэсу прадстаўнікі РГА выказвалі недавер судзьдзі Ларысе Філіманінай. Сацыёлагі і праваабаронцы называюць працэс палітычна матываваным. Як вядома, паводле звестак апытанняў НІСЭПД, «за» наданьне А. Лукашэнку права балятавацца на трэці тэрмін выказаліся толькі 49% выбарцаў, а не 77%, як паведаміў Цэнтравыбаркам.

на караных дзеянняў» з боку чальцоў камісіі.

Напярэдадні 19-й гадавіны аварыі на Чарнобыльскай АЭС у Магілёўскім дзяржаўным унівэрсытэце імя А.Куляшова **сябры незарэгістраванай арганізацыі «Зубр»** наладзілі адмысловую акцыю. На вялікім перапынку яны раздавалі студэнтам улёткі, дзе акцэнтавалася ўвага на праблемах, выкліканых чарнобыльскай бядой, ды прымусовым разьмеркаваньні студэнтаў у забруджаныя рэгіёны. Нікога падчас акцыі не затрымалі.

Падчас распаўсюду газеты «Выбар» у Менску 17 красавіка затрыманыя актывісты «Зубра» навучэнцы політэхнічнай гімназіі №6 **непаўналетнія Мікіта Шуцянкоў і Ілья Палонскі**. 19 красавіка дырэктар гімназіі Валеры Шмачынскі выклікаў іх да сябе і прапанаваў рыхтавацца да адлічэння.

Усім у кіно

Ленінскія словы аб тым, што, «пакуль народ непісьменны, найважнейшымі з усіх мастацтваў для нас ёсць кіно і цырк», зноў сталі актуальнымі ў Беларусі. Праўда, за савецкім часам, калі паўсюдна ганарыліся, што наш народ — самы чытаючы ды разумны ў сьвеце, пачатак ды канец кажу адсякаліся. Астатнія словы віселі на кумачы ледзь не над усімі экранамі гарадзкіх кінатэатраў ды вясковых клубоў. Аднак і сёння, прынамсі, што тычыцца Воршы, дзе няма ні тэатру, ні філярмоніі, а заезджы цырк з Адэсы забяўляе публіку дрэсіраванымі вожыкамі (узімку?!), кіно па-ранейшаму застаецца найважнейшым з мастацтваў.

Некалі пра горад жартавалі, што ў ім тры турмы і адзін кінатэатар. Цяпер турмаў засталася дзьве, а кінатэатар «Перамога» быў рэканструяваны нядаўна ў гарадзкі цэнтар культуры, дзе для аматараў кіно засталася адна зала. Цяпер сюды прымутова прыводзяць школьнікаў ды навучэнцаў ПТВ на прагляд сучасных беларускіх фільмаў. Напярэдадні 60-годзьдзя Перамогі арганізатары ды выхавальнікі навучальных устаноў атрымалі прадпісаньне наконт абавязковага прагляду карціны «Вам — заданьне», адным з аўтараў сцэнару зьяўляецца сэнатар Мікалай Чаргінец. Тым ня менш, дырэктарка аршанскага кінатэатру запэўніла глядачоў мясцовага тэлебачаньня, што гэтая стужка значна лепшая за блякбастэр «У жніўні 44-га...» Міхаіла Пташука. Чаго ня зробіш дзеля выкананьня фінансаванага пляну ды ідэалогічнага загаду зьверху.

Адпачынак ёсць, культуры няма

Восемдзясят мільёнаў рублёў выдаткавана сёлета на добраўпарадкаваньне гарадзкога парку культуры і адпачынку ў Воршы. Рэканструкцыя парку, якому споўнілася ўжо 130 год, пачалася два гады таму. Ад колішняга парку «ў ангельскім стылі» застаўся адзін вялізны дуб. Большую частку паркавай плошчы забрукавалі шэрай бэтоннай пліткай. Асобныя ўчасткі цяпер нагадваюць пляцоўкі для пасадкі НЛА. Дэмантаваныя старыя дзіцячыя атракцыёны, на новыя ва ўладальніка парку прадпрыемства «Арыён» грошай няма. Між тым, парк застаецца ўлюбёным месцам адпачынку моладзі. На жаль, культуры некаторым маладзёнам не стае. Лаўкі, на якія яны залазіць з нагамі, ужо не аднойчы рамантаваліся. Пасьля выхадных ды сьвятаў тут застаюцца цэлыя горы сьмецьця. Няўтульна адчувае сябе тут брацкая магіла ў цэнтры парку, у якой пахаваныя 112 савецкіх воінаў, якія загінулі ў апошнюю вайну. Дарэчы, у былым езуіцкім

Прыпяць разьлілася. Жанчына мые бялізну.

кляштары, да муруў якога падыходзіць парк, у 1941—1944 г. была турма для васнапалонных, таму на прылеглай да парку тэрыторыі былі пахаваныя тысячы ахвяр нацыскага тэрору. Ёсць меркаваньне, што ня ўсе яны былі потым перапахаваныя. Але цяпер тут альпійскія горкі.

Яўген Жарнасек, Ворша

Полацкі вундэркінд

10-гадовая Вольга Сарока стала ляўрэаткай у намінацыі «Інструментальная музыка» на II Міжнародным фестывалі-конкурсе «Адкрытая Эўропа», што днямі прайшоў у Маскве. За перамогу ў такім прэстыжным конкурсе навучэнцы полацкай дзіцячай школы мастацтваў па клясе скрыпкі прыйшлося змагацца з музыкамі векам да 25 гадоў. Аднак менавіта Вользе дастаўся дыплём за першае месца і прыз ляўрэата. Журы, праслухаўшы конкурснае выступленьне палачанкі, адзначыла майстэрства дзяўчынкі аплядысмантамі. Вучні настаўніцы Людмілы Лагачовай, якая выкладае і ў Вольгі, некалькі дзясяткаў разоў заваёўвалі дыплёмы ляўрэатаў на абласных, нацыянальных і міжнародных конкурсах скрыпачоў.

Васіль Кроква, Полацк

Карціны на продаж

Адзел культуры Крычаўскага райвыканкаму абавязуў настаўнікаў мясцовай

мастацкай школы выставіць на продаж па 14 сваіх работ. Грошай выкладчыкам не заплацяць. Паколькі ў школе на стаўцы знаходзіцца 12 настаўнікаў, выходзіць, што ў найбліжэйшы час 168 мастацкіх твораў можна будзе прыдбаць у адмысловым магазіне-салёне, што разьмяшчаецца ў памяшканьні краязнаўчага музэю. Выручаныя грошы паступяць у распараджэньне адзелу культуры. Апроч таго, настаўнікі мусяць штомесяц выстаўляць у краме па дзьве новыя работы. «Стваральнік пад прымусам немагчыма. Гэта брыдка», — заявіў адзін з настаўнікаў, які, паводле старой беларускай традыцыі, пажадаў застацца інкогніта.

Пацёмкінскі дах на ремонт

На Крычаўскім палацы XVIII ст., пабудаваным фаварытам расейскай імператрыцы Кацярыны II князем Пацёмкіным, разабралі дах. Робіцца гэта ў рамках праграмы рэканструкцыі адзінага ў раёне помніка архітэктуры, што захаваўся да нашых дзён. На ўсю праграму сёлета выдзелена 400 млн руб. Бянтэжыць хіба наступная акалічнасьць. За рэканструкцыю палацу, якім перад 1917 г. валодаў прадстаўнікі аднаго з найзаможнейшых родаў у Беларусі Галынскія, браліся не аднойчы. І папярэднія высілкі

ні да чаго не прывялі. Шторы не стабільнае фінансаваньне рэстаўрацыйных работ завяршалася кансэрвацыяй і далейшым заняпадам архітэктурнага помніка. Вось і цяпер праца выдзецца марудна, і некалькі дзён ападкі бесьперашкодна трапляюць у залі, па якіх стагодзьдзе таму хадзілі мясцовыя магнаты.

Крычаў на парозе дэмаграфічнага выбуху

На Крычаўшчыне расьце колькасць новых шлюбаў і нараджальнасьць. Паводле слоў начальніка ЗАГС Крычава Сьвятланы Сьвадкоўскай, у першым квартале пабрацца шлюбом пажадалі 45 пар, за аналягічны пэрыяд 2004 году — 37 пар. С.Сьвадкоўская мяркуе, што рост шлюбаў зьвязаны з тым, што мінулы год быў высокасным, які, паводле народных прымет, неспрыяльны для стварэньня сям'і. Тым часам сёлета ў першым квартале нарадзілася 117 дзяцей, тады як летась за студзень—сакавік — 85. Штодня ў раёне зьяўляецца на сьвет у сярэднім па тры маленькія чалавечкі за дзень. Сярэдні век мацярок — 21—23 гады.

Андрэй Пархоменка, Крычаў

Мэцэнат Канаплёў

З ініцыятывы сьпікера палаты прадстаўнікоў у сталічным выдавецтве «Тэхналегія» мае выйсьці кніга бяльніцкіх

паэтаў. На старонках выданьня будуць зьмешчаны творы трыццаці літаратараў. Гэта ўжо будзе трэцяя паэтычная кніга, да выданьня якой спрычыніўся сп.Канаплёў. Зьмест першых дзвюх склалі вершы круглянцаў і шклаўчан.

Базыль Ліцьвіновіч,
Бяльнічы

Вандалізм дабраўся да Круглага

У райцэнтры адбыўся першы выпадак вандалізму. Зламаныя скралі агароджу зь «нержавейкі» з магілы салдата, што загінуў пры выкананьні вайсковага абавязку. Бацькі, якія страцілі адзінага сына, у шоку. Міліцыя паабяцала знайсьці зладзеяў, а таксама выдзяліць старым мэталічным трубы для рамонту агароджы.

Зінаіда Міленчанка,
Круглае

Кнігі для чарнобыльскіх раёнаў

На Гомельшчыне сябры незарэгістраванай грамадзянскай ініцыятывы «Партнэрства» сабралі ў рамках акцыі «Дапаможам справай!» пад тысячу кніг для жыхароў раёнаў, пацярпелых ад чарнобыльскай катастрофы. Найбольш кніг сабрана ў Гомелі, Сьветлагорску і Мазыры. Большасць выданьняў прынеслі простыя людзі, частку падарыў Гомельскі ўнівэрсытэт імя Ф.Скарыны.

Раман Дзяржынскі, Гомель

А ў «Дзеяслове» ўсё добра, панове

Працяг са старонкі 2.

Гэта маладыя людзі зь іншай эрудыцыяй і ад самага пачатку — з зусім іншымі арыенцірамі.

«НН»: А ў чым гэта больш заўважаецца — у прозе ці ў паэзіі?

БП: У прозе, хоць празаікаў меней (20—30%), так было заўсёды. Большасць пачынае зь вершаў. У рубрыцы «Дэбют» у нас заўсёды канкурэнцыя сярод паэтаў. З маладых наватараў-паэтаў хацеў бы назваць Цемрыка Вялета — менскага школьніка. З прозы можна згадаць ляўрэата прэміі «Залаты апостраф» Усевалода Сьвєбураку.

«НН»: Наколькі супадае кола маладых творцаў, якія друкуюцца ў «Дзеяслове» і ў холдынгавых выданнях? Старэйшыя пісьменьнікі — Брыль, Гілевіч — ад супрацоўніцтва з холдынгам адмовіліся...

БП: Мы друкуем усіх незалежна ад палітычных і мастацкіх прыхільнасцяў. Нельга іх дзяліць на групы. Хай маладыя пішуць, самі выбіраюць, дзе друкавацца. У іх павінна быць магчымасць выбару.

Трэба ствараць беларускія школы

«НН»: За мяжкой літаратарам дапамагаюць фонды, ёсць розныя прэміі. У Беларусі засталася толькі адна Дзяр-

жаўная літаратурная прэмія, а недзяржаўныя маюць сымбалічнае значэнне...

БП: Так, у Расеі, Польшчы, Швэцыі дзяржава дапамагае літаратурна-мастацкім выданням. А гэтыя выданні супернічаюць між сабой, каб атрымаць ад яе грант. На Захадзе развіта сыстэма мэцэнатства, а ў нас такіх людзей няма. Беларуская мова — і тым больш літаратура — нібы знаходзіцца ў апазыцыі да ўлады ды аўтаматычна залічаецца ў апазыцыянеры — у тым жа самым абывацельскім разуменьні. І сёння калі мэцэнаты дапамагаюць беларускім літаратарам выпусціць кніжку альбо даюць грошы на часопіс, выходзіць, што яны працуюць супраць улады. Калі ў некага зьявіцца жаданьне гэта зрабіць і даць грошы на выпуск кнігі, заўтра да яго прыйдзе падатковая інспекцыя. І некаторыя з прадпрымальнікаў, якія спачуваюць беларушчыне, баяцца даваць грошы.

«НН»: Для каго ў такой сытуацыі піша літаратар — для нешматлікіх чытачоў ці для сябе?

БП: Ня буду казаць пра іншых: я заўсёды пісаў для сябе, не разлічваючы на тое, што творы будуць некалі вядомыя ці папулярныя. І гэта нармальна. На Захадзе літаратары даўно ўжо не жывуць зь літаратуры. Зь яе там жыве толькі зь дзясяткаў аўтараў — самых папулярных.

«НН»: Ці трэба ў такім разе нам масавая літаратура? Многія лічаць, што

маскульт абудзіць цікавасць да беларускай літаратуры. Але ня так даўно ў «ЛіМе» паэтка Наталья Капа заявіла, што беларускай літаратуры трэба прынышова не арыентавацца на масавага чытача.

БП: У нашай літаратуры ёсць усё! Трэба ствараць беларускія школы, ВНУ і ствараць беларускага чытача. Не пісьменьнік павінен арыентаваць чытача, а чытач — пісьменьніка. У нас ёсць масавая літаратура. Праўда, сёння яна пішацца па-расейску для расейскага рынку. Трэба будзе — заўтра яны пераарыентуюцца і будуць пісаць тое самае для беларускіх чытачоў. Але пакуль у нас няма чытача на беларускай мове. Каб быў масавы чытач — трэба беларускія школы, ВНУ... Маленькая Літва не камплексуе ад таго, што ня мае сваёй Марынінай: яна бярэ і перакладае Марыніну на літоўскую. У Літве ў кнігарнях практычна няма кніг не на літоўскай мове. Уся сусветная клясыка — па-літоўску, усе бэстсэлеры — па-літоўску. Мянэ здзівіла літоўскае радыё: чую знаёмую расейскую гіты, але — па-літоўску! Няўжо гэта Кіркораў па-літоўску засьпяваў? Не, літовец! Але — дакладна падабраны голас пад кіркоўскі гіт, які гучыць сёння на беларускіх FM-станцыях. Яго і ў Літве круцяць, але літоўцы пераклалі, іх сьпявак прасьпяваў — і расейская папса гучыць у Літве па-літоўску. Тое ж і зь літаратурай...

«Дзеяслоў» — часопіс гваздоў

«НН»: Якія творы можна будзе ўбачыць у найбліжэйшым, 15-м, нумары?

БП: Многія здзівяцца, пабачыўшы там зноў творы Васіля Быкава. Здавалася, цэлы год друкавалі яго спадчыну. Але гэтым разам будуць зьмешчаны біяграфічныя запісы пісьменьніка, зробленыя ім у 1993-м ад рукі. Сшыткі засталіся ў Беларусі, і, калі аўтар пісаў «Доўгую дарогу дадому», гэтымі запісамі не карыстаўся. Хоць яны ў нечым паўтараюць кнігу, гэта самастойны твор.

Друкуем два інтэрвію. Першае — зь Сяргеем Запрудзікам пра старую праблему: якім правапісам карыстацца — «тарашкевіцай» ці «наркамаўкай»? Гутарка дыскусійная ў рамках абмеркаваньня, прапанаванага камісіяй па распрацоўцы варыянту клясычнага правапісу. Другая гутарка — з чэскай дысьдэнткай Пятрушкай Шуштравай, якая параўноўвае сытуацыю ў Чэхаславакіі пасля 1968 г. зь сёньняшняй беларускай і разважае на тэму, ці варта супрацоўнічаць інтэлігенцыі з уладай.

Зь перакладнога стараемся даваць тое найлепшае, чаго сёння бракуе беларускай літаратуры. Мы хацелі б, каб аўтары былі больш сьмялейшымі ў творчасці.

«НН»: Ці не занатда эклектычны зьмест «Дзеяслова»?

БП: Мы прывыклі да нейкага падзелу: «Польмя» — для старэйшага пакаленьня, «Малодосць» — для сярэдняга, «Крыніца»

ДЗЕ ВАРТА БЫЦЬ

Вялікая выстава твораў выдатнага графіка XX ст. Яўгена Куліка адкрылася на сядзібе БНФ. Выстава называецца «Памяць». На фота: Алякс Марачкін радуецца пасьмяротнай выставе сябра. Усе ахвотныя запрашаюцца на Варвашэні, 8. Уваход вольны.

ДЫСКАГРАФІЯ

Аміна

«Аміна». Група «Мадэра хард-блюз». (р) «Мадэра хард-блюз», 2004

Другі альбом менскай групы, якая дэбютавала пад нейкім не зусім разумелым лэзунгам «Настоящий русский блюз». «Мадэра» сапраўды пару разоў наведла Расею, выступіла на фэстывалі і ў клябах Уладзімеру, Казані, Масквы, мела вельмі прыемны прыём, асабліва ў Маскве, але расейскай групай так і не зрабілася. Музыкі даволі добра запатрабаваныя ў Беларусі, часта выступаюць і зьбіраюцца пару-тройку найбольш ударных гітоў прадставіць на беларускай мове. Так што лэзунг той, відаць, варта лічыць састарэлым.

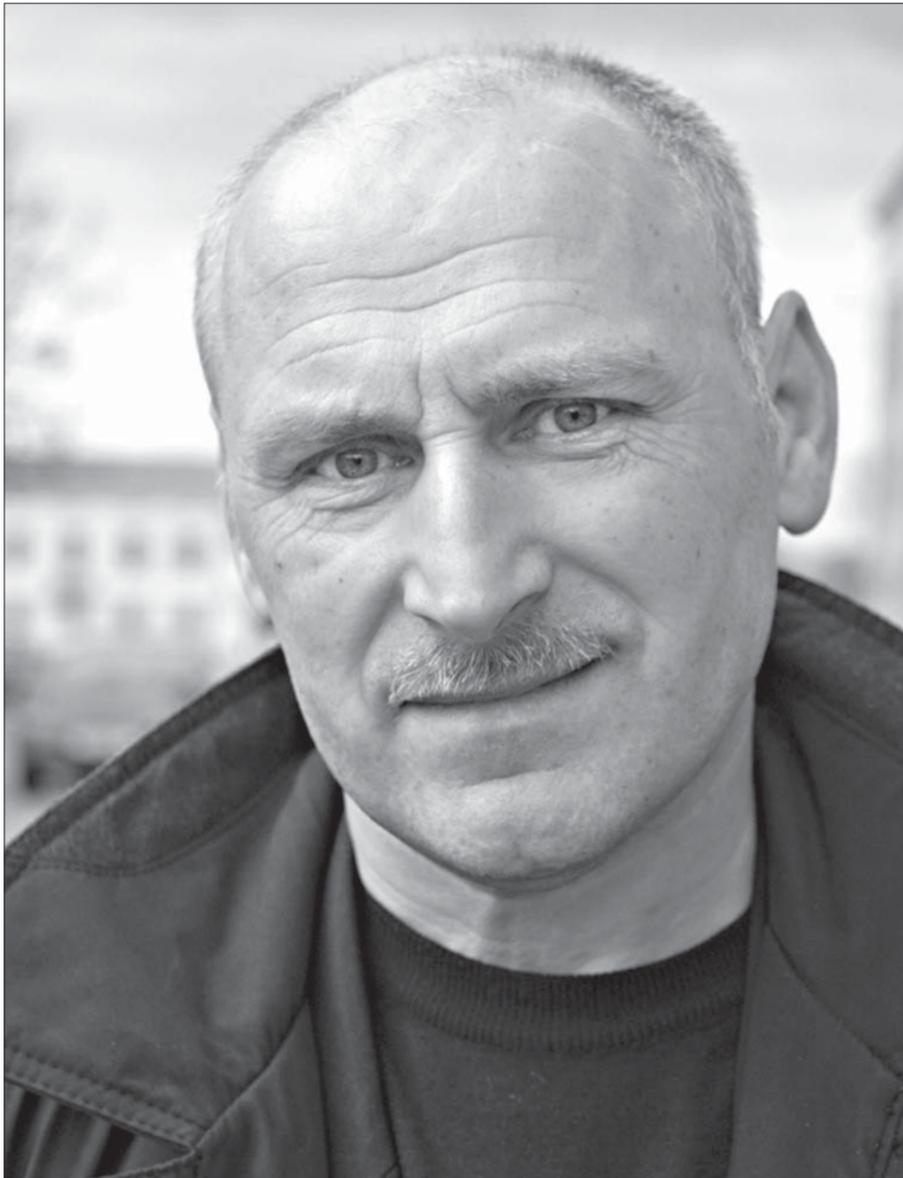
Што паказвае альбом «Аміна»? Па гучаньні ён больш мяккі ў параўнаньні з дэбютным. Сярод безумоўных гітоў — «Гуляй, душа», «Вампір», «Піва», «Я ахоўваю свой

спакой». З гледзішча мэлёдыкі рэпэртуар альбому больш разнастайны, а па стылістыцы — больш рыхлы. На жаль... Цяжка сказаць, што паўплывала на гэта, але група крыху пашырыла стылёвыя межы, а таму ў альбоме сустракаюцца ня толькі ўласныя блюзы, а хутчэй, і проста песні, звязаныя з блюзам толькі агульнай атмасфэрай, гучаньнем інструмэнтаў. Хоць, бяспрэчна, выконваюцца ўсе без выключэньня творы дасканала, адпрацавана да апошняга штрышка.

Ня ведаю, колькі гэта адпавядае палітыцы групы, поглядам яе лідэра Юр'я Міхайлава, але для стварэньня падобных праграм не пашкодзіла б час ад часу запрашаць на запіс асобных музыкантаў зь іншых калектываў. Гэта пашырыла б гукавую палітру, расквэціла б рэпэртуар. Цяпер сам Міхайлаў супрацоўнічае падчас запісаў з Андрэем Плясанавым і, колькі вядома, рупіцца ўвасобіць нешта зь легендарнай беларускай рок-музыкі Вольгай Аліпавай, чый голас і дагэтуль можна лічыць узорам для перайманьня.

Што да «Мадэры», дык у канцы траўня запланаваны выступ групы на фэстывалі «Ноч блюзу» ў Польшчы ў адным канцэрце са слаўтай брытанскай групай «Ten Years After».

Мадэрновы СЛУХАЧ

Барыс Пятровіч — рэдактар «Дзеяслова».

— для новага. Але, як аказалася, у адным нумары могуць друкавацца Брыль, Гілевіч і Вішнёў. У нас можа быць рэалістычны твор і побач — постмадэрновы. Старэйшы, можа, запнецца, чытаючы твор маладога аўтара, але пачытае свайго аднагодка і маладзейшага пісьменьніка, што піша ў рэалістычнай манеры. Маладзейшы будзе чытаць тое, што яму падабаецца.

Калі мы рабілі «Польмы», ставілі задачу, каб у кожным нумары быў «гвозд». Калі ў нумары ёсць творы Быкава — гэта

«гвозд», творы Брыля — «гвозд», вершы Барадзіліна — «гвозд»... У «Дзеяслове» такіх «гваздоў» — зь дзясятка. Нехта купіць часопіс, каб пачытаць новыя творы Брыля ці Някляева, другі — дзеля твораў Хадановіча або Вішнёва.

«НН»: Ці ёсць ідэя выдаваць «Бібліятэчку «Дзеяслова»?

БП: Гэта наша мара зь першых нумароў! Але пакуль мы ня можам стаць на ногі так, каб дазволіць выдаваць яшчэ і кнігі. Праўда, на ўзроўні дамовы ёсць

практ: мы пачнём выдаваць «Бібліятэчку «Дзеяслова» сумесна з «Вострай брамай» Сяргея Дубаўца. Першая кніга — зборнік Тацяны Сапач.

На маё пакаленьне трапіў няўдзячны час: у нас ёсць саракагадовыя літаратары — аўтары адной кнігі! Летась пайшоў з жыцця Аляксей Асташонак: яго першая і апошняя кніжка выйшла ў 1989 г. Больш за 15 гадоў бяз кніг для празаіка — гэта сьмерць пры жыцці! У Аляксея Наварыча выйшлі дзве кніжкі прозы — у 1988 і 1989 г. 15 гадоў бяз кніг, і гэта ў самым росквіце. У Андрэя Федарэнкі апошняя кніга «дарослай» прозы выйшла ў 1994 г. (праўда, выдаваліся дзіцячыя). І гэта пісьменьнік, якому толькі сорок! Такіх прыкладаў вельмі шмат у нашай літаратуры.

Палітычна нецэнзурныя словы

«НН»: Для рэдкалегіі «Дзеяслова» ёсць нейкія ўнутраныя абмежаванні ў выбары твораў: гэта мы друкуем, а гэта — не, бо гэта парнаграфія і г.д.?

БП: Мы не друкуем матэрыялы шавіністычныя, чалавеканенавісьніцкія. Што тычыць парнаграфіі... Для пачатку трэба, каб такія творы зьявіліся ў літаратуры, тады іх можна будзе друкаваць альбо не друкаваць.

У №6 друкавалася апавяданьне В.Мудрова, дзе ўжываліся нецэнзурныя словы — стаяла першая літара і шматкроп'е. За гэта часопіс забаранілі прадаваць у кнігарнях «Белкнігі»: нібыта быў ліст ад вэтэранаў. Але гэта агульнапрынятая норма ў літаратуры: шматкроп'е. Дзіўна было пачуць такую прэтэнзію з боку «Белкнігі». Побач зь «Дзеясловам» на паліцах кнігарняў ляжалі кнігі Сарокіна, Ерафеевых (і Віктара, і Венядзікта), дзе ўсе гэтыя словы друкуюцца без скаротаў, бяз кропак. І іх ніхто не забараняе. Мяркую, ліст ад тых цнатлівых «вэтэранаў» ня быў прычынай. Тут чыста палітычная цензура. І, хутчэй за ўсё, гэта адбылося таму, што мы друкавалі творы Быкава.

Усе чакалі прымірэнчага кроку Лукашэнкі

«НН»: Ці не пагоршыцца становішча СБП пасля таго, як яе кіраўнік А.Пашкевіч падпісаў зварот аргкамітэту руху «Воля народу» і як далей разьвіваецца сытуацыя вакол Дому літаратара?

БП: Напачатку экскурс у гісторыю. Калі Пашкевіча ў 2002-м абралі старшынём СБП, у інтэрвію ён казаў, што Саюз гатовы на пэўных умовах да супрацоўніцтва з уладай. З другога боку таксама быў дадзены сыгнал: прэзідэнт сказаў, што не пакрыўдзіць маладога старшыню і дапаможа. Але далей гэтых словаў справа не пайшла.

Пісьменьнікі страцілі Дом літаратара яшчэ да Пашкевіча і Іпатавай — пры Зуёнку. У Расеі, Украіне ці Літве маёмасьць саюзаў пісьменьнікаў засталася пры грамадзкіх арганізацыях. Сёньня ў Расеі пяць саюзаў пісьменьнікаў, і ўсе маюць сваю маёмасьць і з дапамогай яе выжываюць у рынковых умовах. Ва ўкраінскага Саюзу пісьменьнікаў, які ўвесь час быў у апазыцыі да ўлады і пры любой магчымасьці крычаў «Кучму — гець!», ніхто маёмасьці не забіраў.

Увесь час ішла гаворка, што нам вернуць маёмасьць ці хаця б адзін паверх. Усе чакалі прымірэнчага кроку з боку ўладаў. Зразумела, што ў будаўніцтва Дому літаратара ўкладзеныя ня толькі грошы дзяржавы, але і сродкі пісьменьнікаў — Літфонду... Мэбля і ўвогуле начыньне Дому, набытыя некалі на пісьменьніцкія грошы, скарыстоўваюцца новымі гаспадарамі і арандатарамі па сёньня. Значыць, калі не на ўвесь Дом, дык на яго частку СБП мае права! Аднак ніякіх крокаў з боку ўлады мы не дачакаліся. А праблемы тым часам нарасталі, як сьнежны камяк, з восені 2002 г., калі ад нас запатрабавалі аплата арэнды памяшканьняў. Гэтыя патрабаванні паўтараюцца штогод. Дарэчы, Літфонд, які ўзначальвае сэнатар Чаргінец, ужо высяляюць: загадалі вызваліць адзін з пакояў...

«НН»: Чаго чакаць у далейшым?

БП: Горш, чым ёсць, ужо ня можа быць. Чаго яшчэ пісьменьнікам і старшынё Саюзу баяцца? Што мы можам пакінуць гэты будынак? Дык мы і так у ім на птушыных правах. У кожны момант могуць прыйсьці і гэтак памяшканьне апячатаць, незалежна ад таго, ці ўдзельнічае Аляксей Пашкевіч у палітыцы, ці не. Як грамадзянін ён можа гэты рабіць. Дзе напісана, што як пісьменьнік (тым больш — як старшыня Саюзу!) ён не павінен удзельнічаць у грамадзка-палітычным жыцці краіны? І чаму ўлада павінна з гэтай прычыны перашкаджаць працы іншых сяброў арганізацыі?

Гутарыў Адам Воршыч

Вайна зь беларускай рок-музыкай

Канцэрт «Крамы», запланаванага на 27 красавіка, ня будзе. Яго забаранілі, як і канцэрт «Нэйра Дзюбэлю» тры тыдні таму.

На канцэрт 27-га «Крамы» ў менскім клубе «Рэактар» накладзена табу — пасля папярэдняй згоды арганізатарам імпрэзы адмовілі ў яе правядзеньні. Упраўленьне культуры Менгарвыканкаму ня выдала арганізатарам гасцёрнага пасьведчаньня без тлумачэньня прычын. «Для мяне гэта не было нечаканасьцю. Маральна да такой хады падзей я быў падрыхтаваны», — пракамэнтаваў навіну Ігар Варашкевіч. Дырэктар групы Павал Кашырын кажа, што адбылася даволі дзіўная рэч, бо ён неаднаразова ўзгадняў пытаньне правядзеньня канцэрту з кіраўніцтвам клубу. Але засьцерагчыся не ўдалося: «Мы быццам паразумеліся з «Рэактарам», нават рэклама ў мэтро зьявілася...»

Удзельнікі «Крамы» знаходзяцца цяпер у тым жа стане, што і музыкі

з «Нэйра Дзюбэлю» два тыдні таму — канцэрт якіх таксама забаранілі.

Ігар Варашкевіч з жалем жартуе: «Можа, назвацца «Хронікамі доктара Вараша»?» Варьянт з правядзеньнем канцэрту пад іншай назвай таксама разглядаўся. Была нават ідэя часова вярнуць ранейшую назву групы — «Рокіс», аднак ужо кіраўніцтва клубу не пайшло на гэта. «Я іх выдатна разумею: рызыкаваць ім у такіх умовах не выпадае», — гаворыць П.Кашырын.

Хадзілі чуткі, што канцэрт 27-га будзе разьвіталым для «Крамы». Як высветлілася, Варашкевіч плянаваў разьвітацца з старой праграмай і абвясціць новы этап у жыцці групы.

Падобна, што беларуская рок-музыка камусьці моцна замінае...

Сяргей Будкін

АНДРЭЙ ЛІНКЕВІЧ

СЬЦІСЛА

Гледачы — за беларускую песню

На I фэстывалі аўтарскай песні ў Гомелі прызглядзіць сымпатыі атрымала Вольга Казанцава зь Віцебску. З васьмідзесяці бардаў на фэсьце па-беларуску сьпявала толькі яна ды Зьміцер Вінаградаў з Гомелю. Вядомых беларускамоўных аўтараў-выканаўцаў (Шалкевіча, Камоцкага ці хаця б гамельчанку Вальжыну Цярэшчанку) арганізатары не запрасілі.

Беларускія дні ў Кракаве

У Кракаве 19—23 красавіка праходзяць Дні беларускай культуры. Сярод удзельнікаў — рэдактар часопісу «Arche» Валер Булгакаў, намесьнік рэдактара «НН» Андрэй Скурко, аўтары «НН» Андрэй Хадановіч і Зьміцер Бартосік. Польскіх беларусаў прадстаўляюць Юрка Хмялеўскі (рэдактар «Часопісу»), Яўген Вапа (рэдактар газэты «Ніва»). Лекцыю «Адкрываньне беларускай гісторыі» падрыхтаваў Алег Латышонак. Музыка рэпрэзэнтаваная Вайцешкевічавым гуртам «WZ-Orkiestra», гарадзеньскім калектывам «Канкан», дуэтам «4 і 8». Сучаснае кіно Беларусі й пра Беларусь прадстаўляюць «Акупацыя. Містэрый» Андрэя Кудзіненкі, «Партызанская школа», «Пагоня за праўдай», «Чарнобыльцы» і «Апошні дыктатар Эўропы» Юркі Каліны, «Дажынкі па-беларуску», «Графіці й кроў» ды «Іканастас і музыка» Мікалая Ваўранюка, «Жывём на краі» Віктара Асьлюка.

АВ

Права чалавека і нацыянальная сьвядомасьць

Працяг са старонкі 1.

Таму для беларускага грамадства характэрныя высокая ступень залежнасьці ад дзяржаўнай дапамогі і — адначасова — высокая ступень расколатасці.

Беларусь зазнае цяжкасьці з самаідэнтыфікацыяй. Нацыянальная самасьвядомасьць насельніцтва па-ранейшаму размытая. Гэта перашкаджае як паўнаватарскай інтэграцыі беларускага дзяржавы ў сусветную супольнасьць, так і станаўленьню ўнутрыграмадзкіх мэханізмаў абароны дэмакратыі. Разумеючы, што людзі без выразнай нацыянальнай сьвядомасьці лёгка паддаюцца кантролю — як з-за межаў, так і знутры краіны — улады ствараюць усё больш перашкодаў для разьвіцьця беларускай мовы, традыцый і культуры.

Адпаведна, ігнараваньне правоў чалавека ў Беларусі пачынаецца з адмаўленьня права на культурную (нацыянальную) адметнасьць. Таму парадкаснай ёсьць сытуацыя, калі прэзыдэнт, які прэтэндуе на тое, каб быць бацькам нацыі, пастаянна процідзейнічае ўмацаваньню нацыянальнай самасьвядомасьці. Брак нацыянальнай самасьвядомасьці робіць лобную дзяржаву ўразлівай для замежных уплываў, але для беларускага кіраўніцтва — гэта цалкам прымальна і нават пажаданая зьява, бо яна адначасова тым самым прадухіляе палітычную актыўнасьць грамадзян.

Відавочна, што павага да правоў чалавека ў Беларусі залежыць ня толькі ад пазыцыі і палітычных пріярытэтаў кіраўніка дзяржавы, але і ад характару і спецыфікі палітычнага рэжыму і грамадзкага ладу ў Беларусі. Каб павялічыць ролю правоў чалавека ў гэтай краіне, патрабуецца глыбокая рэформа палітычнай сыстэмы і карэньныя пераўтварэньні ў грамадзтве.

У залежнасьці ад разьвіцьця сытуацыі ў сьвеце, геапалітычны кантэкст можа пазытыўна альбо нэгатыўна ўплываць на такія пераўтварэньні. Цяпер, на думку Спецыяльнага дакладчыка, міжнародная дыскусія па беларускім пытаньні, як і захады прадстаўнікоў міжнароднай супольнасьці ў гэтым пытаньні, не прыносяць плёну, не паляпшаюць сытуацыі з правамі чалавека. Захаваньне статус-кво з правамі чалавека ў Беларусі ўспрымаецца рознымі дзейнымі асобамі міжнароднай палітычнай сцэны як спосаб захаваньня геапалітычнага статус-кво. Пакуль Беларусь будзе разглядацца часткай шырэйшай геапалітычнай гульні, міжнародная супольнасьць будзе заставацца падзеленай, калі пытаньне правоў чалавека ў Беларусі будзе трапляць на

парадак дня. Каб зьмяніць сытуацыю з правамі чалавека ў Беларусі да лепшага, неабходна салідарнасьць міжнароднай супольнасьці.

З улікам апісанага вышэй кантэксту, далейшае пагаршэньне сытуацыі з правамі чалавека ў Беларусі выклікае заклапочанасьць міжнароднай супольнасьці ня толькі з гуманітарных прычын, але і з прычын небясьпекі для стабільнасьці ў сьвеце.

Спецыяльны дакладчык мяркуе, што насіпела патрэба ў рэалізацыі праграмы грамадзянскай адукацыі і інфармаваньня ў сфэры правоў чалавека на карысьць шараговых грамадзян Беларусі. На жаль, такая праграма ня можа быць праведзена ў жыцьцё ў краіне, дзе грамадзянскія ініцыятывы вельмі абмежаваныя, а

Людзі без выразнай нацыянальнай сьвядомасьці лёгка паддаюцца кантролю, таму ўлады ствараюць усё больш перашкодаў для разьвіцьця беларускай мовы, традыцый і культуры.

сродкі масавай інфармацыі кантралююцца ўрадам. Таму Камісія па правах чалавека, сумесна з іншымі міжнароднымі арганізацыямі, такімі, як АБСЭ і ЭЗ, павінна стварыць пад наглядом камісіі міжнародны фонд для правядзеньня ў Беларусі інфармацыйнай кампаніі ў сфэры правоў чалавека.

Такі фонд павінен найперш быць выкарыстаны для арганізацыі і далейшага фінансаваньня ў краінах — суседзях Беларусі тэлевізійных і радыёвяшчальных станцый (у тым ліку з абсталяваньнем для спадарожнікавага вяшчаньня). Зь іх дапамогай да насельніцтва Беларусі магла б даносіцца дакладная, поўная і праўдзівая інфармацыя. Мэдыяканалы могуць таксама выкарыстоўвацца для адсочваньня парушэньняў правоў чалавека ў Беларусі, а таксама для тлумачэньня магчымых спосабаў процідзеяньня такім парушэньням паводле дэмакратычных стандартаў і міжнародных працэдур. Адначасова такія каналы могуць спрычыніцца да фармаваньня культурнай самаідэнтыфікацыі і нацыянальнай самасьвядомасьці беларускага народу.

Камісія, супольна з зацікаўленымі міжнароднымі і нацыя-

нальнымі ўрадавымі і няўрадавымі арганізацыямі, а таксама прыватнымі донарамі, павінна разгарнуць шырокую адукацыйную праграму для грамадзянскай супольнасьці. Падобная праграма мае быць арыентавана перш-наперш на ўсталяваньне і навучаньне непалітычных NGO ў Беларусі, перадусім на лякальных узроўні, спрыяючы тым самым разьвіцьцю грамадзянскай супольнасьці і беларускага духу супольнасьці на нязавым узроўні.

Адначасова міжнародная супольнасьць павінна працягваць высілкі па перадачы неабходных мэтадаў, прадстаўленьні тэхнічнай дапамогі і падтрымкі (у маральным, палітычным, фінансавым, інтэлектуальным і матэрыяльным аспектах) для беларускіх

WWW.IACIS.RU

NGO і дэмакратычных палітычных партыяў. Таксама неабходна забясьпечыць прававую падтрымку абаронцам грамадзянскіх свабодаў і палітычнай дэмакратыі, а таксама іх сем'ям перад рэпрэсіямі з боку дзяржавы.

Камісіі неабходна ініцыяваць прапрацоўку магчымасьцяў для арганізацыі пастаяннага круглага стала па правах чалавека ў Беларусі. Ён павінен быць беларускім форумам пад эгідай Камісіі і пры падтрымцы зь яго боку. Круглы стол мае стаць пастаяннай асновай для дыялёгу прадстаўнікоў беларускай грамадзянскай супольнасьці, палітычных партыяў і дзяржаўных структур. Сярод пытаньняў дыялёгу — ацэнка сытуацыі з правамі чалавека ў Беларусі, а таксама вызначэньне шляхам дыскусій палітычных, адміністрацыйных і заканадаўчых сродкаў выпраўленьня такіх парушэньняў. Калі беларускія ўлады не падтрымаюць такой ідэі, круглы стол павінны быць створаны бяз іх удзелу і дзейнічаць у форме грамадзянскага форуму, ставячы на мэце ацэнку і выпрацоўку палітычных і заканадаўчых ініцыятываў на карысьць дзяржавы й грамадства. Калі беларускія ўлады не дазваляць стварэньня й

функцыянаваньня круглага стала на тэрыторыі Беларусі, яго трэба арганізаваць у суседняй краіне пры падтрымцы Камісіі і згодзе тамтэйшых ўладаў. (...)

Неабходна заклікаць Эўрапейскія арганізацыі, праводзіць матываваную і зацікаўленую палітыку ў дачыненні да Беларусі, уключыўшы ў якасьці пріярытэтаў пытаньне аб правах чалавека ў краіне. (...)

Спецыяльны дакладчык лічыць, што міжнародная ізаляцыя Беларусі непажаданая як для ейнага народу, так і для будучыні правоў чалавека ў гэтай краіне ў перспэктыве яе будучай інтэграцыі ў дэмакратычны сьвет. Аднак Спецдакладчык перакананы, што санкцыі, уведзеныя міжнароднай супольнасьцю супраць кіраўнікоў Беларусі, на дадзеным этапе не павінны скасоўвацца. Іх варта пазбаўляцца паступова, замяняючы на крокі ў адказ на паляпшэньне сытуацыі з правамі чалавека ў Беларусі. Таму мэтагодным падаецца выкарыстаньне выразнай «стратэгіі ацэнкі вынікаў», якая дазволіць міжнароднай супольнасьці апэратыўна дапасоўваць сваю палітыку да прагрэсу ў гэтай галіне і ў той жа самы час ясна дасьць зразумець беларускім уладам, якімі будучы наступствы іх дзеяньняў.

Асноўнай мэтай міжнароднай супольнасьці (як арганізатараў, так і донараў) павінна стаць умацэньне эфэктыўнасьці палітыкі ў дачыненні да захаваньня правоў чалавека ў Беларусі праз больш шырокае ўзаемадзеяньне і

што ініцыяваньня супольна дэмакратычнымі палітычнымі і/альбо грамадзянскімі сіламі Беларусі.

Спецдакладчык падзяляе адсутнасьць аптымізму наконт гадоўнасьці ўраду Беларусі ў пляне выпраўленьня сытуацыі з правамі чалавека ў краіне. Аднак ён трымаецца той думкі, што ва ўрадавых колах Беларусі ёсьць чыноўнікі, якія ўсьведамляюць, што сыстэма, заснаваная на закрытым і кантраляваным грамадзтве і дзяржаве ў стане міжнароднай ізаляцыі, ня мае будучыні ў сьняжнішнім дэмакратычным сьвеце. Таму яны больш адкрытыя для дыялёгу і больш падрыхтаваныя да пазытыўных зьмяненняў, таму варта паспрабаваць захаваць кантакты з гэтакімі людзьмі. (...)

Спецдакладчык выказвае наступныя рэкамендацыі ўраду Беларусі:

Рэкамендацыі наконт сьмяротнага пакараньня

Спецдакладчык рэкамендуе ўраду неадкладна ажыцьцявіць перагляд існуючай практыкі выкананьня сьмяротных прысудаў [Беларусь застаецца адзінай краінай Эўропы, дзе выконваюцца сьмяротныя прысуды; астатнія краіны або адмовіліся ад сьмяротнага пакараньня, або ўвялі мараторый на яго ўжываньне. — Рэд.], зьняць сакрэтнасьць наконт даты выкананьня пакараньня, а таксама неадкладна выдаваць цэлы ўсіх пакараных іх сем'ям.

З прычыны самой прыроды сьмяротнага пакараньня і імавер-

Выкарыстоўваючы дзяржбюджэт для дасягненьня сваіх палітычных мэтаў, прэзыдэнт апякуецца тымі, на каго распаўсюджваецца ягонае ласка. Паслушэнства астатняга насельніцтва дасягаецца рэпрэсіўнымі мерамі.

мжнародную падтрымку. Расейская Фэдэрацыя, як краіна-суседка, што мае адмысловыя палітычныя стасункі зь Беларуссю, павінна адыграць у гэтым ключавую ролю. Права чалавека не павінны быць закладнікамі геапалітычных супярэчнасьцяў і гульніяў.

Аналягічным чынам ва ўнутраным жыцьці беларускага грамадства неабходныя крокі, скіраваныя на абарону правоў чалавека. Неабходна адмовіцца ад другасных спрэчак, асабістых амбіцыяў і недальнабачных дзеяньняў з боку розных гульцоў на палітычным полі беларускага грамадства на карысьць мэтанакіраваных супольных захадаў. У гэтых мэтах міжнародная супольнасьць павінна падтрымліваць напачатку толькі тыя практы,

насьці памылкі ў судовых прысудах, што тычаць сьмяротнага пакараньня, Спецдакладчык рэкамендуе зьмякчыць прысуды ўсім асуджаным да сьмяротнага пакараньня, замяніўшы іх на турэмнае зьняволеньне.

Апроч таго, Спецдакладчык прапануе ўраду разгледзець магчымасьць ратыфікацыі Другога неабавязковага пратаколу да Міжнароднай канвэнцыі грамадзянскіх і палітычных правоў (скасаваньне сьмяротнага пакараньня), уключыўшы гэты дакумэнт у нацыянальнае заканадаўства. (...)

Пакуль ня будучы вырашаны пытаньні датычна практыкі выкананьня сьмяротных пакараньняў у Беларусі, Спецдакладчык рэкамендуе ўсім іншым урадам пазьбягаць дэпартацыяў і экстрэдзіцыяў. Па-

колькі ў выніку такой дэпартацыі ці экстрадыцыі асоба сутыкаецца з рызыкай сур'ёзнага парушэння правоў чалавека, у тым ліку пагрозай смяротнага пакарання і катаванняў.

Рэкамендацыі наконт знікненняў палітычных дзеячаў

Спэцдакладчык прапануе ўраду аднавіць расьсьледаваньне па справах знікненняў сп.Захаранкі, Ганчара, Красоўскага і Завадзкага з дапамогай кваліфікаваных і незалежных міжнародных крымінальных экспертаў, тым самым ставячы на мэце: правядзеньне незалежнага празрыстага расьсьледаваньня; пошук і прыцягненьне да судовай адказнасці вінаватых, а таксама інфармаваньне сем'яў пра лёс іх зьніклых сваякоў.

Спэцдакладчык заклікае таксама да неадкладнай выплаты адэкватнай і справядлівай кампэнсацыі сем'ям зьніклых палітычных дзеячаў.

Рэкамендацыі па катаваньнях, кепскім стаўленьні, а таксама негуманых і незвычайных відах пакараньняў

Спэцдакладчык прапануе ўраду запрасіць Спэцдакладчыка па праблеме катаваньняў з мэтай правядзеньня інспэцыйнага візыту, і выкарыстаць магчымасьці для кансультацыяў зь ім па канкрэтных кроках, што могуць быць зробленыя ў барацьбе зь беспакаранасьцю супрацоўнікаў праваахоўных органаў, а таксама па выкараненьні практыкі выкарыстаньня катаваньняў.

Спэцдакладчык прапануе ўраду стварыць (калі гэта мэтазгодна, то ў супрацоўніцтве з кваліфікаванымі экспертамі ў сфэры грамадзянскай супольнасьці) сетку цэнтраў рэабілітацыі пасля катаваньняў, што павінны забяспечваць ахвяраў юрыдычнай, псыхалагічнай і спэцыяльнай мэдычнай дапамогай.

Рэкамендацыі па праблемах, зьвязаных з затрыманьнямі

Спэцыяльна раіць ураду ў поўнай меры выканаць рэкамендацыі Рабочай групы па самавольных затрыманьнях, выказаныя па выніках яе візыту ў краіну ў жніўні 2004 г.

Рэкамендацыі па незалежнасьці судзьдзяў і адвакатаў

Спэцдакладчык зьвяртае ўвагу ўраду на нормы Прынцыпаў незалежнасьці сыстэмы правосудзьдзя, што тычаць захаваньня за судзьдзем ягонае пасады, і раіць забяспечыць ажыцьцяўленьне ў поўнай меры гэтых нормаў, у адпаведнасьці зь міжнароднымі стандартамі.

Рэкамендацыі па незалежнасьці судоў і адвакатаў

Спэцдакладчык заклікае скасаваць дэкрэт прэзыдэнта №12 «Аб некаторых захадах па ўдасканаленьні прафэсійнай дзейнасьці юрыстаў і натарыусаў у Рэспубліцы Беларусь» да папасаваньня адпаведных законаў, якія рэгулююць прафэсійную дзейнасьць юрыстаў, з Асноўнымі прынцыпамі становішча адвакатаў, якія вымагаюць ад Ураду забяспечыць, каб адвакаты «мелі магчымасьць выконваць усе свае прафэсійныя функцыі, не сутыкаючыся з запалохваньнем, перашкодамі, абразамі альбо неправамоцным умяшаньнем» (параграф 16).

Рэкамендацыі па свабодзе СМІ

Спэцдакладчык прапануе ўраду ліквідаваць усе формы адміністрацыйных, фінансавых і юрыдычных абмежаваньняў у дачыньні да свабоды СМІ, якія супярэчаць міжнародным стандартам у галіне правоў чалавека. Неабходна спыніць практыку адміністрацыйнага перасьледу праз аказаньне ўскоснага ціску праз друкарскія фірмы і фірмы распаўсюду. Таксама неабходна перагледзець сыстэму ліцэнзаваньня і рэгістрацыі, што дасьць магчымасьць максымальна забяспечыць распаўсюд незалежных электронных і друкаваных СМІ. У адпаведнасьці з арт.33 Канстытуцыі Беларусі ўсе формы простаі і ўскоснай цензуры павінны быць сапраўды і ў поўнай меры ліквідаваныя. Напады і пагрозы ў адрас журналістаў павінны расьсьледавацца, а вінаватых — прыцягвацца да адказнасці ў адпаведнасьці з законам.

Рэкамендацыі па свабодзе сходаў

Спэцдакладчык прапануе ўраду ліквідаваць усе формы адміністрацыйных, фінансавых і юрыдычных абмежаваньняў на права асобаў і арганізацыяў, пэрсанальна ці ў супрацоўніцтве зь іншымі, забяспечваць дзейную абарону ў ўмацаваньне правоў чалавека ў Беларусі.

Сыстэма рэгістрацыі і атрымання замежных грантаў мае быць прыведзена ў адпаведнасьць з існуючымі адпаведнымі міжнароднымі стандартамі — як яны замацаваныя ў Дэкларацыі аб праваабаронцах і іншых крыніцах міжнароднага права.

Напады і пагрозы на адрас асобных праваабаронцаў павінны расьсьледавацца, а вінаватых прыцягвацца да адказнасці ў адпаведнасьці з законам. Праваабаронцам і палітычным актывістам, прыцягнутым да суду за адміністрацыйныя і крымінальныя парушэньні, павінны быць гарантованы найвышэйшыя стандарты справядлівага судовага працэсу.

Рэкамендацыі наконт свабоды асацыяцыяў

Спэцыяльны дакладчык нагадвае пра рэкамендацыі Камітэту па расьсьледаваньнях Міжнароднай арганізацыі працы і раіць ураду ажыцьцявіць іх неадкладна і ў поўнай меры.

Спэцдакладчык рэкамендуе правесці незалежны разгляд сыстэмы кантрактаў, зьвяртаючы ўвагу ўраду на тое, што зьмены ў юрыдычным становішчы працоўных, а таксама забесьпячэньне працоўным месцам, зьвязаныя з рэалізацыяй дадзенай рэформы, не павінны быць выкарыстаныя ў якасьці сродкаў адміністрацыйнага перасьледу і запалохваньня.

Рэкамендацыі па палітычных правах

Спэцдакладчык заклікае ўрад Беларусі забяспечыць міжнародныя стандарты дэмакратычных выбараў у ходзе ўсіх будучых выбараў працэдураў, а таксама неадкладна правесці расьсьледаваньне ўсіх скаргаў аб фальшаваньні падчас выбараў, якія былі прадастаўленыя беларускімі і міжнароднымі назіральнікамі ў часе правядзеньня ў кастрычніку 2004 г. выбараў і рэфэрэндуму.

Спэцыяльны дакладчык шкадуе, што беларускія ўлады адмовіліся супрацоўнічаць зь ім.

Старое дрэва доўга рыпіць

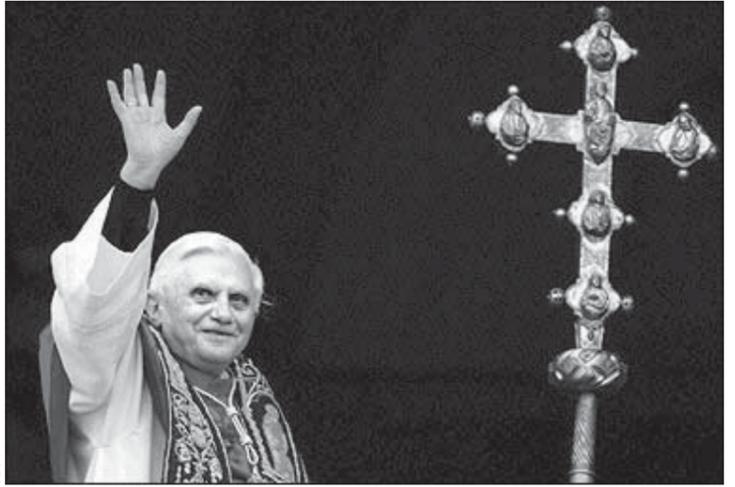
Працяг са старонкі 2.

«Мяне не засмучае тое, што Ян Павал II не наведаў Расею», — заявіў у інтэрвію італьянскай газэце *Corriere della Serra* расейскі патрыярх Аляксій II. Ён адно пашкадаваў, што не адбылася іхняя пэрсанальная сустрэча, якая мелася адбыцца ў аўстрыйскім Грацы ў 1997 г. Тады ў апошні момант РПЦ сарвала спатканьне, вылучыўшы ўльтыматум — хай найперш Ватыкан асудзіць празэлітызм і адрыве практыку уніі з усходнімі цэрквамі. Маскоўскі патрыярхат спадзяецца, што гэта зробіць заступнік Яна Паўла на сьвятым пасадзе. Што ж, убачым, ці дамоўяцца спадары Рыдыгер (Аляксій II) са спадаром Ратцынгерам (Бэнэдыктам XVI)...

Сваю непахіснасьць у пытаньнях веры й маралі Ёзаф Ратцынгер ужо даказаў на практыцы, калі ў 2002 г. падаў у адстаўку ў сувязі са скандалам вакол сьвятароў-пэдафілаў у Амэрыцы. Гэты факт у ягонай біяграфіі сьведчыць пра тое, што цяпер Ватыкан будзе куды больш пільным і абачлівым. Часы безагляднага даверу мінаюць.

Урэшце, а што чакалася ад папы? Так, цяжка ўявіць баварца Ратцынгера, які сядзіць у вігваме з індзейцамі або вітаецца з кенгуру, што рабіў адкрыты да сьвету Ян Павал. Так, гэта зусім іншы чалавек, чым Вайтыла. Можна быць, ён выглядае надта суровым і празь меру сур'ёзным. Але хіба ён поп-зорка, што мусіць падацца ўсім? Пантыфік перадусім мусіць стаяць на варце пытаньняў веры й каталіцкае маралі. Тым, каму цесна ў гэтых межах, вольныя ў сваім выбары.

Балазе, сёньня ніхто нікога ня паліць на вогнішчы. Нехта актыўна выступае за легалізацыю наркотыкаў і гомасэксуальных шлюбав, іншыя — за смяротную кару і неабавязковасьць сьвятарства. Але гэта ўсё магчыма сёньня толькі па-за межамі каталіцкае

царквы. Калі ж царква ўступіць у дыскусію па гэтых пытаньнях — у чым тады сэнс яе інстытуту?

Новы папа выбраў сабе імя Бэнэдыкт. Дэвізам гэтага сьвятога было «Ora et labora» («Маліся й працуй»). Наагул, гэта быў вельмі суровы й аскетычны сьвяты, што праславіўся шмат якімі чудамі. Праславіўся ён і сваім лютым змаганьнем з паганствам. Але перадусім ён заснаваў на гары Монтэ-Касіна, на месцы былое паганскае сьвятыні, кляштар, які вызначаўся надта суровымі рэгуламі. Сам Бэнэдыкт нармаваў, колькі каму спаць, есьці й піць. Але найперш працаваць да зьнямогі. Гэта ён перасьцерагаў: «Гультайства — вораг душы!»

Апошні папа, які прыняў такое імя, — Бэнэдыкт XV (Джакома дэля К'эза), што заняў пасаду Сьвятога Пятра празь месяц пасля пачатку Першай сусьветнай вайны, праславіўся як нястомны змагар за мір. Ён быў здольны й гнуткі дыпламат, як здолеў зрабіць шмат дэля выратаваньня сотняў тысячаў людзей ад сьмерці — палонных і ўдэскачоў. Бэнэдыкт XV горача вітаў прагу народаў да свабоды й незалежнасьці. Яшчэ пры ягоным жыцьці ў Турцыі (!) яму быў пастаўлены помнік за ягоны гуманізм. Незадоўга да сваёй сьмерці ён заклікаў сьвет выратаваць ад голаду

людзтва ў бальшавіцкай Расеі. Вось такога сабе папярэдніка абраў Ёзаф Ратцынгер. Таму некарэктна бясконца паўтараць без двухосьсяў журналісцкія цэтлікі «непрымірымы кансэрватар». Ватыкан — не Беларусь, дзе адзін чалавек можа кіраваць усім, ад культуры да фінансаў. Гэта найскладанейшая й адладжаная машына. Ратцынгер амаль увесь час пантыфікату Яна Паўла II быў поруч зь ім. Таму ніякага канфлікту ці закатаў у сярэдзіне такой глябальнай арганізацыі не прадбачыцца. Пагатоў некарэктнымі падаюцца й бясконцыя цытаты пра тое, што гэты стары чалавек (78 гадоў) выбраны ненадоўга. Старое дрэва доўга рыпіць.

Пагатоў мала будучь заўважыныя зьмены ў каталіцкім касьцёле ў Беларусі. Бо ён традыцыйна вельмі кансэрватыўны й гвалтоўна, праз пануючы ў Менску рэжым, ізаляваны ад шырокага сьвету. Адно, што можна прадбачыць напэўна, — гэта абвастрэньне адносінаў паміж касьцёлам і ўладамі. Лукашэнка ўжо даў старт гэтай кампаніі канфрантацыі ў сваім апошнім «пасланьні».

Інаўгурацыйная імша новага папы рымскага Бэнэдыкта XVI пройдзе ў нядзелю, 24 красавіка раницай на плошчы Сьвятога Пятра.

СЬЦІСЛА

Ніязаў хоча сысьці

Пажыцьцёвы прэзыдэнт Туркмэністану Сапармурат Ніязаў заявіў, што ў 2009 годзе зьбіраецца падаць у адстаўку. Пра гэта ён заявіў у сэрду на сустрэчы са старшынём АБСЭ Дзьмітрыем Рупэлем, які зьдзяйсняе паездку па Цэнтральнай Азіі. Ніязаў запэўніў міністра замежных спраў Славеніі, што праз чатыры гады ў краіне будучь праведзены выбары, аднак сам ён вылучацца ня будзе: «Грамадзтва падрыхтавана да таго, каб зрабіць крок насустрач павевам часу». Ніязаў кіруе сваёй краінай

фактычна цягам дваццаці год — калі ў 1985 г. стаў першым сакратаром ЦК кампартыі рэспублікі. Потым ён стаў прэзыдэнтам незалежнай краіны і некалькі разоў падаў жаў паўнамоцтвы. Цяпер надумаў сыходзіць, калі, вядома, «дазволіць» Народны сход, што мае прайсьці ўвосень.

АГ

Рэстытуцыя па-швэдзку

Швэдзкі ўрад даў загад усім этнаграфічным, гістарычным і мэдыцынскім музэям краіны тэрмінова правесці інвэнтарызацыю з мэтай

росшуку ўсіх чарапоў і шкільетаў, што належалі прадстаўнікам народаў Азіі, Афрыкі і Паўднёвай Амэрыкі. Усё, што знойдуць, задарма перададуць у краіны паходжаньня. Робіцца гэта ў мэтах ліквідацыі гістарычных вынікаў расізму. Год таму па просьбе ўраду Аўстраліі Швэцыя перадала шкільеты абарыгенаў, а музэй нарвэскага Осла на запыт дэпутатаў народу саамі павяртаў ім чарапы іх правадыроў XVII—XVIII ст.

Кар. «НН» у Швэцыі Андрэй Катлярчук паводле «Svenska Dagbladet»

Працэс ёсьць

Працяг са старонкі 3.

Гэтае ўдакладненне было не-выпадковым: на канфэрэнцыі зьявіўся кандыдат-неспадзяванка. Юрыст зь Менску Мікалай Бусьнюк раздаваў дэлегатам раздрукоўкі з сваёй аўтабіяграфіяй і скаргаў на тое, што яму так і не далі права выказацца.

Уладзімер Колас, прысутны на канфэрэнцыі, таксама папрасіў грамаду дазволіць яму выступіць, хоць ён і не падпісаў заяўку на ўдзел у працэдурі выбару адзінага кандыдата. Абсалютнай большасьцю (толькі два чалавекі ўстрымаліся) дэлегаты такі дазвол далі. Праўда, Коласа не ўключылі ў агульны сьпіс вы-

ступоўцаў, таму ён мусіў прамаўляць першым.

АНТ, пакіньце залю

Дарма тэлеаператары СТВ ды АНТ наладжвалі сваю тэхніку: 31 голасам супраць 21 дэлегаты папрасілі іх пакінуць залю. Таму прамовы Коласа яны так і не пачулі.

Вылучэнец ад Рады інтэлігенцыі казаў, што прапанаваная мадэль адбору кандыдатаў недасканалая, таму ён і не падпісаў заяўку на ўдзел. На ягоную думку, электарат слаба падтрымлівае партыі, таму кандыдатам павінна быць кампрамісная фігура. «У мяне ёсьць плян перамогі. Ён разлічаны на асымэтрычныя

нечаканыя хады», — заінгрыгаваў слухачоў Колас.

Трымаючы ў руцэ гадзіннік (рэглямэнт выступаў — да 5 хвілінаў), Сяргей Калякін казаў пра патрэбу аднаццаці, у тым ліку і на гэтай канфэрэнцыі, падтрымаўшы ўсе варты кандыдатуры.

Мілінкевіч разважаў пра патрэбу абудзіць людзей, прапанаваўшы ім вырашэньне надзённых сацыяльных праблемаў — адпаведную праграму ягонага каманда ўжо падрыхтавала.

Анатоль Лябедзька заклікаў дэлегатаў працаваць, «улічваючы тое, што нам трэба рыхтавацца да вуліцы». Паводле лідэра АГП, трэба даць яснае пасланьне актывістам, у якіх «ад аднаго

чытаньня «Народнай Волі» і іншых газэтаў кругам ідзе галава, бо кожны дзень штосьці аб'ядноўваецца ды клануецца». Ён таксама заклікаў дэлегатаў галававаць за ўсіх.

Ён танчыць, а я граю

Калі прамаўляў Станіслаў Шушкевіч, у памяці ўсплываў напам'яць голас, які часцяком гучаў з «радыёкропкі» ў 1990-я. Моцы голасу былы сьпікер не згубіў, і абрынуў яго на Коласа. «Гаварыць, што бяз партый можна дамагчыся зьменаў, гэта абсурд!» — адрэзаў Станіслаў Шушкевіч. «А што да захадаў, у мяне будучы захады не асымэтрычныя, а з'яўляюцца!»

Нарэшце, надыйшла чарга прамаўляць Мікалаю Бусьнюку, якога дэлегаты таксама пагадзіліся выслухаць. Гаварыў упэўнена, па-беларуску. «Калі ён грае на гармоніку і танчыць, то я

Юры Дракахруст: «Паўстаюць не галодныя, паўстаюць сытыя, якіх не пакармілі адзін дзень»

Чым больш кажуць пра патрэбу вылучэньня адзінага кандыдата ад апазыцыі, тым менш пэўнасьці ў тым, што ён зьявіцца сёлета. Чаго нам чакаць ад выбарчай кампаніі-2006? На пытаньні карэспандэнта «НН» адказвае палітоляг, у мінулым эксперт зачыненага Нацыянальнага інстытуту сацыяльных, эканамічных і палітычных дасьледаваньняў Юры Дракахруст.

«НН»: Ці спраўджваецца сцэнар вылучэньня ад апазыцыі адзінага кандыдата? Што паказваюць рэгіянальныя канфэрэнцыі дэмакратычных сілаў?

Юры Дракахруст: Мы бачым некалькі праектаў, як супольных, так і індывідуальных. Працэдура вылучэньня «адзінага» аб'яднала далёка ня ўсіх сур'ёзных патэнцыйных кандыдатаў. Ніхто з тых кандыдатаў ня мае відавочнай перавагі, у тым ліку новыя людзі — Мілінкевіч і Казулін. Часу да выбараў засталася мала. Але ж пакуль гром ня грывне, наш палітык не перажангаецца.

«НН»: Аднак іх «раскрутка» яшчэ не набрала абароты...

ЮД: Мы ўвесь час натуральным чынам параўноўваем нашу сытуацыю з украінскай. Віктар Юшчанка стаў лідэрам усіх рэйтынгаў яшчэ ў 2000 г. Рэйтынг Юшчанкі стаў аб'ектыўным фактам, зь якім апазыцыя была вымушаная лічыцца. І таму ўсё пачало працаваць на Юшчанку, у тым ліку людзі, якія асабіста да яго ставіліся ня надта добра. Што тычыцца беларускай сытуацыі, дык чаму той, у каго 9,5% падтрымкі, мусіць саступаць таму, у каго 10%? Ёсьць і псыхалёгічны чыньнік — мала хто верыць у перамогу. Ніводзін палітык не адчувае прыліву энэргіі ад народу. А раз так, то чаму хтосьці будзе адкладаць свае амбіцыі ўбок і камусьці саступаць?

«НН»: Як Вы можаце параўнаць сёньняшняю сытуацыю з той, якая была напярэдадні выбараў-2001?

ЮД: Над намі вісіць дамоклаў меч досьвед 2001 г. Менавіта ён і спарэдзіў сучасны механізм абраньня адзінага кандыдата, да якога многія не жадаюць далучацца. У 2001 г. спыніліся на самай кампраміснай асобе — Ганчарыку, але ён выявіўся кандыдатам зь мінімальным драйвам. Многія кажуць пра тое, што лідэр, здольны перамагчы, мусіць арганізаваць беларускі Майдан. Але зь іншага боку, той, хто гэта можа зрабіць, адштурхне ад сябе знач-

Ніхто з кандыдатаў ад апазыцыі ня мае відавочнай перавагі.

ную частку беларусаў. Такі вулічны баец не набірэ на выбарах больш за 30% галасоў. Майдан арганізаваўся не таму, што Юшчанка ўсім падабаўся, а таму, што ўсе лічылі, што Юшчанка перамог. Меншасьці робяць гісторыю пры пасіўнай падтрымцы большасьці.

«НН»: Дык ці ёсьць яшчэ месца для сюрпрызаў у кампаніі-2006?

ЮД: Хто думаў, што такім ударам для рэжыму стане ПДВ? Нейкім чынам гэтую сытуацыю разгрэблі. Але могуць узьнікнуць новыя пытаньні, напрыклад, зьвязаныя з уваходам Расеі ў Сусьветную гандлёвую арганізацыю. Гэта можа мець неспрадказальныя наступствы для Беларусі, якая ня мае пэрспектывы

далучыцца да СГА ў бліжэйшыя гады. Паўстаюць не галодныя, паўстаюць сытыя, якіх не пакармілі адзін дзень. Пэўнай пагарай для ўлады можа быць тое, што беларускі народ сыты. Людзі прыстасаваліся неяк, але эканамічны ўдар з-за межаў краіны можа быць сапраўдным шокам. Палітычны трэнд можа зламацца.

«НН»: Паводле дасьледаваньняў зачыненага НІСЭПД, значная колькасьць людзей гатовая прагаласаваць не за Лукашэнка, а за альтэрнатыўнага яму «моцнага кандыдата». У той самы час, агульнавядомыя на сёньня палітыкі праіграюць А.Лукашэнка ў панулярнасьці. Ці ня кажам гэта пра тое, што посьпех можа мець толькі лідэр, не зьвязаны з палітыкай?

ЮД: Гэты чалавек усё роўна стане палітыкам. Юшчанка быў банкірам, а потым у сілу абставінаў яго прызначылі прэм'ер-міністрам. Ён стаў палітыкам нават не падчас прэм'ерства, ён стаў палітыкам нават пасля сваёй адстаўкі. Чыгір, Марыніч — яны таксама былі чыноўнікамі, а зрабіліся палітыкамі. Можна наракаць на абрыдлую тусоўку партыйцаў, чакаць прыходу чалавека звонку, але... Ну, прыйдзе, і стане ён такім самым. Гэта не залаты ключык, якім можна будзе адчыніць усе замкі.

«НН»: Ці не маглі б Вы зрабіць прагноз таго, што будзе адбывацца ў 2006 г.?

ЮД: Калі сытуацыя будзе

«БЕЛОРУССКАЯ ДЭЛОВАЯ ГАЗЕТА»

разьвівацца па трэндзе, бяз значных зьменаў, калі на выбары пайдучь пяць-шэсьць кандыдатаў з апазыцыйнай абоймы, то Лукашэнка набярэ недзе 60%, за кошт таго, што ня будзе адзінага канкурэнта, а астатнія атрымаюць хто 2%, хто 3%. Гэта будзе эксперымэнт, калі кожны ідзе пад сваім сьцягам. А потым, у 2011 г., мы будзем узгадваць досьвед 2001 і 2006 гадоў. Памятаеце, як герой фільму «Няўлоўныя мсьціўцы» рабіў бомбу: то замала пораху пакладзе, то зашмат. Мы таксама вядзем пошук формулы.

«НН»: А ці мела шанец на посьпех формула-2001?

ЮД: У 2001 г. Глеб Паўлоўскі сказаў, што Крэмль чакаў такіх вынікаў, але ж і рабіў яшчэ адну выснову. Крэмль даведаўся, з кім, акрамя Лукашэнка, у Беларусі можна размаўляць пра Беларусь. Ён ўбачыў асобу — Ганчарыка, — якая прадстаўляе хоць і слабую, але апазыцыю. На жаль, уся энэргія, якая была сабраная ў Ганчарыку, рас-

пусьцілася. Ён ня выканаў той функцыі, якую яму надаваў Паўлоўскі, далёка ня самы гарачы прыхільнік беларускай незалежнасьці, але чалавек, які мысьліць рацыянальнымі катэгорыямі. Было б пазытыўна, каб гэты, умоўна кажучы, «сцэнар Паўлоўскага» адбыўся ў Беларусі ў 2006 г. Калі б шляхам нейкіх працэдураў быў вылучаны адзіны кандыдат, хай бы ён нават ня меў посьпеху, беларуская апазыцыя стала б кансалідаванай, гэты чалавек надоўга зрабіўся б тварам беларускай апазыцыі для сьвету. Шыраак таксама здолёў зрабіць прэзыдэнтам Францыі ня зь першага разу.

«НН»: Апошняя падзеі — закрыцьцё НІСЭПД, ціск на незалежную прэсу — гэта чарговае ўзбурэньне марскоў паверхні ці цунамі, якое да 2006 г. накрые ўсю незалежную грамадзянскую супольнасьць?

ЮД: Думаю, гэта тэндэнцыя даўняя. Чэкіскакая лётка. Яны глядзяць на досьвед Югаславіі, Украіны. Там таксама здавалася, што НДА ды газэты ні на што не ўплывалі. Але потым яны зрабіліся структурай пратэсту. Таму, маўляў, давайце мы ўсё гэта «чык-чык-чык» — і пратэст проста ня ўзьнікне, бо ня будзе той структуры, празь якую ён мог бы расьці. Але пратэст усё роўна знаходзіць сабе шлях. Зьнішчаючы грамадзянскую супольнасьць, улада не клапоціцца пра сябе. Яна страчвае зваротную сувязь з грамадствам. Калі рэжым будзе арыентавацца толькі на БТ ды чэкіскакія аналітычкі, ён трапіць у кепскую сытуацыю. Зьнішчэньне незалежнай інфраструктуры з мэтай пазьбегнуць зьменаў гэтыя зьмены наадварот прысьпешыць.

Гутарыў
Алесь Кудрыцкі

граю на гітары ды сьпяваю», — пазыцыянаваў сябе кандыдат у адносінах да гаранта канстытуцыі. Мікалай Бусьнюк апавядаў пра свой жыццёвы шлях, людзі слухалі, нехта ўсміхаўся, хтосьці спрабаваў яго перапыніць. «Я выступаю, як хачу», — адрэзаў ён і завяршыў прэзэнтацыю наступнай самахарактарыстыкай: «неўластальюбы, няпомсьлівы, з добрым чуўствам гумару».

Асымэтрычны Колас

Але сапраўды задушна ў залі зрабілася тады, калі паўстала пытаньне пра тое, каго ўключыць у сьпісы ў бюлетэнях для галасаваньня. Бусьнюк пярэчыў супраць таго, каб падпісаць заяўку на ўдзел, ня меў, у адрозьненьне ад Коласа. Калі таму пранавалі паставіць свой подпіс пад заяўкай, ён сказаў, што пакуль устрымаецца ад гэтага. «З чым вы нязгодныя?» — горача

пытаўся Станіслаў Шушкевіч. «Кандыдат павінен даць клятву!» — пераконваў Коласа Віктар Івашкевіч з БНФ.

Аляксандар Дабравольскі з АГП таксама казаў пра тое, што прэтэндэнт на лідэрства мусяць узяць на сябе пэўныя забавязаньні. Урэшце, пратакольнае няяснае дазволіў абысці гэтае няёмкае пытаньне: прагаласавалі не за тое, ці ўносіць прозьвішча Коласа ў сьпіс, а за зацьвярдзеньне сьпісу зь пяці прозьвішчаў (Шушкевіч, Калякін, Мілінкевіч, Лябедзька ды Бусьнюк). Дэлегацы пранавалі падтрымалі пераважнай большасьцю. Неўзабаве Колас сышоў.

За ўсіх і нікога

Менская канфэрэнцыя задала тон іншым сходам апазыцыйных актывістаў. І канфэрэнцыя ў Берасьці 16 красавіка, і канфэрэнцыя Менскай вобласьці 17 красавіка праходзілі пад знакам гала-

саваньня «за ўсіх». Праўда, берасьцейскія актывісты адмовілі ў падтрымку С.Шушкевічу. А ў Менскай — праіграў А.Мілінкевіч.

Адзінай праблемай на менскай абласной канфэрэнцыі была пранавалі ПБНФ вызначыцца з датай правядзеньня Нацыянальнага Кангрэсу. Урэшце гэтае пытаньне вырашылі ўвогуле не разглядаць.

А што кажучы нізавыя дэлегацы? Ларыса Насановіч, старшыня клюбу грамадзкіх ініцыятываў Салігорску, абьярае думку пра тое, што ў горадзе солевых шахтаў усе атрымліваюць вялікія грошы ды не цікавяцца палітыкай. «Гэта няправільная думка. Але шахцёры ставяць простае пытаньне: што вы зрабілі за 10 год? Выніку няма. Значыцца, працуеце ня так, як трэба. Адзінае іх патрабаваньне: «Хлопцы — каб усё чэсна, і рабіце справу».

Алесь Кудрышкі

«Воля Народу» вяртае «Пагоню»

Грамадзянская ініцыятыва «Воля Народу» вынесла на ўсеагульнае абмеркаваньне выяву свайго знаку: Вершнік на кані з крыжам на шчыце ў бел-чырвона-белым полі. Па акружнасьці золатам напісана: «Дай сілы, Магутны Божа». У суправаджальным артыкуле «Воля Народу» — за хрысьціянскія нацыянальныя сымбалі» падрабязна тлумачыцца выбар гістарычных сымбалаў. У ім гаворыцца, у прыватнасьці, што перамены ў краіну могуць прыйсьці толькі пад нацыянальным, бел-чырвона-белым сьцягам. На чале ініцыятывы стаіць былы рэктар БДУ Аляксандар Казулін.

ПАШТОВАЯ СКРЫНКА АПАЗЫЦЫІ

Адчужэньне ад палітыкаў

Па тэлебачаньні падліваюць пераможныя лічы народнай гаспадаркі. У гэты ж час радзь «Свабода» агучвае лічы галасаваньня на нейкай абласной канфэрэнцыі за адзінага кандыдата ад аб'яднанай апазыцыі. Адсоткі, адсоткі, адсоткі...

І там, і там названьня лічы ніяк ня звязаныя з рэчаіснасьцю, з сапраўдным станам рэчаў, ня маюць пад сабою асновы. Гучаць пуста, як і большасьць слоў беларускай палітыкі. Зрэшты, тыя словы таксама небеларускія.

Пужае гэндэнцыя, на якую сучасныя апазыцыйныя лідэры не звяртаюць увагі. Зьмяншаецца выкарыстаньне беларускай мовы ў афіцыёзе. Адзін з прыкладаў — новыя акцызныя маркі, пра якія шмат пісала незьяржаўная прэса. Але ніхто не адзначаў, што напісана на іх ужо «Пиво». Новыя блянкі друкуюцца спрэс на другой дзяржаўнай мове. Новыя шыльды і надпісы таксама

збольшага расейскія. У Баранавічах сёлага першы раз за шмат год расьцяжкі над плошчай пачалі пісаць такія: «С Новым 2005 годом!», «С Днём Победы!»

Некалькі год таму за чаркай мы з сябрамі прыйшлі да высновы, што, калі б прэзыдэнт не прынізіў беларускай мовы ды не забараніў «Пагоні» і бел-чырвона-белага сьцяга, сёньня за ім пайшлі б большасьць нацыяналістаў. Бо што трэба яшчэ беларускаму патрыёту? Што сагрэе душу і сэрца? Незалежнасьць і так маюцца з кожным годам існаваньня Беларусі. А жыла б мова і сымбалі, дык Лукашэнка цяперака, пасья гэтакіх канфліктаў з Расеяй, паўстаў бы зусім у іншым сьвятле.

На сёньня няма ў нас арганізацыі ці партыі, якая б бараніла беларусаў. Сапраўдных беларусаў. Беларуска мова, як адна з асноўных ідэй на пачатку адраджэньня, што прыцягнула значныя людзкія рэсурсы, цяпер туляецца недзе

ззаду, адсунутая, каб не замінала. Наша палітыка робіцца амаль цалкам расейскамоўнай. Прыходзяць новыя асобы, якія на мову проста не звяртаюць увагі. Дзейнасьць Таварыства беларускай мовы незаўважная там, дзе яго сябры займаюцца толькі палітыкай. На русіфікацыю ніхто з вялікіх палітыкаў не звяртае ўвагі.

Знаёмы нацыяналіст раскажаў цікавую гісторыю. Ня так даўно ён звяртаўся па нейкім пытаньні да аднаго чыноўніка. У прыватнай размове той прызнаўся, што падтрымлівае ўсё нацыянальнае, што ня супраць выкарыстаньня беларускай мовы. Раней, калі была магчымасьць, заўсёды рабіў захады ў кірунку пашырэння мовы. Але сёньня ён баіцца праявіць ініцыятыву, баіцца за сваю пасаду. «Чаму ніхто з вашых тэбэмаўцаў ці фронтаўцаў ня звернецца да нас з афіцыйным лістом і

не запатрабуе? Маўчыце бы пні. Мы б дапамаглі, але ж апошнія гады вы маўчыце!» Дарэчы, шмат такіх чыноўнікаў, сутыкнуўшыся зь беларускамоўнымі, усяляк іх падтрымліваюць.

Пасья выбарчага ціску і рэпрэсіі простыя людзі адыходзяць ад палітыкі, бо, паводле іх слоў, туды рвуцца адны «былыя», шмат хто зь якіх нават двух слоў звязаныя ня можа па-беларуску. Шараговыя апазыцыянеры адчуваюць, што іх зноўку выкарыстаюць, а пасья забудуцца. Беларусь ужо нікуды ня зьнікне, кажуць яны. Час паклапаціцца пра сябе. Тыя людзі згодны займацца грамадзкай дзейнасьцю па пашырэнні беларускай мовы, прыводзячы прыклад вядомай у Заходняй Беларусі ТБШ.

Трэба азірнуцца і вярнуць у першыя шэрагі мову і сымболіку. Бяз гэтага не адолець адчужэньня грамадзянаў ад палітыкі.

Руслан Равяка,
Баранавічы

Мугабэ зноў перамог

Зымбабвэ і прэзыдэнт Мугабэ знаходзяцца ў чорным сьпісе Захаду. Але кіраўнік краіны ўпэўнена трымаецца ля ўлады. На апошніх парламэнцкіх выбарах яго партыя — Зымбабвійскі афрыканскі нацыянальны саюз (ЗАНУ) — чарговы раз атрымала перамогу. Запад не прызнаў выбараў справядлівымі. Але пазыцыя Захаду мала хвалюе ўлады Зымбабвэ.

25 гадоў таму зьнікла апошняя брытанская калёнія ў Афрыцы — Паўднёвая Радэзія. 18 красавіка 1980 г. на сусветных мапах зьявілася дзяржава Зымбабвэ. Аднак незалежная дзяржава прайшла шлях ад дэмакратыі да аднаасобнай дыктатуры, шмат у чым падобнай да беларускай. Нянавісьць да Захаду і ўсіх, хто «не такі, як астатнія», ляжыць у яе аснове.

Прэзыдэнт Робэрт Мугабэ — найперш антыкаляніяліст. Сёньня часта можна пачуць памылковае сьцьверджаньне, што антыкаляніялізм быў памылкай. Маў-

ляў, лепей бы белыя засталіся ды навучылі тубыльцаў лепш кіраваць краінай. Але калянізатары рыхтавалі найперш слуг, іх навучка была накіравана на адчужэньне вучняў ад усяго роднага. І Радэзія — яскравы прыклад.

Нават назву краіне далі ў гонар заваёўніка — брытанца Сэсыля Родса. А старажытная афрыканская цывілізацыя «Вялікае Зымбабвэ», што натхніла Хагарда на напісаньне «Капальняў цара Салямона», была абвешчана стварэньнем фінікійцаў. Выходзіла, што белы чалавек заўсёды быў і павінен быць гаспадаром краіны.

У другой палове XX ст. у краіне разгарнулася барацьба за вызваленьне, якую ўзначаліў Мугабэ. Барацьба скончылася ўтварэньнем у 1980 г. дзяржавы Зымбабвэ. Дзіва што зымбабвійцы галасуюць за чалавека, зь якім звязваюць вяртаньне іх радзіме незалежнасьці і гістарычнага імя.

Іншая рэч, што Мугабэ належыць да адыходзячага пакаленьня афрыканскіх палітыкаў, што склалася пад моцным уплывам ідэй марксізму і радыкальнага чорнага нацыяналізму. Апазыцыйны Дэмакратычны рух за пе-

рамены, які падтрымліваюць прафсаюзы і касьцёл, лічыць, што надышоў час самім вырашаць свае праблемы, а не абвінавачваць ва ўсім былую мэтраполію і ЗША.

Але апазыцыя ў Зымбабвэ слабая, яна мае падтрымку пераважна ў горадзе. Вёска, дзе жыве большая частка насельніцтва, галасуе за кіруючую партыю. Вяскоўцам вельмі па сэрцы ідэя падзяліць зямлю «белых» і прыхі-

льнасьць кіраўніцтва да традыцыйных культураў. Нарэшце, усе разумеюць, што за «няправільнае» галасаваньне можна пазбавіцца матэрыяльнай дапамогі.

Таму вынікі парламэнцкіх выбараў аказаліся прадказальнымі. ЗАНУ атрымаў 78 дэпутацкіх мандатаў, апазыцыя — 41. Гэта ўжо ня мала, бо не дае Мугабэ магчымасьці мяняць канстытуцыю. Якім шляхам ён пойдзе?

Ёсьць два шляхі. Першы — «кастраўскі», калі рэвалюцыянеры не сыходзяць на пэнсію. Але тут на ўладу могуць спакусіцца маладзейшыя паплечнікі — а тады ўжо літасьці не чакай. Другі шлях — «піначэтаўскі»: прызначэньне заслуг, пажыццёвая недатыкальнасьць ды іншыя льготы. Але статус пажыццёвай недатыкальнасьці яшчэ ні пра што не гаворыць. Аўгуста Піначэт пасья паразы на рэфэрэндуме таксама выбіў сабе пажыццёвую недатыкальнасьць. Што, праўда, не ўратавала яго ад судовага перасьледу ў Эўропе.

Вацлаў Шабліньскі

Тэст пройдзены!

І як раней людзі жылі? Здавалі выпускныя экзамены за курс сярэдняй школы толькі раз у жыцці — па сканчэнні 11-й класу. З уступнымі іспытамі было прасцей — падавай дакументы ў якую-небудзь установу і здавай на здароўе. Цяпер пабываць у шкуры выпускніка — і заадно абітурыента — стала яшчэ лягчэй. Дастаткова зарэгістравацца для ўдзелу ў цэнтралізаваным тэставанні — і наперад. Стыльрэдактар «НН» **Сяргей Петрыкевіч** адправіўся здаць тэст зь беларускай мовы.

Спартовы інтэрас

Той, хто хоча ашчадзіць капейку, можа дачакацца лета і прайсці гэтую працэдуру бясплатна. Але калі вам захочацца акупіцца ў прыемна хвалоючы працэс правэркі ўласных ведаў яшчэ ўвесну, за кожны «сэанс» прыйдзеца выкласці 19 900 руб. Затое ў вас будзе яшчэ другі шанец, а гэта, як кажуць, дарагога варта — калі вы, вядома, сапраўды сабраліся некуды паступаць.

Я, напрыклад, нікуды паступаць пакуль не сабраўся (другая выпэйшая, ды і нават і сярэдня спецыяльная, адукацыя ў нас, на жаль, не бясплатная), але ў сёлетнім цэнтралізаваным тэставанні вырашыў паўдзельнічаць. Матывы? Па-першае, цікава сама працэдура — у наш час мы, гуманітары, здавалі пераважна вусныя экзамены. Штука неблагая, калі насабачышыся, халіваю на ёй добра лавіць можна, але ў першы раз (пры паступленні) — стрэмна. Тэставанне ў гэтым плане — рэч куды спакойнейшая.

Па-другое, цікава як правярць узровень сваіх ведаў! Колькі іх там засталася пасля трохгадовае працы ў «Нашай Ніве»? Як гэта стасуецца з патрабаваннямі, што прад'яўляюцца да сучасных выпускнікоў і абітурыентаў? Ці ўдасца хоць якіх балаў сем набраць?..

Па-трэцяе, такое «экспэрымэнтальнае» тэставанне можа быць карыснае на будучыню. А раптам не цяпер, дык у чацьвер усё ж надумаю куды паступаць? Так хоць буду ведаць, як яно і што.

Гульня на чужой тэрыторыі

Заставалася толькі выбраць, што здаваць і дзе. Наконт «што» доўга не вагаўся — родную беларускую мову. Трэба выбраць дзе. Вялікай розніцы, дзе праходзіць тэставанне, няма: заданні аднолькавыя і ўмовы правядзення стандартныя. Ніякіх тэрытарыяльных абмежаванняў таксама няма: можна дзеля экзотыкі ехаць хоць у які БарДУ. Я аддаў перавагу «альма-матэр» — БДПУ імя М.Танка. Усё-такі родныя сцены. Але дуло з макам. За два з лішкам тыдні да тэставання па беларускай мове (назначанага на 17 красавіка) месцаў там не засталася. Як, зрэшты, і на большасць іншых прадметаў — толькі замежныя мовы і хімія. Што ж, папулярны наш універсітэцкі сярэд абітурыентаў, і ня толькі, відаць, менчукоў — цэнтар, блізка ад вакзалу...

Замест месцаў вісеў нумар тэлефона для даведак (237-06-67). Праз колькі дзён я па гэтым тэлефоне пазваніў. Кансультацыю далі выключна вычарпальную, прычым супрацоўніца, пачуўшы мяне, адразу перайшла на прыем-

ную, вельмі пісьменную беларускую мову. Аказалася, што засталіся мне на выбар тры сталічныя ВНУ — МДЛУ, БДЭУ і БДУР. Я пайшоў у апошні.

Пяцікратны фэйс-кантроль

Рэгістрацыя на добраахвотнае (платнае) тэставанне завяршаецца за тры дні, я зарэгістраваўся за шэсць. Летась, чуў краем вуха, на этапе рэгістрацыі абітурыенты сутыкаліся зь немалымі праблемамі — у чэргах даводзілася стаяць па паўдня. Сёлета ж усё як сылед: ні ў БДПУ, ні ў БДУР я ніякіх натоўпаў не заўважыў.

Для рэгістрацыі вам спатрэбяцца дзве рэчы — пашпарт (у каго няма, пасведчаньне аб нараджэнні) і квітанцыя з банку аб аплаце паслуг Рэспубліканскага інстытуту кантролю ведаў (тыя самыя 19 900). Пры рэгістрацыі даюць запоўніць анкету, дзе трэба, сярод іншага, указаць апошняю навучальную ўстанову, якую закончылі, і год заканчэння. Але ніякага дакументальнага пацвярджэння гэтаму не патрабуецца.

З анкетай вы запаўняеце і ўласны пропуск на тэставанне. Анкету ў вас забіраюць, а пропуск аддаюць. Зь ім, а таксама з пашпартам і той жа квітанцыяй вы і прыходзіце на сам тэст. Але ўзяць пашпарт куды важней, чым пропуск. Бяз пропуску вас на тэставанне пусцяць — калі што, выпішучы новы. А бяз пашпарта можна і ня сунуцца — кантроль за тым, каб асоба тэставанага адпавядала асобе таго, каму выдадуць сэртыфікат, вельмі жорсткі. Правяраюць ваш пашпарт разоў пяць, прычым уважліва глядзяць на фатаграфію. Так што арганізаваць так, каб за вас здаў тэст нехта іншы, дужа цяжка.

Мабільны біч

І вось настае гэты дзень — ня дзеля (можа быць і субота). Пачатак аб 11-й, але зьвіцца прасяць да 10.30, а лепш, я б сказаў, і яшчэ раней. Бо трэба будзе адстаяць некалькі чэргаў: перад корпусам навучальнай установы, потым яшчэ і ў гардэроб. У аўдыторыю, апроч дакументаў, можна браць толькі ручку. Яна павінна быць гелевай ці капілярнай і абавязкова з чорным чарнілам. Справа ў тым, што правяраць тэст будзе ЭВМ, а ёй трэба, каб была вытрымана зададзеная кантрастнасць сымбалаў і фону.

Нумар аўдыторыі трэба паглядзець яшчэ на ўваходзе ў навучальны корпус — там вывешваюцца прозьвішчы тэставаных. Разьмеркаваньне па аўдыторыях адбываецца паводле алфавіту. Перад тым як заходзіць у аўдыторыю, наведайце прыбіральню — у часе тэставання ня пусцяць. І правільна — каму трэба, каб ама-

вельмі проста — дастаткова зараз жа здаць мабільнікі на захаванне экзаменатарам. Прапанова падалася мне дастаткова прывабнай, і я першы з аўдыторыі вырашыў яе скарыстаць. Сьледам за мной пацягнуліся і астатнія. Іх аказалася надзіва шмат. Спачатку экзаменатарка, якая ўзяла на сябе клопат пра нашы мабільнікі, прымала іх дастаткова лагодна, але потым пачала аж стагнаць, злавацца і скардзіцца на ўпартасьць абітурыентаў: няўжо так цяжка выканаць элементарную інструкцыю?!

Антыканстытуцыйны валонтарызм

У 11.07 усім раздалі блянкі адказаў, і пад кіраўніцтвам экзаменатаркі мы ўзяліся запаўняць рэгістрацыйную частку. Усё б добра, толькі неўразумьне выклікала прапанова рабіць гэта абавязкова на расейскай мове. Нейкі проста антыканстытуцыйны валонтарызм.

Затым, пільна сочычы за адпаведнасьцю варыянтаў, абітурыентам раздалі аркушы з заданьнямі, засяклі час (11.30) — і пайшлі-пабеглі 110 хвілін, адведзеныя на выкананьне сарака заданьняў. 32 зь іх належалі да групы А (у іх трэба выбіраць правільныя адказы з прапанаваных), а восем — да групы В (тут трэба пісаць адказы словамі ў клетчачках).

Пры выкананні тэсту трэба сачыць ня толькі за правільнасьцю адказаў, але і за карэктнасьцю афармленьня. Правяраць вас будзе праграма, якая ня блішча штучным інтэлектам, а таму, хутчэй за ўсё, не зразумее адказу, калі вы зробіце штосьці ня так. Нават калі гэты адказ будзе правільны па сутнасьці. Таму пастаянна трэба турбавацца пра почырк — пісаць друкаванымі літарамі згодна з вызначаным узорам, паддзеным уверсе блянкі адказаў. Добра, што ў большасці заданьняў дастаткова ставіць крыжыкі! Выкананьне ўсіх заданьняў за-

няло ў мяне гадзіну зь лішкам. Тым часам некалькі чалавек ужо пасьпелі здаць свае адказы.

З аўдыторыі, здаўшы адказ, так проста ня выйсьці — у вас зноў правяраць пашпарт. А раптам за час тэставання вы там здолелі нека падмяніцца? Давярай, але правярай!

Ці складаны быў тэст? Жыць можна. Хоць некалькі заданьняў выклікалі сумненні і ваганні. Восем гэтых момантаў:

1) у слове *памянута* націск на другім ці на трэцім складзе? Аказалася, усё-такі на другім, як я і падумаў, што несумэнна цешыць;

2) ці ўтвораны дзеяслоў *аса-дзіць* прыставачна-суфіксальным спосабам, ці, можа, нейкім іншым?.. Паспрабуйце высьветліць самі, а я так канчаткова і не разабраўся, бо апанавала лянога;

3) *стылю* ці *стыля* (форма р. скл. адз. л.)? У мяне былі падзэрэнні, што паводле афіцыйнага правапісу ўсё ж *стыля*... і яны аказаліся цалкам няслушнымі;

4) *падчас* пісаць разам ці асобна? А хто іх ведае, пішучы, як правіла, разам, але ў значэньні прыназоўніка строгай адназначнасьці і адзінай думкі мовазнаўцаў, здаецца, і няма.

Словам, памылак пяць у мяне цалкам магло быць, а магчыма, і больш — ад такіх рэчаў лепш не заракацца. Паколькі да таго ж невядома, якую вагу будзе мець кожная памылка (гэта залежыць і ад складанасьці канкрэтнага заданьня), то прадказаць канчатковую ацэнку не бяруся. Што будзе, убачым праз два тыдні — менавіта праз такі тэрмін выдаюць сэртыфікат.

Экспэрымэнт завершаны, і вынікі я ацэньваю станоўча: здаваць тэставанні мне спадабалася. Удала ўсё-такі прыдумка. Але вось цікава — а колькі балаў можна набраць, калі ты ў прадмеце зусім нічога не сячэш, а будзеш выбіраць адказы выключна мэтадам тыку? Можа, схадзіць яшчэ на матэматыку?..

Студэнткі тым часам праходзяць іншыя тэсты: фінал міжуніверсітэцкага конкурсу грацыі «Каралева Вясна-2005», які ладзіўся ў КЗ «Менск» 13 красавіка. З нагоды 60-годзьдзя Перамогі традыцыйны выхад у купальніках замянілі фатасэсіяй удзельніц у гімнасьцёрках. Перамагла Юлія Чарнашэй зь Беларускага ўнівэрсытэту культуры.

Беларускі сьлед Леанарда

Род Нямцэвічаў сабраў у сваім маёнтку пад Берасьцем унікальную калекцыю дакумэнтаў, карцін, прадметаў. У 1915 годзе, перад прыходам немцаў, грузаны гэтым скарбам абоз рушыў у эвакуацыю і... растварыўся. Зьнік і ўнікальны альбом акварэляў і малюнкаў з працамі Леанарда да Вінчы й Антоніса ван Дэйка. Сьлед страчаных скарбаў прасачыў краязнавец **Анатоль Гладышчук**.

Леанарда ў Скоках

Апошні, хто працаваў у архівах Нямцэвічаў і бачыў іхную мастацкую калекцыю, быў дасьледчык сямейных архіваў Аляксандар Краўсхар. У 1913 г. ён пасьпеў да пачатку вайны выдаць у Варшаве й Кракаве кнігу «Крохі мінулага».

Працуючы ў скокаўскім маёнтку, дасьледчык быў абмежаваны ў часе, таму асноўную ўвагу ўдзяліў аўтографам славутых тагачасных дзеячаў культуры й палітыкаў ды альбому акварэляў і малюнкаў, сабраных Юльянам Урсынам Нямцэвічам. Краўсхар нібы меў нейкае прадчуваньне — ён зрабіў некалькі фотарэпрадукцый. У альбоме былі змешчаны і партрэт нямецкай мастачкі, прадстаўніцы клясыцызму Ангелікі Каўфман (1741—1807), і арыгінальны малюнак славутага аўстрыйца Ягана Баптыста Лямпі (1751—1830), і, магчыма, адзіны ў сьвеце партрэт паэта Дзіянзія Княжніна, аўтапартрэт выбітнага віленчука Яна Рустэма.

Гвозд альбому — буйны плян пажылога мужчыны рукі Антоніса Ван Дэйка і эскіз Леанарда да Вінчы. Геніяльны італьянец пастаянна распрацоўваў наватарскія мэтады падрыхтоўчага малюнку — вынікі назіраньняў у перадачы мімікі твару, зьвяртаючыся нават да гратэску. Магчыма, адзін з такіх эскізаў і трапіў у калекцыю Нямцэвіча.

Есьць у альбоме і рэпрадукцыя акварэлі невядомага аўтара канца XVIII ст. — гэта адзіны вядомы малюнак, які дае прасторавае ўяўленьне пра пабудаваную Марцэліем Урсынам Нямцэвічам у Скоках сядзібу. Гэты маэнтак адлюстраваны яшчэ з вежамі-алькежамі па баках, якія потым перабудуе ягоны ўнук. На прыэднім пляне — галандзкі млын. Ад яго засталіся адно валуны і алея зь ліпамі, што мэтадычна зьнішчаецца барбарамі-сучаснікамі.

Адлюстраваны на акварэлі касьцёл зьнішчаны двойчы. Спачатку зімой 1939 г. чырвонаармейцы зруйнавалі фамільную скрыпту — «сацыяльна небясьпечны аб'ект». Пры канцы 1950-х быў знішчаны й сам касьцёл. Малады хлопец, што «спрычыніўся» да разбурэньня, сарваўся зь ягонай вежы, але здолеў прабежчы ў смяротнай агоніі тры кілямэтры да найбліжэйшага тэлефона. Гаспадарлівы калгас дашчэнтку разабраў цэглу на кароўнік, а ў крышце зрабілі сховішча для яблык. Вяскоўцы аднесліся да былых гаспадароў па-людзку. Парэшткі Нямцэвічаў былі ашчадна перапахаваныя за касьцёлам.

Фатальная эвакуацыя

У другой палове XIX — пачатку XX ст. Скокамі кіравалі Ян Цітус і Ян Урсын Нямцэвічы. Ян Цітус — маршалак гарадзенскай

МАЛЮНАК ЛЕАНАРДА ДА ВІНЧЫ з калекцыі Нямцэвічаў. Зараз месца яго знаходжаньня невядомае.

шляхты й тайны дарадца ў Расейскай імперыі — заклаў у маёнтку адзін зь першых конезаводаў у імперыі. Ягоны сын Ян Урсын атрымаў выдатную сельскагаспадарчую адукацыю ў Бэльгіі і працягнуў справу бацькі. На пачатку XX ст. у Скоках налічвалася пад трыццаць статкавых кабыліц ангельскай пароды. Жарабятны прадаваліся за гэдзю, яшчэ да нараджэньня, па 2300 рублёў. «Мармур» на ўсерасейскіх скачках узяў галоўны прыз — 40 тыс. рублёў.

Берасьцейская Аркадыя хутка скончылася.

Улетку 1915 г. кайзэрэўскія войскі пачалі наступ на Ўсходнім фронце. Нішто не павінна было застацца ворагу. Расейскае войска, адступаючы, зьнішчыла фарты Брэст-Літоўскай крэпасці, а разам зь імі ўсё, што магло прыдацца ворагу. Перадавыя нямецкія часьці, што ўвайшлі ў горад, жахнуліся: сучэльнае мора агню. Берасьця як места ня стала. Ана-

лягічны лёс чакаў і Скокаўскі палац, але яго выратавала жонка Яна Ўрсына — Зоф'я, якая дабілася ад камандзіра казацкай дывізіі «слова гонару», што палац ня будзе ўзарваны. Толькі пасья гэтага яны з мужам пакінулі Скокі, дзе ўжо не заставалася нікога. Паны выехалі ў Ялту, а вялікі абоз з элітных коней, грузаны сямейнымі рэліквіямі, карцінамі, дакумэнтамі, у тым ліку архівам Берасьцейскага трыбуналу, рушыў у Калугу, дзе і... растварыўся ў часе рэвалюцыі.

Культурны быў прынец

Пасья сыходу гаспадароў у 1915-м апусьпелы Скокаўскі палац аблюбавала нямецкае камандаваньне. Тут да восні 1918 г. знаходзілася рэзідэнцыя баварскага прынца Леапольда, камандуючага Ўсходнім фронтам. Прынца задаволіла ўсё: апартаменты, цішыня, блізкасьць да чыгункі,

побач Белавеская пушча, дзе ладзіліся паляваньні. Гэта быў стары й культурны пан, казаў С.У.Нямцэвіч. Перад эвакуацыяй са Скокаў увосень 1918 г. ён загадаў адшукаць гаспадароў, каб вярнуць маэнтак у поўнай захаванасьці. Але ўладальнікі былі далёка ад Беларусі, а гаспадарыць засталіся кайзэрэўскія салдаты, палкам разграбіўшы маэнтак. Паводле сьведчаньняў відавочцаў, падчас прачысткі аднаго з комінаў натрапілі на замураваную мэталічную скрыню. Што было ў скрыні, так і застанецца яшчэ адной таёмніцай Скокаўскага палацу.

Знойдзены скарб

Чаму маёмасьць маэнтку паехала пад Калугу, адказаць адназначна складана, так разьмяркоўваліся агромністыя пляны бежанцаў з нашых краёў. Там, у Калуге, у час пасьярэвалюцыйнага бязладзьдзя, у 1918 годзе былі створаныя фонды Губэрнскіх музэяў, куды й трапілі эвакуяваныя й канфіскаваныя каштоўнасьці. Частка карцін трапіла ў губэрнскі музэй Калугі, які ў 1922 г. перадаў 23 карціны Гістарычнаму музэю. Празь некалькі гадоў па просьбе ўраду БССР пяць партрэтаў перадалі ў Гарадзенскі гісторыка-краязнаўчы музэй. Пра гэта ў 1999 г. у беларускім зборніку «Вяртаньне» напісаў Васілі Пуцко, супрацоўнік музэю ў Калуге. У 1936 годзе зь невядомае прычыны вялікая частка карцінаў з гэтага сьпісу была выключаная зь фондаў, частка партрэтаў на просьбу беларускага ўраду трапіла ў Гарадзенскі музэй. Партрэт Марцэлія Нямцэвіча з скокаўскай сядзібы, які вісеў у абедзеннай залі, дагэтуль упрыгожвае музэй Калугі...

Так расьцярушыліся скарбы, якія мусілі б належаць Беларусі. У 1989 г. гарадзенскімі памежнікамі быў знойдзены скарб.

У зборах Юльяна Ўрсына Нямцэвіча былі аўтографы славутых тагачасных дзеячаў культуры й палітыкаў, у альбоме акварэляў і малюнкаў — накіды Леанарда, Ван Дэйка, Яна Рустэма.

ГАСПАДАР БЕРАСЬЦЕЙСКОЙ АРКАДЫ. Юльян Урсын Нямцэвіч — скартатар Сэнату. 1808 г. Партрэт з радзіннай галерэі.

Адзін з нашчадкаў, Вігольд Нямцэвіч, зрабіў выснову, што сярэбраныя булавы й кубкі адносяцца да былой скокаўскай калекцыі. Паводле сьведчаньняў Станіслава Ўрсына Нямцэвіча, у маёнтку Цяцераўка на Гарадзеншчыне былі захапаныя два срэбныя кубкі, адзін зь якіх з манэтамі быў падараны ягонаму брату Ежы, а сярэбраная булава — Андрэю У.Нямцэвічу (1640), стольніку віцебскаму.

Нешта зь нямцэвіцкай спадчыны трапіла ў Польшчу, большасьць безваротна зьнікла. Няма ніякіх зьвестак і пра альбом акварэляў ды малюнкаў.

Скокі-2015

Былы маэнтак Нямцэвічаў Скокі маглі б стаць адным з упрыгажэньняў Берасьця. Гэтаму спрыяе ня толькі маляўнічая рака Лясная з прыгожымі паплавамі, але й захаваны стары гасьцінец.

Давайце памарым... Стары гасьцінец выводзіць цябе да найбуйнейшага ў Беларусі поля для гольфу — улюбёнай забавы беларускай сярэдняй клясы. Гасьцінец упіраецца ў старажытную цагляную калёну сьвятога Рафаіла, пабудаваную Марцэліем Нямцэвічам каля драўлянага дому зь лістоўніцы, дзе нарадзіўся і вырас ягоны старэйшы сын Юльян.

Ахвотных трапіць у адноўлены Скокаўскі палац столькі, што даводзіцца запісвацца за гэдзю. У былой «скарбніцы» разьмясьцілася невялікая бібліятэка з сучасным абсталяваньнем, у якой стала атабарыліся студэнты берасьцейскіх і сталічных ВНУ, што працуюць над дыплёмнымі працамі. Пакой Юльяна Урсына Нямцэвіча ператварылі ў мэмарыяльнае памяшканьне, але час ад часу там ладзяцца прыёмы для замежных гасьцей і ўрачыстыя цырымоніі. Арандаваць пакой таксама варта за гэдзю.

У колішнім падвальным памяшканьні, што нагадвае рыцарскую залу, разьмясьцілася рэстарачыя, у мэню якой выключна стравы старажытнай беларускай, літоўскай і польскай кухні. А сам палац стаў выконваць функцыю невялікага гатэлю найвышэйшага разраду.

Найбольш запатрабаваны нумар-люкс у скляпеністым пакоі за абедзеннай залляй — дзе звычайна спыняўся далёкі сваяк Нямцэвічаў і нацыянальны герой Беларусі Тадэвуш Касьцюшка. З параднай залі па старадаўняй узноўленай чыгуннай лесьвіцы можна трапіць наверх ці праз шклянны дзьверы на тэрасе выйсьці ў парк. Цэнтральная алея — ангельскі парк, які быў задуманы Марцэліем, з мноствам лужкоў, аточаных алеямі.

У парку даўно спыніліся высечкі. Але ўжо ніколі ня ўбачыць агромністай старой елкі, якую пусьцілі на кладку цераз раку Лясная падчас апошняй вайны. Ня ўбачыць тых старых лістоўніц, што ўпрыгожвалі парк, але потым былі пушчаны «дбайнымі» гаспадарамі на свае патрэбы. Няма вельмі старога й магутнага ціса, які, паводле сьведчаньняў мясцовых жыхароў, валодаў гаючымі здольнасьцямі. Няма і вісьлянскіх таполяў-прыгажунь. Гэта тое, што не адновіш за год...

Скокі, 17 лютага 2005 году

Кніжка Дэна Браўна «Код да Вінчы» займае першыя радкі ў сусветных рэйтынгах папулярнасці. Яна выклікала абурэнне кардыналаў каталіцкай царквы. Гэта імгненна падхапілі журналісты. Карацей, культура як вялікі шум. Ці варта чытаць? Адказу шукаюць аўтары «НН».

Код да Вінчы

ДЭН БРАЎН

Разьдзел I

Робэрт Лангдан прачынаўся марудна.

У цемры званіў тэлефон — рэзкі, нязвыклы званок. Ён намацаў лямпу на прыложкавым століку і ўключыў яе. Скасіўшы позірк на навакольле, ён убачыў абабітую плошам спальню з мэбляй часоў Людовіка XVI, размаляваныя фрэскамі сцены і агромністы чатырохспальны ложак з чырвонага дрэва.

«Чорт пабары, дзе я?»

Жакардавы халат, што вісеў на сьпінцы крэсла, змяшчаў манаграму: «Гатэль «Рыц», Парыж».

Патроху туман пачаў праходзіць.

Лангдан узяў слухаўку:

— Алё?

— Пане Лангдан? — пачуўся мужчынскі голас. — Спадзяюся, не пабудзіў Вас?

Агаломшаны, Лангдан зірнуў на прыложкавы гадзіннік. Было 0.32 ночы. Ён праспаў толькі гадзіну і пачуваўся, бы мярцьвяк.

— Гэта кансьерж, пане Лангдан. Прыношу прабачэнні за турботы, але да вас прыйшоў наведнік. Ён настойвае, каб вы прынялі яго неадкладна.

Лангдан усё яшчэ выбіраўся з палону сноў. Наведнік? Цяпер яго вочы сфакусаваліся на мятай паперцы, што ляжала на століку.

«АМЭРЫКАНСКІ ЎНІВЭРСЫТЭТ У ПАРЫЖЫ

З гонарам запрашае

НА СУСТРЭЧУ З РОБЭРТАМ ЛАНГДАНАМ — ПРАФЭСАРАМ, ЗНАЎЦАМ РЭЛІГІЙНАЙ СЫМБОЛІКІ З ГАРВАРДСКАГА ЎНІВЭРСЫТЭТУ».

ДЭН БРАЎН. Нарадзіўся ў 1965 г. у штаце Нью-Гемпшыр (Новая Англія, ЗША). Бацька — прафэсар матэматыкі, маці — прафэсійны музыкант. Скончыў прэстыжны Амхерст-каледж, накіраваўся ў Каліфорнію, дзе пачаў кар’еру як аўтар песень, музыка і выканаўца, выпусціў некалькі кампакт-дыскаў. У 1993 г. вярнуўся ў Новую Англію і стаў выкладчыкам ангельскай мовы ў Амхерст-каледжы. У 1995 г. сумесна з жонкай надрукаваў кнігу «187 мужчын, ад якіх трэба трымацца як мага далей: даведнік для рамантычна фрустраваных жанчын». У 1998 г. надрукаваў першы раман-трылер «Лічбавая крэпасць», у 2000-м сьвет убачыў інтэлектуальна-кансьпіралягійны дэтэктыў «Анэлы і дэман», галоўны героем якога зьяўляецца прафэсар-дэтэктыў Робэрт Лангдан. У 2003 г. напісаны «Код да Вінчы», у першы дзень было прададзена больш за шэсьць асобнікаў кнігі. Агульны сусьветны наклад бэстсэлераў Браўна, перакладзеных на сорок моў, сягае васьмі мільёнаў асобнікаў. Письменнік друкуецца таксама ў перыядычных выданьнях «Ньюсуік», «Тайм», «Форбс», «Піпл», «Нью-ёркер».

Лангдан застагнаў. Вячэрняя лекцыя з дэманстрацыяй слайдаў на тэму паганскай сымболікі, якую захавалі камяні Шартрскага сабору, мабыць, раздражніла кагосьці з кансьватыўных слухачоў. Відаць, нейкі тэоляг пацягнуўся за ім у гатэль, каб распачаць дыспут.

— Мне шкада, — сказаў Лангдан, — але я дужа стаміўся і...

— Але, пане Лангдан, — кансьерж настойваў, панізіўшы голас да шэпту, — ваш госьць — важная асоба.

У чым у чым, а ў гэтым Лангдан амаль не сумняваўся. Яго кнігі пра рэлігійны жывапіс і культуравую сымболіку хоцькі-няхоцькі прынеслі яму пэўную вядомасьць у мастацкім сьвеце, а летась яго знакамітасьць памножылася стакроць пасля яго ўмяшаньня ў ватыканскі інцыдэнт, ахвотна разьдзьмуты прэсай. З таго часу здавалася, што паток самазадаволеных гісторыкаў і дурняў ад мастацтва ніколі не адхлыне ад яго дзьвярэй.

— Ці не змаглі б вы, шановны пане кансьерж, — адказаў Лангдан, з усёй моцы імкнучыся заставацца ветлівым, — запісаць прозьвішча гэтага чалавека і тэлефонны нумар ды перадаць яму, што я пастараюся скантактавацца зь ім да ад’езду з Парыжу ў аўторак? Дзякуй. — І паклаў слухаўку, не чакаючы кансьержавых пратэстаў.

Прысеўшы, Лангдан пахмурна зірнуў на «Даведнік госьця», што ляжаў побач з ложкам. Вокладка выхвалялася: «Спаць як немаўля ў горадзе мільёна ліхтароў найлепш у «Рыц». Ён павярнуў галаву і стомлена ўтаропіўся ў вялізнае, у чалавечы рост лэстра. Чалавек, які глядзеў на яго зь лэстра, быў чужынцам — ускудлачаным і мешкаватым.

«Робэрт, табе трэба ўзяць адпачынак».

Апошні год даўся яму ў знакі, але ён ня думаў, што доказы адаб’юцца на лэстэркавай вывае. Яго вочы, звычайна чыста-блакітныя, выглядалі скажонымі, зацягнутымі смугой. Цёмнае шчаціньне ўкрывала магутныя сківіцы і падбародак зь ямчэкай. Па скронях распаўзаліся сівыя плямы, усё далей заходзячы ў гушчар грубых чорных валасоў. Дарма што жанчыны зь ліку калег паўтаралі, што сівізна адно падкрэсьлівае яго прыягальнасьць і цудоўна стасуецца зь вобразам навукоўца, Лангдан ведаў, што гэта ня так.

«Калі б «Бостан Мэгэзін» убачыў мяне цяперака...»

У мінулым месяцы, на вялікую Лангданава зьяўленьне жанаўскае, «Бостан Мэгэзін» назваў яго адным зь дзесяці найбольш інтрыгоўных людзей гораду — сумнеўны гонар, які каштаваў яму бясконцых кпінаў гарвардзкіх калег. І вось сёньня, за тры тысячы міль ад дому, насланьне вярнулася на лекцыі.

— Шановнае спадарства, — абвясціла вядучая ў набытым пад завязку Дофінаўскім павільёне Амэрыканскага ўнівэрсытэту, — наш госьць ня мае патрэбы ў прадстаўленьні. Ён аўтар шматлікіх кніг — «Сымболіка таемных сэкт», «Мастацтва ілюмінацыяў», «Страчаная мова ідэаграм»; не памылся таксама, калі назаву яго «Рэлігійную іканалёгію». Многія з вас карыстаюцца яго падручнікамі ў навукальным працэсе.

Студэнты з натоўпу энэргічна заківалі.

— Сёньняшнім вечарам я плянавала прадставіць нашага госьця, пераказаўшы яго сапраўды ўражальны паслужны сьпіс. Аднак... — яна кінула гульлівы позірк на Лангдана, які сядзеў на сцэне. — Адзін з вас толькі што перадаў мне нешта іншае... так бы мовіць, інтрыгоўную дэталі біяграфіі.

Яна прадэмастравала ўсім асобнік «Бостан Мэгэзін».

Лангдан скалануўся. «От д’ябал, дзе ж яна дастала яго?»

Вядучая пачала зачытваць выбраныя месцы з ідыёцкага артыкулу, і Лангдан адчуў, як уціскаецца ў крэсла. Праз паўмінуты натоўп пачаў выскаляцца, але жанчына, падобна, не зьбіралася спыняць чытаньня.

— «Што да адмовы спадара Лангдана публічна выказвацца аб ягонай незвычайнай ролі ў час леташняга ватыканскага канкляву, гэтая адмова, безумоўна, дадае некалькі балаў да інтрыгі», — вядучая яўна падбухторвала натоўп. — Жадаеце ведаць больш?

Натоўп запляскаў у далоні.

«Хто-небудзь, спыніце яе», — маліў Лангдан, калі яна ізноў сунула нос у артыкул.

— «Хача прафэсара Лангдана цяжка параўнаць з кім-небудзь з нашых маладзейшых прыгажунюў, гэты сарака-з-чымсьці-гадовы кніжнік цікавіцца ня толькі навукай. Ягоная прысутнасьць хвалюе. Яго незвычайна нізкі барытон студэнткі называюць «шакалядам для вушэй».

Заля выбухнула рогатам.

Лангдан выціснуў зь сябе няўклонную ўсьмешку. Ён ведаў, што будзе далей, — дурны сказ пра «Гарысана Форда ў тўідзе ад Гарыса». Паколькі ён якраз апрануў піжак ад Гарыса і швэдар ад Барбэры, то вырашыў перахапіць ініцыятыву.

— Дзякуй, Моніка, — сказаў Лангдан, пасьпешліва ўздыхаючыся зь месца і адцясьняючы яе на край сцэны. — «Бостан Мэгэзін» знаецца на розных прыдумках. — Ён павярнуўся да аўдыторыі, стрымліваючы цяжкі подых. — Калі знайду сярод вас таго, хто прынёс сюды гэтую публікацыю, даб’юся, каб консул дэпартаваў яго.

Натоўп сьмяяўся.

— Ну, народ, як усё вы ведаеце, я прыйшоў да вас сёньня, каб пагаварыць пра ўладу сымбаліў...

Бомканьне гатэльнага тэлефону разарвала цішыню яшчэ раз.

Цяжка ўздыхнуўшы — ня верачы, што такое магчыма, — ён схпіўся за слухаўку.

— Ну?

Як і чакалася, гэта быў кансьерж.

— Пане Лангдан, ізноў мае прабачэнні. Я тэлефаную, каб паведаміць, што ваш госьць ужо ідзе ў ваш пакой. Я палічыў, што мушу папярэдзіць вас.

Цяпер Лангдан ужо зусім прагнуўся.

— Вы паслалі кагосьці ў мой пакой?

— Перапрашаю, пане Лангдан, але такі чалавек... Я ня маю паўнамоцтваў, каб яго спыніць.

— Хто ён дакладна?

Але кансьерж ужо паклаў слухаўку.

Амаль адразу ў дзьвярах пачуўся цяжкі грукат кулаком.

Лангдан нерашуча высьлізнуў з ложка,

адзначыўшы, як яго ступні грузнуць у старадаўнім варсістым дыване мануфактуры Саванры. Ён накінуў гатэльны халат і пасунуўся да дзьвярэй.

— Хто гэта?

— Пан Лангдан? Я мушу з вамі пагаварыць, — чалавек размаўляў па-ангельску з акцэнтам, вымаўляючы словы жорсткім, адрывістым тонам. — Мянэ завуць лейтэнант Жэром Кале. Я з цэнтральнай сьледчай управы.

Лангдан на хвіліну прызадумаўся. Сьледчая ўправа? ЦСУ гучала нека падобна да амэрыканскага ФБР.

Не здымаючы ланчужка бяссьпекі, Лангдан прыадчыніў дзьвяры на колькі сантыметраў. Твар наведніка выглядаў вузкім і бляклым. Чалавек быў выключна худы, адзеты ў блакітную ўніформу, афіцыйнага выгляду.

— Я магу ўвайсьці? — спытаў паліцыянт.

Лангдан павагаўся, адчуваючы сябе някавата, бо жаўтаватыя вочы пільна вывучалі яго.

— Што ўсё гэта значыць?

— Мой капітан патрабуе вашай экспэртызы ў прыватнай справе.

— Цяпер? — Лангдан пашукаў адгаворкі. — Ды цяпер ужо за поўнач.

— Гэта праўда, што ўвечары вы зьбіраліся сустрэцца з куратарам Люўру?

Лангдан адчуў прыліў трывогі. Ён і шанаваны куратар Жак Саньер насамрэч дамовіліся сустрэцца гэтым вечарам пасля Лангданавай лекцыі, але Саньер не прыйшоў.

— Так. Як вы даведаліся?

— Мы знайшлі ваша імя ў ягоным нататніку.

— Спадзяюся, зь ім нічога ня здарылася?

Паліцыянт злавесна ўздыхнуў і працягнуў праз вузкую шчыліну ў дзьвярах фатаздымак, зроблены «Паліяроідам».

Калі Лангдан убачыў здымак, усё ягонае цела здранцьвела.

— Гэты здымак быў зроблены менш чым гадзіну таму. У Люўры.

Пакуль Лангдан глядзеў на дзіўны здымак, першапачатковае пачуцьцё агіды і шок зьмяніліся рэзкім прыступам гневу.

— Хто мог зрабіць такое?!

— Мы мелі надзею, што вы дапаможаце нам адказаць менавіта на гэтае пытаньне, улічваючы вашу абазнанасьць у сымбаліях і пляны сустрэцца зь ім.

Лангдан утаропіўся ў здымак — ён адчуў цяпер, што баіцца за сябе. Выява была агіднай і зусім загадкавай, выклікаючы, аднак, у сьвядомасьці няснае пачуцьцё дэжа вю. Крыху больш за год таму Лангдан атрымаў фатаздымак мерцьвяка і падобную просьбу дапамагчы. Дваццаць чатырма гадзінамі пазьней ён ледзьве не загінуў у Ватыкане. Фота было зусім іншым, але штосьці ў разьвіцьці падзей здавалася жахліва знаёмым.

Паліцыянт зірнуў на свой наручны гадзіннік.

— Мой капітан чакае, пане Лангдан.

Лангдан ледзь чуў ягоны голас. Яго вочы ўсё яшчэ былі прыкуты да здымку.

— Сымбаль тутак, і такі дзіўны спосаб, якім яго цела...

— Разьмешчана? — падказаў паліцыянт.

Лангдан кінуў, адчуваючы дрыжыкі на цэла ад яго позірку.

— Не магу ўявіць, каб хтосьці зрабіў такое з кім бы там ні было.

На паліцыянта страшна было глядзець. — Вы не разумеете, пане Лангдан. Тое, што вы бачыце на фатаграфіі... — Ён вытрымаў паўзу. — Спадар Саньер зрабіў сабе сам.

Грааль

са стандартнай трансмісіяй

Чытаць Браўна — што блукаць па кунсткамэры ўначы. Каб не разьбіць галавы, возьмеце з сабой лямпу, запраўленую здаровым глудам. Чытаў Браўна **Алесь Кудрыцкі**.

Месяцы чатыры таму па старой завядзёнцы я зазірнуў у сьпіс бэстсэлераў на сайце газэты «Нью-Ёрк Таймс». Замест заўсёдных Грышэмаў ды Кінгаў на першым месцы быў «Код да Вінчы» аўтарства Дэна Браўна. Глумачэньне сюжэту было даволі скушым: галоўны герой накіроўваецца на пошукі загаданай таямніцы, якую хавае Джаконда. Стала цікава. Няўжо на першае месца літаратурынага гіт-параду прабілася кніга з прэзэнціяй на інтэлектуальнасьць? Яшчэ цікавей зрабілася пасля таго, як я заўважыў, што твор Браўна тыдзнімі ня зьлізціць зь вяршыні сьпісу найлепш прадаваных кніг. Нарэшце здабыў арыгінальны ангельскі тэкст і стаў чытаць.

Калі вы чыталі бэстсэлеры, тады, мусіць, ведаеце: забойства (безь яго — аніяк) звычайна адбываецца ў першым сказе. Гэта нажыўка, на якую павінен паквапіцца пакупнік, які блукае па кнігарні, праглядаючы першыя старонкі кніжных навінак. У Браўна забойства адбываецца значна пазьней — на першай старонцы. «Пісталет грохнуў, і куратар адчуў пякую гарачыню кулі, што трапіла ў ягоны страўнік». Мабыць, Браўн доўга вымучваў зь сябе мэтафару. Ягоная ангельская мова беднавапенькая, поўная банальнага патасу, ажно на зубак хрусціць. Аднак чытаем далей.

Жак Саньер, 76-гадовы куратар Люўру, засьпеты зьнянацку таямнічым незнаёмцам-альбіносам у Вялікай галерэі музэю. Пагражаючы пісталетам, незнаёмец выведвае ў Саньера нейкі сакрэт, а потым забівае старога стрэлам у жывот — каб памучыцца. Аднак ён ня ведае, што Саньер паведаміў яму падманку, а сапраўдны сакрэт вырашыў перадаць сваёй унучцы Сафі ў загаданай форме. Дапамагчы расшыфраваць паведамленьне можа толькі малады амэрыканскі навуковец Робэрт Лангдан, які надоечы прыляцеў у Парыж, каб прачытаць лекцыю па сэміялёгіі.

У выніку для Лангдана ранаца пачынаецца няўдала: замест унівэрсытэту яго вязуць на месца злачынства. Зачапіла вока дэталка: Браўн мімаходам пазначае, што паліцыянт вядзе ня проста аўто, а Citroën ZX.

У Люўры перад Лангданам паўстае невытлумачальная карціна: перад сьмерцю Саньер палкам распрануўся і лёг на падлогу, рас-

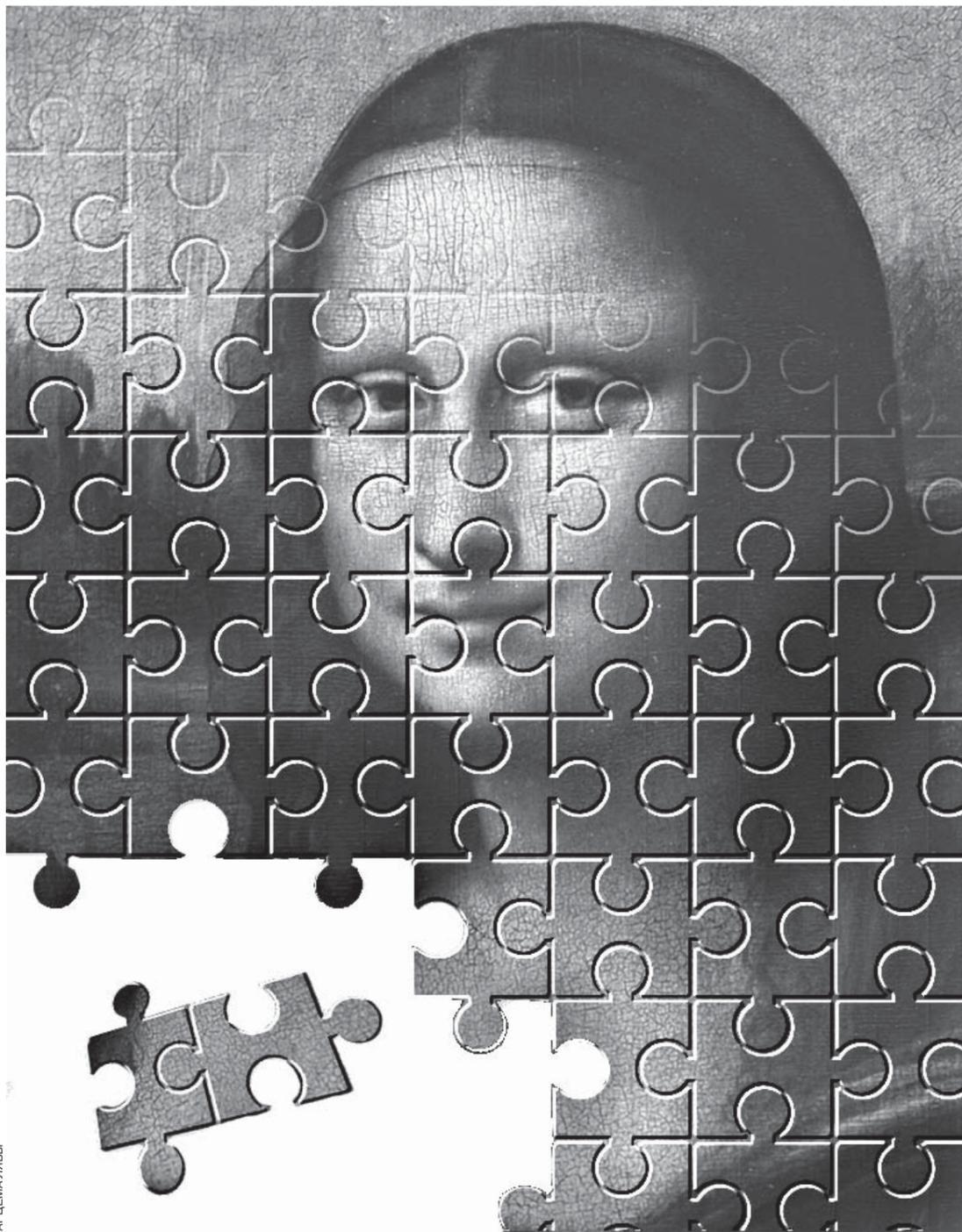
кінуўшы рукі ды ногі — у паставе знакамітага малюнку Леанарда да Вінчы «Вітрувіянскі чалавек». На сваім жываце ён намалюваў крывёю зорку-пэнтаграму, а побач пакінуў цыдулку «Адшукайце Робэрта Лангдана!».

Паліцыя ўспрымае просьбу літаральна і прывозіць навукоўца ўжо ў якасьці падазронага, пра што сам Лангдан, аднак, яшчэ не падазрае. Але пра гэта ўжо ведае Сафі, якая працуе ў паліцыі шыфравальшчыцай. З дапамогай нескладаных хітрыкаў яна адхіляе ўвагу паліцыі, што дае ім з Лангданам час паспрабаваць разгадаць загадку Саньера, чым яны й будуць займацца на працягу ўсёй кнігі.

У гэты час блядын-забойца (Браўн ахрысьціў яго Сіласам), дарэмна пашукаўшы таямніцу ў адным з парыскіх касьцёлаў, разумее, што яго падманулі. Сілас — агент таямнічага фундамэнталіска-каталіцкага ордэну *Opus Dei*, які жадае зьнішчыць таямніцу, якую Саньер перадаў Сафі ды Лангдану. Сіласаў заступнік — біскуп Арынгароза з *Opus Dei* — накіроўвае яго на пошукі Сафі ды Лангдана.

Тыя ж, рапшыўшы некалькі сэміятычна-лічбавых галаваломак, нарэшце знаходзяць ключ, схаваны за рамай «Мадонны ў скалах» Леанарда да Вінчы. Ключ ня просты — ён адчыняе сэйф у адным з парыскіх аддзяленьняў швайцарскага банку. Але ў аматараў загадка новая праблема: паліцыя пранюхала падман. Пачынаецца шалёная пагоня па начным Парыжы. Куртатае Браўнава мастацтва апісаньня дэталей зноў працуе ў адмысловым кірунку. Цытую: «Гэты аўтамабіль быў самай маленькай машынай, якую Лангдан бачыў у сваім жыцьці. «SmartCar», — сказала Сафі. Адзін літар паліва на сто кілямэтраў».

Зноўку падмануўшы дурнаватых паліцэйскіх ды разгадаўшы новы рэбус, Сафі ды Робэрт забіраюць з банку невялічку каробачку, якую можна адчыніць, толькі ўвешыўшы адмысловы шыфр. Паступова ім робіцца зразумельным: яны знаходзяцца ў пошуках Сьвятога Граалю. Браўн павольна, хоць і досыць няўкладна, падводзіць чытача да «солі» сваёй кнігі. Паводле яго перакананьня, царква — шайка круцілёў, а Ватыкан — злосьны расаднік сэксізму. Сапраўдная сутнасьць веры была зьмененая стагодзьдзі таму — замест жаномага пачатку бацькі царквы зрабілі боскім пачатак мужчынскі, наўмысна распаўсюдзіўшы «няпраўду» пра боскасьць Хрыста. Паводле Браўна, ён быў толькі чалавекам, хоць і царом юдэйскім, а Магдаліна — ягонай жонкай. І прапаведваў Хрыстос нібыта тое, што трэба пакланяцца багіні-жанчыне. Пасля ўкрыжаваньня Маг-

КАЛЖАК РІЦІМА ЛІВЫ

даліна, ужо цяжарная, бяжыць у Францыю. Сьвяты Грааль — гэта рэшткі Магдаліны, а таксама дакумэнты, якія пацьвярджаюць гэтую тэорыю. Сіёнскі Прыярат — сакрэтная арганізацыя, якая ахоўвае таямніцу. Яе апошнім кіраўніком і быў дзядуля Саньер, які да сівых валасоў спраўна выконваў рытуал, у якім жрэц займаецца сэксам з кабетай на алтары.

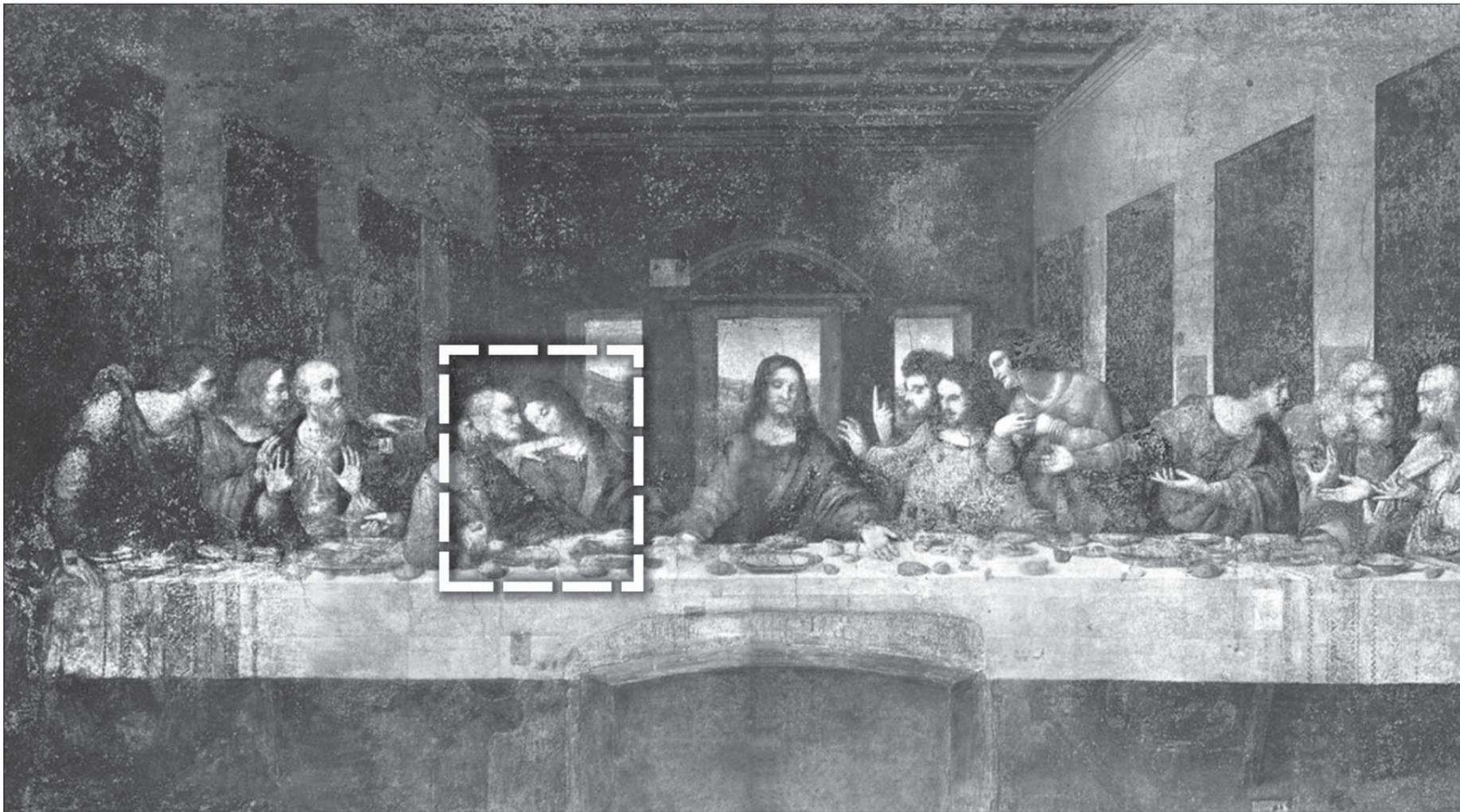
Пошукі Граалю робяцца лягчэйшымі пасля таго, як Сафі ды Робэрт зьвяртаюцца па дапамогу да сэра Лі Тыбінга, багацея-ангельца, апантанага шукальніка Граалю, які жыве ў замку пад Парыжам. Але тут на іх галаву звальваюцца маньяк-Сілас ды паліцыянт. Шукальнікі Граалю драпаюць ад іх на аўто па бездарожжы. Паліцыя, уварваўшыся ў палац сэра Лі Тыбінга, бачыць на сьцяне

ключы ад ягоных машын. «Даймлер», «Ролс-ройс», «Астон-Марцін», «Поршэ»... Апошні цьвічок пусты. Прачытаўшы назву аўто, паліцыя разумее, што яе справы — дрэнь.

«Ну вось, зараз Браўн будзе рэкламаваць чарговую аўтапрадукцыю. Напэўна, ангельскую. Хутчэй за ўсё — заводу *Land Rover*, — падумаў я і не памыліўся. Чытаем: «Разьдзел 67. *Range Rover* (дарагая мадэль *Land Rover*) быў колеру яванскага чорнага жэмугу, з поўным прывадам, стандартнай трансмісіяй, поліпрапіленавымі лямпамі павышанай магутнасьці і з рулём справа». На жаль, я не аўтамаханік і ня змог перакласьці *rear light cluster fittings* — яшчэ адна дэталка машыны, на якую «неназойліва» ўказаў мне Браўн. Я лобло чытаць кнігі, а не

рэклямныя праспэктывы — таму мне зрабілася сумна і рэшту старонак я проста прагартаў. Фінал быў прадказальны: Сафі аказалася прамым нашчадкам Хрыста й Магдаліны, чые парэшткі ляжаць пад шкляной пірамідай Люўру. Хэпі-энд: прапра... праўнучка Хрыста знаходзіць таго, каго ёй не хапала для поўнага шчасьця, — навукоўца са Злучаных Штатаў. *God bless America*.

Ну й накруціў гэты Браўн. Відаць, што не адзін працаваў — прыдумляць загадкі яму дапамагаў бацька, настаўнік матэматыкі, а жонка-мастацтвазнавец забяспечвала «культурную» частку. Браўн прапрацаваў як мэнэджар, які сабраў усе факты ў адзін тэкст ды ўдала прадаў яго выдавецтву.

Грааль са стандартнай трансмісіяй

Працяг са старонкі 17.

Дакладней — як прадусар. Рэч у тым, што Браўн піша так, нібыта праглядае сваю кнігу па тэлевізары, трушчачы папкорн, і насльпех крэмас на паперцы тое, што ўбачыў. Кніга — выкладзены на паперы відэарад, які разбаўляе зацягнутыя ды нуднаватыя пераказы баск ды легендаў.

Аўтар «Коду да Вінчы» шмат кажа пра чашу — сымбаль жанчыны. «Бярыце і піце з яе ўсе», — паводле Браўна, Хрыстос казаў гэта пра багіню-жанчыну падчас Таёмнай Вячэры. Чытацкаму ўдзяленьню застаецца толькі

дамалёўваць працяг таго рытуалу. Але чаму тады Хрыстос казаў пра тое, што ягоная кроў — віно — будзе праліта за людзей? Браўн гэтага так і не тлумачыць. І пры чым тут хлеб, які Хрыстос таксама, ламаючы, даваў апосталам? Хаця, зрэшты, у Браўна «адмазка» простая: усё тое ў Эвангельлі, што ня ўпісваецца ў ягоную тэорыю, ён аб'яўляе наўмысна скажоным царквой і перапісчыкамі.

Сэкс, забойства, таямніца — і ўсё разам — «забаронены плод». Ня дзіўна, што Браўн і мультымільянерам зрабіўся, і аўтавытворцаў не пакрыўдзіў. Хай бы й зарабляў сабе як

пісьменьнік-рэкляміст. Але Браўн — ня проста фантазэр, але й дробны брахун, прычым з самага першага слова ягонай кнігі. «Код да Вінчы» пачынаецца так: «Факт. Сіёнскі Прыярат — зўрапейскае сакрэтнае таварыства, заснаванае ў 1099 г. У 1975 г. у Парыскай нацыянальнай бібліятэцы былі знойдзены пергамэнтныя аркушы, вядомыя пад назвай *Les Dossiers Secrets*, якія пералічваюць сяброў Сіёнскага Прыярату, сярод якіх былі сэр Ісаак Ньютон, Батычэлі, Віктор Гюго і Леанарда да Вінчы». Астатняе — мая інтэрпрэтацыя гэтага невялічкага, але

бясспрэчнага факту», — сьціпла сьцьвярджае Браўн. Праблема ў тым, што гэты «факт» — аніякі ня факт і ў гэтым пераканаецца кожны, хто паспрабуе яго праверыць. Але хто з чытачоў будзе гэта рабіць? Таму ў той час, як мастацтвазнаўцы ды гісторыкі надрываюць жываты ад рогату, просты люд выпраўляецца ў «туры па Браўну», хоць для таго, каб схапіць аўтара за руку, дастаткова крыху паварушыць мазгамі. Парада таму, хто ўсё-такі будзе чытаць кнігу: набывайце пераклады. Карыстацца мовай горш за Браўна наўрад ці магчыма.

Паводле Дэна Браўна, на фрэсцы Леанарда да Вінчы «Таёмная вячэра» побач з Хрыстом выяўлены не апостал Ян, а Марыя Магдаліна.

КАМЭНТАР ТЭОЛЯГА

«Код да Вінчы» — фантастыка, заснаваная на фантазіях

Фантастычны бэстсэлер Дэна Браўна «Код да Вінчы» тыднямі трымаецца на вяршыні продажаў. Прыхільнікі веры ў жаночае боства і ненавісьнікі хрысьціянства ва ўсім сьвеце ня толькі захапляюцца кнігай у рэцэнзіях, але і падаюць яе як доказ таго, што хрысьціянства — падман. Вы можаце падзівіцца, якім чынам фантастычны раман можа мець такі ўплыў? Аказалася, можа, бо Браўн заявіў, што кніга пабудаваная на фактах. Глустым надпісам на вокладцы аўтар папярэджвае чытача, што ягоны прадукт хоць і зьяўляецца мастацкім творам, але абавязана на гістарычныя факты. Многія запярэчаць, што нам ня трэба надаваць гэтулькі ўвагі літаратурнаму твору, і ў пэўным сэнсе будучы мець рацыю. Калі б людзі ведалі сваю гісторыю, біблейныя тэксты, пісьна вывучалі ўласную рэлігію, нам ня

варта было б гэтак турбавацца. Але многія з шматлікіх памылак і фактаў адкрытай хлусьні ў кнігах Браўна шырокая публіка можа не заўважыць.

Браўн ведае, што бальшыня чытачоў праглыне яго «тэорыі змовы» і скажэньне гісторыі, бо яны ня ведаюць, напрыклад, што апакрыфічныя эвангельлі ўвогуле існавалі. Большасьць людзей ня зьверне ўвагі на тое, што Браўн аказаўся няздольным нават слухна назваць дату знаходкі скруткаў Мёртвага мора. Для процівагі браўнаўскай антыхрысьціянскай спробе ўвесці ў зман разгубленых я склала сьпіс некаторых памылак у «Кодзе да Вінчы». Вядома, сьпіс не прэтэндуе на паўнату, але ён дапаможа вам скласьці ўражаньне аб слабай навуковай падрыхтоўцы і хлусьлівасьці Дэна Браўна. Спадзяюся таксама, сьпіс дасьць вам сякую-такую інфарма-

цыю, каб вам было лягчэй змагацца супраць адраджэньня паганства — адраджэньня, якому, безумоўна, паспрыяла кніга Браўна.

Памылка №1. Тыбінг, галоўны персанаж кнігі, неаднойчы сьцьвярджае, што кананічныя эвангельлі — ня самыя раннія. Нібыта забароненыя гнастычныя эвангельлі былі напісаны раней.

Два гнастычныя эвангельлі, на якія спасылаецца Браўн, былі напісаны не раней за другое стагодзьдзе нашай эры, значна пазьней, чым быў складзены Новы Запавет (у I ст.). Увогуле, гнастычная думка дасягнула найбольшага пашырэння ў канцы II ст.

Між іншага, эвангельле ад Пётры, адзін зь нібыта самых ранніх тэкстаў, віна-

ваціць жыдоў ва ўкрыжаваньні Хрыста. У іншым гнастычным эвангельлі, ад Тамаша, заяўляецца, што жанчыны мусяць стаць мужчынамі, каб атрымаць збаўленьне. Відавочна, эвангельле ад Браўна мае ня толькі антысэміцкі, але і антыжаночы характар.

Памылка №2: Скрукі Мёртвага мора былі адкрытыя ў 1950-я гады.

Здорава! Браўн ня можа нават простую дату правільна назваць. Скрукі Мёртвага мора былі знойдзены ў 1947 г., а ня ў 1950-я.

Памылка №3. Скрукі Мёртвага мора і гнастычныя тэксты, знойдзеныя ў Наг Гамадзі, — самыя раннія сьведчаньні аб хрысьціянстве.

Калі сатана спакушаў Хрыста ў пустыні — ён таксама разьлічваў на «дыскусію»?..

Гэта камэрцыя, разьлічаная на скандал. Такога лепш не чытаць. У прэс-цэнтры Беларускага экзархату Расейскай праваслаўнай царквы нам патлумачылі стаўленьне хрысьціянаў да кнігі Дэна Браўна.

«НН»: Што няправільнага і блюзьнерскага ў дачыненні да хрысьціянства ў кнізе «Код да Вінчы»?

Беларускі Экзархат: У кнізе гаворыцца, што Ісус Хрыстос быў жанаты з Марыяй Магдалінай, што ў іх было дзіця...

«НН»: ...і першаапосталам мусіла стаць Марыя Магдаліна.

БЭ: Гэта блюзьнерства. Гэта не адпавядае ні Сьвятому Эвангелью, ні царкоўнаму

паданню.

«НН»: Браўн значае, што хацеў выклікаць дыскусію...

БЭ: Гэта камэрцыйная кніга, наўмысна разьлічаная на скандал. Дарэчы, масавая культура ня першы раз перакручвае хрысьціянства. Быў фільм з падобным сюжэтам — «Апошнія спакушэньне Хрыста». А наконт дыскусіі, то калі сатана спакушаў Хрыста ў пустыні — ён, мабыць, таксама разьлічваў на «дыскусію»?..

«НН»: Ці меў мастак права падобнае напісаць? Як жа свабода мастака...

БЭ: Кожны чалавек свабодны і вольны выбіраць, што рабіць. Але ёсьць яшчэ і адказнасьць. Калі аўтар кнігі шчыры хрысьціянін, то зь ягонага боку напісаць падобную кнігу — вар'яцтва. Калі ён проста не разумее, наколькі такі разьлік на скандал нябеспечны яму самому і ягоным чытачам... У мастака ёсьць свабода, але мусіць быць і

адказнасьць.

«НН»: Кажуць, што выбух падобных кніг — туга па Сярэднявеччы...

БЭ: Гэта туга не па Сярэднявеччы, а па тым мітычным неразумным вобразе, які зьяляў зь яго нехрысьціянскі дасьледчык.

«НН»: Ці будзе царква прымаць нейкія захады да кнігі Браўна?

БЭ: «Код да Вінчы» — гэта чарговы дробны выпад супраць царквы. Пэўная рэакцыя з боку царквы, безумоўна, будзе.

Занатаваў
Андрэй Расінскі

Туга па Сярэднявеччы

«Код да Вінчы» выкарыстоўвае хрысьціянскія коды, як «Гары Потэр» — альхімічныя. Для крытыка Паўла Абрамовіча раман «Хрыстос прыямліўся ў Гародні» цікавейшы за Браўнаў «Код да Вінчы». Але аналягічных беларускіх бэстсэлераў ён не прадбачыць.

«НН»: Ці зьяўляецца «Код да Вінчы» эстэтычным і мастацкім скандалам?

Павел Абрамовіч: Кніга пісалася як бэстсэлер — і гэта масавая літаратура, забаўляльная і спрошчаная. Літаратурныя вартасці і сюжэтныя вынаходкі кнігі сьціплыя. Да таго ж кніга Браўна ў значнай ступені паўтарае прыёмы, якія былі ў раманах «Ківач Фуко» і «Баўдаліна» У.Эка, — змовы, тамплеры, пошукі Граалю, альтэрнатыўная

гісторыя. Браўн стварыў бульварны раман, прэтэндуючы на славу Эка, але не на ўвагу ягоных чытачоў.

«НН»: Кожны аўтар стварае ілюзію — і абапіраецца на рэальнасьць. У «Кодзе да Вінчы» ілюзія — дэтэктыўныя прыгоды, а рэальнасьць — альтэрнатыўная гісторыя хрысьціянства, якая наўмысна выдасяца за праўду. Ці меў аўтар на гэта права?

ПА: Мастак мае права паказаць усё, пытаньне ў тым, як ён гэта зробіць. Я згодзен тут з Уайльдам, які кажа, што няма правільных і няправільных кніжак, а ёсьць кнігі цікавыя і нецікавыя.

Што да ілюзіі і альтэрнатыў-

АНАТОЛЬ КІЯШЧУК

най гісторыі хрысьціянства... Калі Браўн піша, што ў «Тайнай вчэрэ» Леанарда побач з Ісусам намалювана жанчына, то, паглядзеўшы на рэпрадукцыю карціны, як быццам заўважаеш гэта. Так што для вернікаў тут выпрабаваньне, але вера ёсьць вера — і ці здолее дэтэктыўная кніга Браўна яе пахіснуць? Браўн

кажа, што хацеў выклікаць дыскусію. Ён яе выклікаў.

Дарэчы, «Код да Вінчы» не адзіны бэстсэлер, які выклікаў пратэсты царквы. Дастаткова прыгадаць «Потэра» Джаан Роўлінг — гэтая дзіцячая кніга разыходзіцца мільённымі накладамі.

«НН»: Ці не зьяўляецца ў такім выпадку масавая культура антыхрысьціянскай?

ПА: Вы яшчэ скажыце, што беларуская літаратура, адпаведна, цнатлівая і выключна хрысьціянская, высокамаральная. Не. А Глёбусаў «Дамавікамэрон» з брутальнымі эратычнымі гульнямі, а творы аўтараў «12+1» — старыя «лімаўскія» крытыкі былі ў шоку: «Як? Такое пісаць?!» Што да масавай літаратуры, то гэта камэрцыя, і «Код да Вінчы» Браўна — пасьпяховы камэрцыйны прадукт.

«НН»: Ці ёсьць у беларускай літаратуры што-небудзь падобнае?

ПА: Караткевічаў раман «Хрыстос прыямліўся ў Гародні» — адмысловая альтэрнатыўная гісторыя з хрысьціянскімі кодамі. Але гэта глыбокі і насычаны сэнсамі твор.

«НН»: ...а сёньня, у сучаснай масавай літаратуры?

ПА: Беларуская мас-культура неразьвітая; літаратура застаецца замкнёнай і элітарнаю. Я бэстсэлераў не прадбачу.

«НН»: Чаму адбываецца выбух папулярнасьці падобных твораў? Якія струны ў душы сучаснага чалавека яны закранаюць?

ПА: Гэта туга сучаснага чалавека па Сярэднявеччы. Адсюль і ашаламляльны посьпех фэнтэзі. Адсюль і зьяўленьне такіх кніг, як «Код да Вінчы», «Гары Потэр». «Код да Вінчы» выкарыстоўвае хрысьціянскія коды, «Гары Потэр» — альхімічныя, для дзяцей. І нават амэрыканцы спрабуюць знайсці сваё Сярэднявечча.

Гутарыў Андрэй Расінскі

КАМЭНТАР ТЭОЛЯГА

Яшчэ пракол. Скруткі — чыста жыдоўскія дакумэнты; яны не зьяшчаюць эвангелью, у іх нават ня згадваецца Ісус. У любым выпадку, няма ніякіх доказаў, што які-небудзь з гнастычных дакумэнтаў быў запісаны раней за другую палову II ст.

Памылка №4: Ісус Хрыстос ніколі не казаў пра сваё боскае паходжаньне і яму ніколі не пакланяліся як Богу аж да Нікейскага сабору 325 г. н.э.

Гэта ўжо проста хлусьня. У Новым Запавеце Ісус называецца Богам (theos) сем разоў і некалькі разоў — Спадаром (у значэньні «Бог»). Агульнавядома, што тэксты Новага Запавету зьявіліся задоўга да Нікейскага сабору і адлюстроўваюць вярваньні I ст.

Памылка №5: Хрысьціянства запазычыла сваё вярваньні ў язычніцкай рэлігіі, мітраізму. Мітраісты пакланяліся дахрысьціянскаму богу Мітру, называнаму Сын

Бога і Сьвятло сьвету, які нарадзіўся 25 сьнежня, памёр, быў пахаваны ў скале пад камянямі, а затым уваскрос праз тры дні.

Навукоўцы, якія вывучаюць мітраізм, запярэчаць Браўну па ўсіх пунктах. Нідзе Мітру не надаецца тытул Сына Бога і Сьвятла сьвету. Мабыць, Браўн прыдумаў гэтыя тытулы, бо яны добра гучаць. Мітра нарадзіўся 25 сьнежня, але гэта нічога не даказвае. У Новым Запавеце нідзе не пазначана, што менавіта ў гэты дзень нарадзіўся Хрыстос. Раньнія хрысьціянскія выбралі гэты дзень для сьвяткаваньня даты нараджэньня Хрыста наўмысна, каб проціпаставіць яго зімоваму паганскаму сьвяту Сатурналіі. Яны ніколі не настойвалі, што гаворка ідзе пра фактычную дату Ісусавага нараджэньня. Заява аб тым, што Мітра памёр і быў пахаваны ў скале, проста абсурдная. Навукоўцы адкажуць, што ў мітраізьме ўвогуле няма сьмерці Мітры, адпаведна, няма магілы ў скале і няма ўваскрэсьня.

Памылка №6: Ісус ажаніўся з Марыяй Магдалінай.

У Новым Запавеце нідзе ня згадваецца Ісусава жаніцьба, на яе няма нават намёку, таму Браўн карыстаецца гнастычным эвангельлем ад Піліпа. Галоўны пэрсанаж кнігі сьцьвярджае, што слова «таварыш», ужытае ў гэтым Эвангельлі, фактычна азначала «муж», бо ў арамейскай мове гэтыя словы маюць аднолькавы сэнс. Мне шкада Браўна: Піліпава эвангельле было напісана не на арамейскай мове, а на копцкай. Слова, ужытае ў Піліпа (koinonos), у копцкай абазначае «таварыш», але ніяк ня «муж».

Памылка №7. Хрысьціянства сьвяткавала яўрэйскі Шабат у суботу, але Канстантын зьмяніў дзень сьвята, каб яно супадала зь язычніцкім днём шанаваньня сонца.

Ізноў жа, Браўн проста ўводзіць чыта-

чоў у зман. Усе даступныя крыніцы сьведчаць аб тым, што хрысьціянскія сьвяткавалі нядзелю як Шабат задоўга да Канстантына. Браўн, магчыма, заблытаўся зь візытамі Паўлы ў сынагогу на Шабат, дзе той спрабаваў ладзіць казані для яўрэяў. Калі вы хочаце прапаведаваць яўрэям вучэньне Ісуса, дзе вы знойдзеце вялікі натоўп? Вядома ж, у сынагозе на Шабат. У любым разе, зь пісаньняў ясна, што хрысьціянскі Шабат адзначаецца ў першы дзень тыдня (Дзеянні 20:7, 1-е да Кар. 16:2).

У кнізе Браўна можна знайсці значна больш памылак, але ўжо названых дастаткова, каб паказаць: яго веды слабыя, яго тэорыі не грунтуюцца на фактах і, на мой погляд, яго намер заключаецца ў дыскрэдытацыі хрысьціянства шляхам прапаганды веры ў жаночае боства і язычніцтва, якое абапіраецца на ератычныя тэксты.

Джэніфэр Раст, рэлігійны партал
contender_ministries.org

Горад Месяцу

АНАТОЛЬ
ІВАШЧАНКА

Чытачу

Нашто, чытач, чытаеш гэты верш невядомага паэты, што ўлез у пастку Кастанеды праз пах галянцкай цыгарэты? Загнаны ў нетры Інтэрнэту, ці ж мала ты чытаў дагэтуль версетаў, хоку, трыялетаў, на беразе сьмярдзючай Леты сьвянцонай куляй зь пісталета застрэлены? Твая вэндэта ў радках Старога Запавету разьлітая. І ты, разьдзеты, на першай паласе газэты, што выдаецца для клязэтаў у мэтах пагалоўнае асьветы кабетаў у авальных кабінэтах.

ЮЛІЯ ДАРАШКІН

у горад вяртаюцца людзі сканчаецца эра прэлюдыі

палае вусатае пудзіла і срэбра ляціць у грудзі нам з-пад капытоў Пэгасаў з гравюраў пэндзля Пікаса

збытаны сэнсы й постаці буда сядзіць на лотаці ты ж проста ў вершы жывеш ты — верш

Горад Месяцу

горад-пялёстка гарнецца да сонца вільготнымі вейкамі дахаў горад-прышч надзімаецца каб пырснуць гноем санлівых дзьвюхогіх горад-віж цікае за намі пражэктарам поўні шпацыруеш ня ведаючы што й сам высочваеш кагосьці

Адэса, ліпень

Slash-верш

«...нет тюрьмы страшнее, чем в голове»
В.Цой

унутраны кілер без замовы а так з нуды цэліць ва ўнутранага Далай-ламу й трапляе ў сябе // але Далай-лама ўсё адно канае бо не бывае каб унутраны кілер змазаў // хаця й не бывае каб ён страляў без замовы // і ўжо зусім не бывае каб без унутранага кілера // ergo калі я набіраю гэты радкі то ўнутраны кілер не сканаў трапіўшы ў сябе // аднак немагчыма й каб ён не забіў страляючы // давай разважаць стрэл быў адзін забіты таксама адзін // (мажліва самы час увесці ўнутранага К.Костнёра ў ролі ўнутранага цэлахоўніка але ці варта займацца падобным кепствам) // а раптам Далай-ламы не было а было ну да прыкладу люстра // так люстра ці яшчэ горш не было ні кілера ні Далай-ламы ні стрэлу // хто ж тады сканаў // вырашаць табе ўнутраны чытачу

скінутым зь вежы сьмешных навук.

Новашта ж, браце, пароць гарачку ды жлукціць з адной біклагі абсэнт? Сэнтымэнтальны мент корміць качак, пакуль на хакеі яго прэзыдэнт.

Аскепак слова захраснуў глыбока, яго ня выбіць і не запіць, ён не ад злага і не ад Бога... Ён мяне жывіць, а можа забіць.

кастрычнік

***
колы ідуць ад поўні колы ідуць ад дрэваў скроні каханай помняць вуснаў агмень forever

22 сакавіка

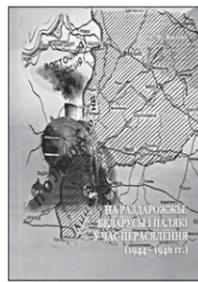
вершнік

Ваназару

сьпяваюць падводныя струны зь пяску праступаюць руны з труны гараць ліхтары на ўсход пасьпяваюць літары

НОВЫЯ КНІГІ

Вялікае перасяленьне

Анатоль Вялікі. На раздарожжы. Беларусы і палякі ў час перасяленьня (1944—1946 г.). — Менск: БДПУ, 2005.

Зь нядаўняга майго адскоку ў Менск абагаціўся манаграфіяй Анатоля Вялікага «На раздарожжы. Беларусы і палякі ў час перасяленьня (1944—1946 г.)» з краючым дароўным надпісам аўтара.

Чытаў, калыхаючыся ў вагоне да Масквы, пранікнёны старонкі. Такі дачакаліся і спрыяльнага часу, і мудрага дасьледчыка-аналітыка, каб пра наша глыбока нацыянальнае і балеснае разважыць спакойна. Такой балючай, дасюль амаль ня кратанай тэмай зь нядаўняга мінулага зьяўляецца праблема паваеннага ўсталяваньня беларуска-польскай мяжы і ўзаемнай рэпатрыяцыі беларускіх палякаў у Польшчу і польскіх беларусаў у БССР.

Наколькі з заходнебеларускіх земляў палякі, а сярод іх тысячы беларусаў-каталікоў і нават праваслаўных, валам валілі ў Польшчу (падалі заявы выехаць 535 284 чалавекі), ратуючыся ад «сібірскіх маразоў», настолькі абачліва, стрымана, зь неахвотай нават адрэгавалі на перасяленчы прапановы беларусы з-пад польскае мяжы. Так, у Бельскім павеце, з 10 000 сялянскіх гаспадарак пагадзіліся на перасяленьне 1 861. Тым самым пацвярджаецца выснова Я. Мірановіча, што «лад у Польшчы забясьпечваў больш спрыяльныя ўмовы жыцьця». Пераконвае і выніковая канстатацыя А. Вялікага: «Большасць заможнага аднаасобнага сялянства, саматужнікаў, рабочыя (пэўная, дадамо, частка інтэлігенцыі. — А.К.) фактычна праігнаравала заклікі аб пераездзе ў БССР» (с.205).

Прыгадваю ў сувязі з гэтым даўні скрушны досьціп, пачуты мною калісьці ў Варшаве ад калегі-паляка. Цягам дэлімітацыі польска-савецкай мяжы адпаведныя службоўцы завітаюць на падворак беластоцкага селяніна-беларуса. Так, маўляў, і так, шануюны пане, новая граніца мае прайсьці ўласна праз панаву гаспадарку; на чым баку рашыў бы пан застацца — савецкім ці польскім? Пачухаў гаспадар патыліцу, кракнуў і выдаў: «Там жа, у Расеі, дужа моцныя маразы — няхай застанецца Польшча». Можа, тым уяўным гаспадаром-тутэйшым быў якісь аднавясковец Сакрата Яновіч з памежных Крынак? Не асьцеражыся тады наш суродзіч савецкага «марозу» — было б на Гарадзеншчыне адным калгасьнікам болей. Але на квяцістай ніве беларускай літаратуры — адной (і не адной жа!) прывабнаю краскай меней. Што ж, выбар заўсёды чагосьці каштуе...

Кніга вабіць таксама вытрыманай навуковасьцю (без надрыўнага глachu па страчанай «старонцы Беластоцчыне») поглядам на эпоху, памежныя клопаты, а галоўнае — праніклівым разуменьнем нацыянальнага Лёсу і Шляху Беларусі. Варта прачытаць.

Аляксей Каўка, Масква

АДАМ
ГЛЁБУС

Сучасьнікі

2005. Прадавец CD і Вялікдзень

Пасядзець у кавярні люблю. Зойдзеш, замовіш напой, пагаворыш са знаёмымі, гісторыі паслушаеш. На Вялікдзень сядзеў ды слухаў споведзь прадаўца кампактаў... «У войску ў першы месяц службы прымусілі траншэю капаць. Рьню-капаю, пот цурком, сілы скончыліся, а я рыдлёўкай махаю. Раптам... бачу сябе зверху, як я стаю ў траншэі і капаю. Натуральна — сам на сябе гляджу з вышыні. Душа выскачыла, узляцела ў неба і пазірае на цела. Маё «я» ўзьнялося разам з душою, абяздушанае цела засталася выконваць салдацкую работу. «Я» спалохалася вышыні і прымусіла душу вярнуцца ў салдацкае цела. Цяпер хай мне сто разоў скажучь, што душы няма, — не паверу. Можа, у некага няма, а ў мяне ёсьць, дакладна». Спрачацца з прадаўцом пірацкіх сідыдыскаў я ня стаў, напэўна, дзеля Вялікдня.
02.04.2005

2005. Макмілін і паветра

Брытанскі літаратуразнаўца Арнольд Макмілін піша грунтоўныя працы пра беларускую літаратуру і часам наведвае Беларусь. Арнольд у душы, напэўна, больш паэт, чым вучоны, бо патрэбу ў сваіх пазьдках да нас абгрунтоўвае жаданьнем падыхаць тутэйшым паветрам, і я разумею Арнольда.
06.04.2005

2005. Вова і кашаль

Па Беларусі хвалямі ходзіць эпідэмія пнэўманіі. Толькі з маіх знаёмых на яе цяжка хварэлі ажно чацьвёра — выкладчык Бабкоў, кулінар Харэўскі, лектар Жбанкоў і ягоная жонка. Перахварэў, нават у бальніцу трапіў, і наш унук Вова. Запаленьне лёгкіх — хвароба небясьпечная, бо празь недагляд можа скончыцца летальным канцом. Цяпер даводзіцца прыслухоўвацца да кожнага пакашліваньня нашага Вовачкі. Каб у Беларусі, як некалі ў старажытнай Японіі, былі капліцы «бога, які ратуе ад кашлю», я б абавязкова там памаліўся і зрабіў ахвярапрынашэньне.
08.04.2005

1990. Някляеў і маскі

Дзе б ты ні працаваў, а Новага году чакаш. Чакаеш і рыхтуешся да яго. Працаваў я ў часопісе «Крыніца—Родник», дзе за галоўнага лічыўся паэт-песеньнік Някляеў. У кабінэце галоўнага я і ўбачыў кардонную скрынку. «Што за скрынка?» — «Падарункі на Новы год!» — крыва ўсьміхнуўся савецкі песеньнік. Мне належала два падарункі, для сына і дачкі. «Можна паглядзець і забіраць?» — «Паглядзі!» Расчыняю скрынку і гляджу, ад неспадзеўкі мяне ажно перакрывіла. Там ляжалі маскі, але зусім не карнавальныя і ня цацачныя — там былі гіпсавыя маскі, знятыя з твару самазабойцы. Скрынка поўнілася мёртвымі тварамі паэткі Янішчыц, якая загарнула ся ў коўдру і скінудася з гаўбца. Зь Яўгеніяй Янішчыц у мяне былі цёплыя адносіны, але гэта зусім не азначае, што я мусіў узрадавацца, убачыўшы адбітак бяздушна-белага твару, таму, парушаючы субардынацыю, сказаў: «Жарт дурны!»
10.04.2005

АЛЯКСАНДАР ВОРВУЛЬ

Слоўнік скептыка

Шанцаваньне — гэта калі ламаеш нагу ў авіякатастрофе.

Шахматыстка — жанчына, якая пільней за іншых сочыць за сваёй фігурай.

Швэдар — адзеньне, якое апранаюць на дзіця тады, калі холадна яго маці.

Школа мастацкая — месца, дзе маладыя дзяўчаты бавяць

час паміж каледжам і шлюбам.

Шлюб — найлепшы спосаб перазімаваць.

Шлюб трывалы — мірнае суіснаваньне дзьвюх нэрвовых сыстэм.

Шматзадачнасьць — канцэпцыя, якая дазваляе рабіць некалькі памылак адначасова.

Шоў-бізнэс — гэта калі чым

карацейшая дарога, тым даўжэйшая машына.

Шпіён сапраўдны — чалавек, які менш чым на тры разьведкі не працуе.

Шчасьлівы — той, хто перастаў быць разумным.

Шчасьце — асноўная крыніца няшчасьця.

Шчасьце поўнае — рэдкая

форма ідыятызму.

Шчасьце сямейнае — гэта калі ёсьць каго і чым карміць.

Шчырасць — недахоп самавалоданьня.

Шырыня поглядаў — апраўданьне адсутнасьці ўласнага пункту гледжаньня.

Юбілей — гэта калі шмат кветак, а ты яшчэ жывы.

Я — самы любімы чалавек.

Ядзеньне — гэта калі чалавек адкрывае рот і нічога не гаворыць.

Язык — адрастак мозгу.

Язык вольны — язык таго, хто страціў зубы.

Яйка Фабэргэ — фрагмэнт аўтапартрэту.

ЖЫВЫ ФУТБОЛ

16—17 красавіка стартваў 15-ты нацыянальны чэмпіят Беларусі па футболе. Цэнтральны матч туру быў згуляны ў Салігорску: уладальнік Кубка Беларусі «Шахцёр» прымаў віцэ-чэмпіёна барысаўскі БАТЭ. У суботу карэспандэнт «НН» адправіўся на сталічнае дэрбі: на стадыёне «Трактар» менскае «Дынама» перамагло МТЗ-РІПА 1:0.

Урэзаны сезон

Цікавае да чарговага футбольнага сезону нарадзілася да яго пачатку. Закончыла сезон 16 клубоў. На змену двум няўдачлікам прыйшлі пераможцы чэмпіянату ў першай лізе — менскі «Лякаматэў» і рэчыцкі «Ведрыч-97». Аднак на старт першынства выйшлі 14 клубоў.

«Ведрыч-97» ня мае дастаткова сродкаў, таму вырашыў застацца ў першай лізе. Навошта спадзявацца на «а раптам», а потым цэлы сезон хадзіць у аўтсайдэрах? Адметна, што ў 2002 і 2003 г. «Ведрыч» таксама ўдала стартваў у першынстве першай лігі, доўгі час лідзіраваў, але ў сярэдзіне сезону агледжваўся, бачачы, чым «небяспечны» выхад у эліту, і збаўляў абароты. Летась рэчыцкія футбалісты «агледзеліся» толькі ўвосень, калі дагнаць было немагчыма нават тэрэтычна.

Празь фінансавыя цяжкасці развіталася з элітай менскае «Тарпэда-СКА» — яно пераведзена ў другую лігу.

Стартваў таксама чэмпіят у першай лізе. Тут, беручы пад увагу «Ведрыч», мусіла гуляць 17 каманд, але «Маладэчна-2000» добраахвотна перайшло ў другую лігу, дзе грашовы ўнёсак значна ніжэйшы (25 млн руб. супраць 33 млн). А калі ўзьнікаюць цяжкасці з пошукам нават такіх сродкаў, то што казаць пра сталае фінансаванне хранічна беднага клубу?

У чарзе

У сталіцы чэмпіят адкрываўся дэрбі між МТЗ-РІПА і «Дынама». Інтрыгі паядынку дадала тое, што пры канцы году з БАТЭ на трэнерскі масток МТЗ перайшоў самы пасыяховы беларускі спэцыяліст — Юры Пунтус (да таго ж трэнер моладзевай зборнай). Ён прыхапіў з сабой памочніка Юр'я Пудышава і некалькі футбалістаў. Паводле слоў экспертаў, клуб мае някелскія віды як на п'едэстал, так і на кубак Беларусі (МТЗ гуляе ў паўфінале).

Каб і ня ведаў дарога на «Трактар», знайсці яе было б ня цяжка.

На станцыі мэтро «Трактарны завод» з вагонаў высыпала гурма дынамаўскіх фанаў: нехта ў сініх куртках з эмблемай клубу, нехта з размаляванымі ў бела-сінія колеры тварамі, рэшта задаволілася фірмовым дынамаўскім шалікам.

Я прыйшоў за дваццаць хвілін да пачатку гульні — і ўбачыў велізарную чаргу, што вілася вакол галоўнай трыбуны. Хоць і было журналісцкае пасведчаньне, вырашыў адстаяць, як усё. Да таго ж квіток быў недарогі — 3 тыс.

Заўзятары дружна лаялі арганізатараў матчу: «Бардак! Пачатак сезону, субота, а на 17-тысячным стадыёне (за матчам паводле прададзеных квітоў назіралі 5 600 гледачоў — А.Р.) працуе адна (!) каса». І тут жа супакойвалі адзін другога: «Ну, спозынімся на 20 хвілін — такой бяды. Нічога цікавага ў першым тайме ў нас усё роўна не адбываецца». Хоць нечым наш чэмпіят падобны да ангельскай прэм'ер-лігі, дзе большасць мячоў забіваецца пры канцы гульні.

Праўда, празь пяць хвілін пасля стартвага сьвістка адчыніліся яшчэ два пункты продажу білетаў. Аднак самыя неярпілівыя, не дачакаўшыся, пакінулі чаргу. Яны размясьціліся за агароджай стадыёну па пэрымэтры паўночнай і усходняй трыбунаў. Такім чынам, за футболам бясплатна назіралі яшчэ пад тысячу заўзятараў.

На гульні

Калі я падымаўся на трыбуну, гадзіннік паказваў 16.15. Палова тайму сапраўды падалася сумнай. Хіба толькі саліраваў бразільскі легіянер «Дынама» Эду, які змагаўся за кожны мэтар поля. А вось іншы «замежнік», чэх Давід Зоўбэк, глядзеўся мялява і быў у другім тайме заменены на больш энэргічнага баўгарына Петра Злацінава.

Разганялі сум хіба фанаты. Два дзясяткі тыфозі «трактарыстаў» імкнуліся перакрычаць чатыры сотні фанаў «Дынама». Але ў другім тайме лепш арганізаваны дынамаўскі хор усё ж перакрыў заўзятараў МТЗ.

Юры Пунтус пасля паразы сваёй каманды быў вельмі заклапочаны: «Будзем глядзець відэазапіс, каб разабрацца, хто дазволіў Чалею нанесці фатальны для нас удар».

Публіка на стадыёне — самая розная: дзеці, студэнты, маладыя мамы зь дзеткамі, якія раз-пораз тэлефанавалі мужам і паведамлялі апошнія весткі з поля; нават салідныя чыноўнікі.

Побач са мной размясьціўся заўзятар «Дынама» — 65-гадовы дзядзька з рэдкім сівым пушком на галаве і даўно ўжо не здаровы. Ён блізка да сэрца прымаў усе падзеі на полі і час ад часу лез у кішэню па валідол.

Пры канцы тайму публіка, засумаваўшы па забітых мячах, стала крычаць: «Юра, выходзь сам!» Летась трэнер «Дынама» Юры Шуканаў быў важаком каманды і на футбольным полі. Як тыгр, сноўдаў ад лавы трэнэраў да краю поля і ў зваротным кірунку Юры Пунтус. Нібы гэта быў ня матч беларускага чэмпіянату, а паўфінал Лігі чэмпіёнаў.

Нават дождж злітаваўся над заўзятарамі. Пару разоў спрабаваў нясьмела пайсці, але, убачыўшы, што большасць прысутных сядзіць без парасонаў, засаромеўся і сыпануў толькі праз паўгадзіны пасля матчу.

У другім тайме гульні пайшла веселей. Атакавала і МТЗ, і «Ды-

нама», у сярэдзіне другога тайму «Дынама» нанесла небяспечны ўдар па варотах. «А шчасьце было так блізка, — з сумам канстатаваў мой сусед і з надзеяй дадаў: — Але гэта толькі пачатак».

«Трактарысты» праз колькі хвілін нанеслі прыцэльны ўдар па машыне хуткай дапамогі. Выглядала на тое, што матч коціцца да баявой нічыёй. Заўзятары масава пацягнуліся да выхаду. Але чэмпіёны на 91-й хвіліне рэалізавалі стандарт. І Дзьмітры Чалей з падачы са штрафнога Віталія Валадзьянкова не спудлаваў. Увесь стадыён радасна ўзняўся — 0:1. «Дынама» атрымала гасцьваю перамогу.

Нічога выпадковага

На пасляматчавай прэс-канфэрэнцыі галоўных трэнэраў на настаўніка МТЗ было цяжка глядзець: Юры Пунтус сядзеў змочаны, нібы навальнічная хмара. Ён прыйшоў за некалькі хвілін да свайго калегі і моўчкі сядзеў, утаропіўшыся ў падлогу. «Прайграць на сыяжку вельмі непрыемна. Але гэта нашы ўнутраныя сямейныя праблемы — шукаць, хто

вінаваты. Гэта быў першы матч, усё толькі пачынаецца».

Трэнер «Дынама» Юры Шуканаў таксама асаблівай эйфарыі ад перамогі не адчуваў: «Ня ўсё ўдалася ў атацы, і нечакана для мяне правалілася сярэдняя лінія». Праўда, калі адзін з журналістаў спытаў, ці не выпадковым быў гол Чалея, трэнер «Дынама» запярэчыў: «У атацы нічога выпадковага не бывае».

Памыляюцца тыя, хто лічыць, што беларускае ўнутранае першынство — рэч абсалютна нецікавая. Адна справа — назіраць матч па тэлевізару, а другая — ужываю. Так, гэта не бундэсьліга, і нават не першынство Шатлянды, але ёсць на што паглядзець. Так што калі ў выхадныя (а матчы будуць праходзіць збоўшага ў суботу і нядзелю) ня ведаецца, куды сьябе падзець, ідзіце на футбол. Час ляціць даволі хутка.

Хоць на тым «Трактары» ёсць шэраг «недапрацовак». Піва можна папіць хіба толькі за агароджай. З пляшкай, што цалкам правільна, на матч не пускаюць, а плястыкавага посуду пакуль няма. Затое дыктар робіць абвесткі па-беларуску. Мова яшчэ ня чыстая, але мы таксама калісьці пачыналі. Дый мат на першым матчы туру быў больш чуваць не з трыбун, а футбольнага поля. Гульцы «радзілі» адзін аднаму, як лепей размясьціцца на полі і куды бегчы пасля ўдару па мячы.

Алег Раявец

У выхадныя будзе адкрыты чэмпіят на сталічным стадыёне «Дынама». У нядзелю аднайменны менскі клуб згуляе з мазырскай «Славіяй». У гэты ж дзень таксама згуляюць БАТЭ — «Дарыда» (Ждановічы) і «Гомель» — МТЗ-РІПА. Днём раней, у суботу, пройдуць наступныя сустрэчы: «Зорка-ВА-БДУ» (Менск) — «Нёман» (Гародня). Матч на стадыёне «Трактар» — «Тарпэда» (Жодзіна) — «Лякаматэў» (Менск), «Нафтан» (Наваполацк) — «Дынама» (Берасьце), «Шахцёр» (Салігорск) — «Дняпро-Трансмаш» (Магілёў).

Першы гол 15-га чэмпіянату Беларусі забіў паўабаронца салігорскага «Шахцёра» Міхаіл Пацко. Ён пацэліў па варотах БАТЭ ўжо на трэцяй хвіліне сустрэчы.

Паводле заявак каманд на 16 красавіка, у вышэйшай лізе гуляе 61 легіянер. 25 прадстаўляюць Украіну, 24 — Расею, 3 — Армэнію, 2 — Баўгарыю, па аднаму — Бразылію, Грузію, Камэрун, Літву, Малдову, Таджыкістан, Чэхію. Найболей легіянераў у «Дняпры-Трансмашы» — 13 гульцоў з Украіны. Безь легіянераў заявіліся БАТЭ, «Шахцёр», «Зорка-ВА-БДУ».

СЬЦІСЛА

Усіх паборалі

На чэмпіянаце Эўропы па вольнай, грэка-рымскай і жаночай барацьбе, што прайшоў у баўгарскай Варне, беларусы заваявалі шэсьць мэдалёў — залаты, срэбраны і чатыры бронзавыя. «Золата» на рахунку Сяргея Арцюхіна (грэка-рымская, да 120 кг), «срэбра» — у Вольгі Хілько (да 63 кг), «бронза» — у Васілісы Марзалюк

(да 72 кг), Юліі Раткевіч (да 59 кг), Марыі Ягоравай (да 55 кг) і Альбэрта Батырава (вольная барацьба, да 66 кг). Паводле пастановы Саўміну, памер узнагароджаньня за залаты мэдаль чэмпіянату кантыненту складае да 250 базавых велічынь (цяпер — 6 млн 375 тыс.), за срэбраны — да 150 (3 млн 825 тыс.), за бронзавы

— да 100 (2 млн 550 тыс.).

Хакеі і немцы

14 і 16 красавіка зборная Беларусі ў рамках падрыхтоўкі да чэмпіянату сьвету па хакеі правяла два таварыскія матчы са зборнай Нямеччыны. У першым, што праходзіў у Менску, беларусы згулялі ўнічыю — 1:1, а вось у другім матчы, у Гомелі, саступілі зь лікам 1:4.

Без Салея

Абаронца «Анагайму» Руслан Салей ня возьме ўдзелу ў чэмпіянаце сьвету па хакеі. У найбліжэйшы час у Руслана і ягонай сяброўкі Бэты мае нарадзіцца дзіця, таму беларускі легіянер папрасіў не выклікаць яго ў нацыянальную зборную. Фэдэрацыя хакея задаволіла просьбу.

Аўстралія далучыцца да Азіі

Футбольная канфэдэрацыя Акіяніі ня супраць пераходу Аўстраліі ў азіяцкую футбольную арганізацыю, якая раней пагадзілася прыняць пад сваю апеку аўстралійцаў. Спартовыя чыноўнікі зьлёнага кантыненту мяркуюць, што такім чынам у Аўстраліі болей

шанцаў трапіць на чэмпіятат сьвету. Ад Азіі на мундыаль «калесны» трапляюць дзьве каманды. А пераможца турніру Акіяніі мусіў яшчэ разыграваць адзіную пуцёўку ў матчах плэй-оф з трэцяй камандай Азіі ці пятай камандай Паўднёвай Амэрыкі. Гэта робіць выхад на чэмпіятат сьвету амаль немагчымым.

AP

ІНФАРМАТАР

Вышэйшыя навучальныя ўстановы Беларусі

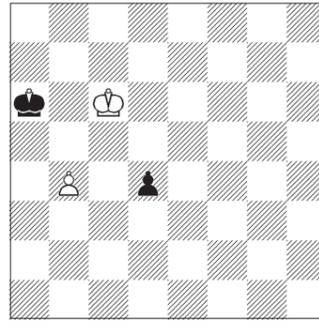
Table with 4 columns: Institution Name, Address, Phone Numbers, and Website/Notes. Includes entries for various universities and academies across Belarus.

КАІСА

Этуд, утвораны з нуля

Кампутарны век агаліў шахматы: фінальныя сюжэты накіравалі «тура і слон супраць туры», «фэрзь супраць двух сланоў» прааналізаваны на сто хадоў наперад. Дык ці ёсьць тады сюрпрызы ў эндшпілі «белы кароль зь пешкай супраць чорнага караля зь пешкай»? Ёсьць — даводзіць Яўген Дзьвізаў — кампазытар, чые этуды трапляюць у аргентынскія энцыклапедыі. Праўда, першая пазыцыя лёгка паддаецца рапэньню (гл. дыяграму).

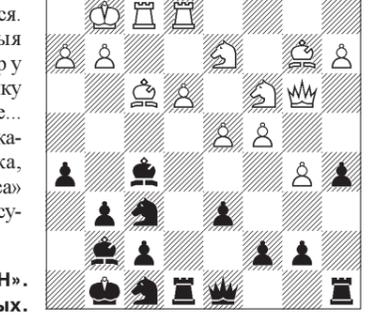
Але ж пры пешцы на h4 адступленьне каралём 1...Кра7? вядзе да паразы: 2. Крс7 h3 3. b6+ Кра6 4. b7 h2 5. b8Ф h1Ф 6. Фб6Х! Ураўноўвае гульню толькі 1...Кра5! 2. b6 h3 3. b7 h2 4. b8Ф h1Ф+!

Як бы вы гулялі? Я. Дзьвізаў, 2004. Да 50-годзьдзя А. Трусава. 1) Дыяграма — белыя пачынаюць і выйграюць; 2) п. d4 на f4 — чорныя робяць нічыю; 3) п. d4 на g4 — чорныя робяць нічыю; 4) п. d4 на h4 — чорныя робяць нічыю; 5) п. d4 на d5 — чорныя пачынаюць і робяць нічыю.

ПАРТЫЯ З ГРОСМАЙСТРАМ

Вось першы разьмен у партыі і адбыўся. Чорныя пабілі на f3 (14...e4:f3), белыя ўзялі пешку сланом (15. Се2:f3). Выбар у чорных невялікі: альбо чапляцца за пешку b7, альбо аддаць яе, актывізуючы затое... зрэшты, ня будзем забягаць наперад. Чакаем чытацкіх варыянтаў да панядзелка, 19:00 праз E-mail nn@promedia.by («Kaica») ў полі «Subject» альбо праз мабільную сувязь. SMS: 754-04-53.

З. Лыбін — чытачы «НН». Ход чорных.

ВАРТА ПАГЛЯДЗЕЦЬ

Пятніца, 22 красавіка

«Лад», 17.00 «Пайсьці і не вярнуцца». Беларусь, 1992, рэж. Мікалай Князеў. Ваенная кінааповесьць паводле аднайменнага твору Васіля Быкава. Не дакладная экранізацыя Васіля Быкава, але цікавая ўжо самім зваротам да ягонаў творчасьці.

рэж. Абрам Роам. Любоўная драма паводле аднайменнага твору Аляксандра Купрына. Абрам Роам — адзін з самых геніяльных і недаацэненых рэжысэраў. Роам — выхаванец Вільні, чэкіст — і заклеймаваны саветамі фармаліст. Героі ягоных твораў жывуць у ілюзорным і пекным сьвеце клясыкі — і ўцякаюць у вытанчанае хараство. Фільм «Гранатавы бранзалет» пра непаздзеленае й трагічнае каханьне — дасканалы, шчымы й надзвычай прыгожы твор, зроблены з далікатным і тонкім псыхаліязмам.

Субота, 23 красавіка

АНТ, 21.00 «Блубэры». Францыя—Мэксыка—Вялікабрытанія—ЗША, рэж. Ян Коўнен. Містычны вэстэрн. Дзесяці на Дзікім Захадзе шэрыф Майкл Блубэры (Вэнсан Касэль, «Дабэрман»), «Барвовыя рэкі») ізноў сутыкаецца са старым ворагам (Майкл Мэдсан, «Шалёныя псы», «Забіць Біла») — і мусіць пакараць яго, каб аднавіць справядлівасьць. Але аднаўленьне гэтае адбываецца ў галюцынацыях: «Блубэры» — гэта псыхадэлічная вандроўка, замаскаваная пад вэстэрн.

На экране б'е па вачох кліпавы мантаж дэталюў, велічна лунае камэра над каньёнамі, агаломшваюць мэдытатыўнасьцю лічбавыя скаляпэндры й павукі. Кампутарная анімацыя ў карціне напоўніцу выкарыстоўвае досьвед трансю, наркатыхных вандровак паводле Карласа Кастанэды і магічную выразнасьць фракцыйнага гэмэтрыі. Карціна — шаманская, гіпнатычная экранізацыя коміксаў пра містычнага каўбоя, якога прыдумаву ў 1960-я гады Жан Жыро, аўтар кібэрпанкаўскага «Трону».

Містычны трылер. Арт-хаўснае кіно пра небясьпечныя гульні з фартунай. Ёсьць людзі, здольныя гуляць з наканаванасьцю, надаваць і красыці посьпехі ў іншых. У ролі галоўнага і схаванага гульца зь лёсам — Макс фон Сюдаў. Карціна прывечана шэрагам міжнародных прызоў.

Нядзеля, 24 красавіка

АНТ, 14.40 «Зоркавыя войны: новая надзея». ЗША, 1977, рэж. Джордж Лукас. Фантастыка, прыгодніцкі фільм. Першы фільм (аднак чацьвёрты эпізод) казачна-фантастычнага эпасу пра галіяцкія войны, змаганьне з Імпэрыяй зла, прынцэсу Лею і Люка Скайуокера. Культывы фільм, трыюмф відовішча й постма-

дэрнізму. Саўндтрэк пра бязбацькавіча Скайуокера быў скрадзены для прапагандыскай стужкі пра Аляксандра Лукашэнка.

БТ, 23.35 «Бясплодныя высілки каханьня». Вялікабрытанія—Канада, 1999, рэж. Кенэт Брана.

Камэдыя паводле аднайменнай п'есы Ўільяма Шэкспіра. Дзеянне шэкспіраўскай камэдыі перанесена Кенэтам Бранам у каралеўства Навару, верасень 1939 году. Рэжысэр зрабіў рамантычна-камэдыйны рэтрамозыкл з клясычнай музыкой Джорджа Гершвіна, Кола Портэра, Ірвінга Бэрліна і Джэрэма Керна. За найлепшае выкарыстаньне музыкі карціна намінавалася на ўзнагароду амэрыканскіх гукарэжысэраў.

«Лад», 22.25 «Гранатавы бранзалет». Расея, 1964,

СТВ, 23.15 «Інтакта». Гішпанія, 2001, рэж. Хуан Карляс Фрэснадыльё.

Андры Расінскі

ВЫСТАВЫ

Выстава Куліка

У сядзібе Партыі БНФ (вул. Варвашэні, 8) працуе выстава выдатнага мастака Яўгена Куліка (1938—2002). На выставе дэманструюцца каля дваццаці графічных лістоў мастака.

Вясельны салён-2005

3 27 да 30 красавіка ў выстаўным павільёне на Я. Купалы, 27 пройдзе IV Спецыялізаваная выстава-кірмаш «Вясельны салён-2005».

Твар чалавека

У М-Галерэі інстытута Гётэ ў Менску (вул. Фрунзэ, 5) да **30 траўня** працуе фотавыстава Уладзімера Скамарошчанкі «Твар чалавека». Уваход вольны.

Індыйскі альбом.

Частка 2

3 22 па 28 красавіка ў кінатэатры «Перамога» (вул. Інтэрнацыянальная, 20) працуе фотавыстава «Індыйскі альбом. Частка 2» Данііла Парнюка. Другая частка выставы «Індыйскі альбом» складзена з каляровых аўтарскіх краявідаў і замалёвак (у рамках фестывалю індыйскага кіно «Вяртаньне «Бадзьягі»»).

СПАБОРНИЦТВЫ

Чэмпіят і першынства Беларусі па бодзібілдыву і фітнэсе

30 красавіка — 1 траўня ў Менскім Палацы спорту (пр. Машэрава, 14) адбудзецца Чэмпіят і Першынства Беларусі па бодзібілдыву і фітнэсе. Пачатак а 18-й.

ІМПРЭЗЫ

KRIVI

21 красавіка ў ДOME літаратара (вул. Фрунзэ, 5) адбудзецца вялікі канцэрт легендарнага беларускага гурту «KRIVI» (Менск), які належыць да моднай плыні *world music*. Праграма будзе складацца зь лепшых песень ягоных рэлізаў «Гэй лёлі!», «За туманам», «Людзям», «Менск—Бэрлін». Пачатак а 19-й. Квіткі: 9 000 — 12 000.

Сьвята рэклімнага мастацтва

22 і 23 красавіка ў канцэртнай залі «Менск» адбудзецца сьвята рэклімнага мастацтва. Можна будзе убачыць каля 100 лепшых прац трох міжнародных конкурсаў рэклімы — Маскоўскага міжнароднага фестывалю рэклімы, фестывалю краін Усходняй Эўропы «Golden Drum» і фестывалю рэклімы «Канскія ільвы». У перапынках выступіць «Драм Экстазі». Пачатак а 19-й гадзіне. Квіткі: 14 000 — 20 000.

Меч Храма

23 красавіка ў Музеі нацыянальных рамэстваў «Дудуткі» а 12-й пачнецца рыцарскі турнір «Меч Храма». Адначасова з турнірам адбудзецца спаборніцтва стралкоў, бугурты, а таксама вогненнае відовішча. У «Дудуткі» можна дабрацца аўтобусам ад аўтавакзалу «Цэнтральны» а 10-й, 12.35 і 17-й гадзіне.

Вясёлы вясновы канцэрт

25 красавіка ў канцэртнай залі «Менск» адбудзецца «Вясёлы вясновы канцэрт» Зьмітра Вайцхоўкевіча. Квіткі: 7 000 — 17 000.

Стары Ольса і OSIMIRA

27 красавіка ў ДOME літаратара (вул. Фрунзэ, 5) адбудзецца сумесны канцэрт гурту «Стары Ольса» (Менск) і магілёўскага гурту «Osimira» (прэзэнтацыя альбому «Прошча». Пачатак а 19-й. Квіткі: 9 000 — 12 000.

Уда Дыркшнайдэр

29 красавіка ў Палацы спорту (пр-т Машэрава, 4) пройдзе канцэрт культуравага гурту

«Асерт». Пачатак а 19-й.

Фэстываль старадаўняй культуры

23—24 красавіка ў памяшканьні Моладзевага тэатру эстрады (вул. Маскоўская, 18а) адбудзецца фэстываль старадаўняй культуры. У праграме майстар-клясы па навучаньні эўрапейскім сярэднявечным танцам XV—XVI ст. ад школы старадаўняга танцу «Bassdance» (Менск) і прыдворнага балету «Ardente sole» (Кракаў, Польшча). Кульмінацыяй стане выступ групы гістарычных танцаў «Ardente sole» (Кракаў) — «Легенда пра каралеву Ядвігу» і «Маскарад каралевы Боны».

ТЭАТРЫ

Опера

21 (чч) — «Трубадур». **23** (сб) — «Мадам Батэрфляй». **24** (ндз) — «Кармэн». **26** (аўт) — «Травіята». **28** (чч) — «Мэлэдыя вясны».

Балет

22 (пт) — «Баядэрка».

Купалаўскі тэатар

21 (чч) — «Чорная панна Нясвіжу». **22** (пт) — «Памінальная малітва». **23** (сб), **29** (пт) — «Чалавек». **25** (пн) — «Кім». **24** (ндз) — «С.В.». **27** (ср), **28** (чч) — «Тутэйшыя». **30** (сб) — «Каханьне ў стылі барока».

Ранішнія спектаклі

24 (ндз) — «Ажаніцца — не журыцца».

Малая сцэна

24 (ндз) — «Дом, дзе сьпяць прыгажуні».

Тэатар беларускай драматургіі

21 (чч) — «Валянціна». **22** (пт) — «Кабала сьвятош». **23** (сб) — «Жанчыны Бэргмана». **24** (ндз) — «Чарнобыльская малітва». **26** (аўт) — «Парадоксы жарсьці». **27** (ср) — «Песьні вайны». **28** (чч) — «Адвечная песня». **29** (пт) — «Чорны квадрат». **30** (сб) — «Нязваны госьць».

Тэатар Горкага

21 (чч) — «Раскіданае гняздо». **22** (пт) — «Вольны шлюб». **23** (сб) — «Опера жабракоў». **24** (ндз) — «Сунічная паляна».

Музычны тэатар

21 (чч) — «Даратэя». **22** (пт) — «Кажан». **23** (сб) — «Капляюш Напалеона». **24** (ндз) — «Ноч у Вэнэцыі».

Моладзевы тэатар

21 (чч) — «Вясельлю быць, альбо 3 хлусьні мыты не бяруць». **22** (пт) — «Лейтэнант Валодзька».

24 (ндз) — «Тайбэле і яе дэман».

Тэатар кінаактора

21 (чч), **22** (пт) — «Поле змаганьня». **23** (сб), **24** (ндз) — «Айсэдора. Танец каханьня».

КЛЮБНАЕ ЖЫЦЦЁ

Bronx (288-10-61, gsm velcom: 103 і 105)

21 (чч), 22.00 — dj Karp, dj Dimon. **22** (пт), 22.00 — Flat; dj Kulikov.

Белая вежа (284-69-22, 239-16-00)

21 (чч), 23.00 — White Tower: dj Grizzly, dj Top. **23** (пт), 23.00 — Red Wave: dj Alex.

23 (сб), 22.00 — жывая музыка: Acoustic Band; dj Mihel, dj Dee.

Izюм (206-66-18)

21 (чч), 23.00 — Royalty R.N.B: dj Induss. **22** (пт), 23.00 — Love party: dj Top, dj Lexa.

23 (сб), 23.00 — Fusion dance: dj Bergamo, dj Lexa.

Гудвін (226-13-06, 626-13-03)

21 (чч), 23.00 — Фліртаманія-party: dj Ядзік. **22** (пт), 20.00 — жывая музыка: «Мадэра Хард Блюз».

23 (сб) — Acoustic Band.

Бліндаж (219-00-10)

21 (чч), 23.00 — dj Egor. **22** (пт), 23.00 — dj Yuliy Metelskiy.

Прэста (232-54-49, 232-15-79)

27 красавіка 19:00
Дом літаратара (мэтро Пл. Перамогі, вул. Фрунзэ, 5)

СТАРЫ ОЛЬСА
OSIMIRA

www.staryolsa.com 6490888, 7662425, 4006774 osimira.nm.ru

23 (сб), 23.00 — У бой ідуць стаяры: dj Vitalik Ultra, dj Top, dj Grizzly, dj Bergamo.

КІНО Ў МЕНСКУ

«**Аўрора**» (253-33-60) «Сахара» (2с): **22** (пт) 16.00, 18.30, 21.00; **23**, **24** (сб, ндз) 13.30 (іл), 16.00, 18.30, 21.00.

«Ад 180 і вышэй» (прэм'ера): **23**, **24** (сб, ндз) 11.00 (іл), 13.00, 15.00, 21.10.

«Тэатар»*** («Кінафармат 4x4»): **22** (пт) 17.00, 19.00, 21.10.

«Машыніст»*** («Кінафармат 4x4»): **23** (сб) 17.00, 19.00.

«І настане заўтра»*** («Кінафармат 4x4»): **24** (пт) 17.00, 19.00.

«**Берасьце**» (272-87-91) «Званок-2»***: **22** (пт) 16.50, 21.10; **23**, **24** (сб, ндз) 16.30, 21.10.

«Правілы здыманьня: Хітчаў мэтад»: **22** (пт) 18.50; **23**, **24** (сб, ндз) 14.00 (іл), 18.50.

«50 першых пацалункаў»: **22** (пт) 15.00.

«**Дружба**» (240-90-13)

«Апантанасць»: **22** (пт) 17.00, 21.00; **23**, **24** (сб, ндз) 17.00 (іл), 21.00.

«Кепскія дзядзечы»: **22** (пт) 19.00; **23**, **24** (сб, ндз) 19.00 (іл).

«**Кастрычнік**» (232-93-25) «Сахара» (2с): **22** (пт) 16.00, 18.30, 21.00; **23**, **24** (сб, ндз) 14.00 (іл), 16.30, 21.00.

«Ад 180 і вышэй»: **23**, **24** (сб, ндз) 19.00.

«**Масква**» (203-14-48) «Сахара» (2с): **22** (пт) 16.10, 18.40, 21.10; **23**, **24** (сб, ндз) 14.20 (іл), 16.40.

«Ад 180 і вышэй» (прэм'ера): **23**, **24** (сб, ндз) 19.00, 21.00.

«**Мір**» (288-22-33) «Правілы здыманьня: Хітчаў мэтад»: **22** (пт) 16.10, 20.40; **23**, **24** (сб, ндз) 14.00 (іл), 16.10, 20.40.

«Званок-2»***: **22—24** (пт—ндз) 18.30.

«Машыніст»*** («Кінафармат 4x4»): **22** (пт) 17.00, 19.00, 21.10.

«Тэатар»*** («Кінафармат 4x4»): **23** (сб) 17.00, 19.00, 21.10.

«Усама»*** («Кінафармат 4x4»): **24** (ндз) 17.00, 19.00, 21.10.

«**Перамога**» (203-77-66) «Жаніх напратат»: **22**, **23** (пт, сб) 15.00.

«Усама»*** («Кінафармат 4x4»): **22** (пт) 16.50, 19.00, 21.10.

«І настане заўтра»*** («Кінафармат 4x4»): **23** (сб) 16.50 (іл), 19.00, 21.10.

«Тэатар»*** («Кінафармат 4x4»): **24** (сб) 16.50 (іл), 19.00, 21.10.

«**Піянер**» (227-64-87) «Турэцкі гамбіт» (2с): **22—24** (пт—ндз) 16.20, 18.40, 21.00.

«Неслужбовае заданьне»: **22** (пт) 14.20.

«**Цэнтральны**» (200-34-16) «Жаніх напратат»: **22** (пт) 11.00, 13.00; **23**, **24** (сб, ндз) 11.00 (іл), 13.00.

«І настане заўтра»*** («Кінафармат 4x4»): **22** (пт) 15.00, 17.00, 19.00, 21.00.

«Усама»*** («Кінафармат 4x4»): **23** (сб) 15.00, 17.00, 19.00, 21.00. «Машыніст»*** («Кінафармат 4x4»): **24** (ндз) 15.00, 17.00, 19.00, 21.00.

(2с) — кінафільм падоўжанай працягласьці (іл) — ільготны сэанс (зьніжка 50% для ўсіх глядачоў) Рэйтынгавыя абмежаваньні: *** — дзеці да 16 год не дапускаюцца; **** — дарослым з 18 год.

ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Тэатар юнага глядача

22 (пт) — «Гісторыя каханьня Паласатага Ката і сіньярыты Ла-стаўкі».

23 (сб) — «Апошняя дуэль».

24 (ндз) — «Паліяна».

26 (аўт) — «Тарас на Парнасе».

27 (ср) — «Кепскага нораву варты плён».

28 (чч) — «Рыцар Ордэну Сонца».

29 (пт) — «Палачанка».

Опера

24 (ндз) — «Кот у ботах».

Тэатар беларускай драматургіі

24 (ндз) — «Хрустальны туплік». **30** (сб) — «Айбаліт, Бармалей, пра жыўёл і брадзвэй».

Музычны тэатар

24 (ндз) — «Залатое кураня».

Моладзевы тэатар

23 (сб) — «Давайце жыць дружна».

Кіно для дзяцей

«**Аўрора**»

«Маленькія ўцекачы»: **22** (сб) 14.30; **23**, **24** (сб, ндз) 11.30.

«**Берасьце**»

«Шрэк-2»: **23**, **24** (сб, ндз) 12.00.

«**Дружба**»

«Карлсан, які жыве на даху»: **22** (пт) 12.00; **24** (ндз) 13.00.

«Прадвеснікі буры»: **22** (пт) 14.00.

Мультиборнік: **24** (ндз) 11.00.

«**Масква**»

«Прадвеснікі буры» («Выхадны — усёй сям'ейі»): **24** (ндз) 12.00.

«**Мір**»

«Пінокіе-3000»: **23**, **24** (сб, ндз) 13.00, 15.00.

«**Перамога**»

«Горад чарадзеяў»: **23** (сб) 13.00.

«**Піянер**»

«Легенда пра рыцара»: **22** (пт) 11.00; **23**, **24** (сб, ндз) 13.00.

«Гарфілд»: **22** (пт) 12.40; **23**, **24**

(сб, ндз) 11.20, 14.40. «Хачу быць прынцэсай» і іншыя мультфільмы: **23**, **24** (сб, ндз) 10.00.

КІНО НА DVD

MASTER RECORDS

Клубніца

ў супэрмаркеце

Рамантычная трагікамэдыя, Сэрбія—Нямеччына—Італія, 2003, рэж. **Душан Міліч**. У ролях: **Бранка Каціч, Срджан Тодаравіч**. Касірка ў супэрмаркеце марыць пра прынца. Прынц зьяўляецца нечакана, і з аўтаматам... Прадусарскі праект **Эміра Кустуровіча**.

Апошні кадар

Камэдыя, ЗША, 2004, рэж. **Джэф Натансан**. У ролях: **Мэцыо Бродэрык, Алек Болдуін**. Агент ФБР прыкідваецца прадусарам, каб выкрыць махінацыі ў Галівудзе. Ды толькі кіно зацягвае... **Менск, Кісялёва, 12, т.: 643-21-08**

КІНО НА ВЫХОДНЫЯ

Кінафармат «4x4»

Усама (Osama)

Аўганістан—

Нідэрлянды—Японія—

Ірляндія—Іран,

каляровы, 83 хв.

Жанр: драма

ЛЕВЫМ ВОКАМ

Дайце кнігу прапановаў

Ніяк не праканаю палітычнага эфекту ўказу аб увядзенні для партый кніг заўваг і прапановаў (КЗП). Фэльтон Лёліка Ушкіна.

Жывём у рашучы час бітвы за фенкы славянства. Час, калі кожная калёрыя, якую вэртыкальшчык спалвае на працы, павінна ляцець у віртуальны горан вікторы над гідрай апазыцыі. Няўжо рашэнне аб КЗП зьявілася без уліку палітычнага моманту? Ня можа быць!

Магчыма, улады мараць, што, прааналізаваўшы тэкст заўваг, яны змогуць больш даведацца аб плянах лукафобаў?

Быццам заскочыць нейкі Скрабец у «курузіну» да АГП і пакіне ў мясцовай КЗП пасья сябе «цялегу»: «Кіраўніцтва АГП, мне не падабаецца сучасная схема трафіку амэрыканскіх грантаў для апазыцыі. Уношу прапанову ў наступны раз баксы перадаваць праз больш аўтарытэтную асо-

бу, напрыклад, сп.Багданкевіча. І грошы перавозіць не празь літоўска-беларускі кардон, а праз польска-беларускую мяжу. Ваш Скрабец».

Лухта нейкая.

Тое самае з прапановамі. Ну якія прапановы могуць быць у сапраўдных апазыцыянераў?

Толькі адна. Мы ўсе цудоўна ведаем, аб чыёй фізычнай сьмерці яны мараць і што яны могуць дзеля гэтага прапанаваць. Няўжо гэтаму палітыку, сапраўды па прыколе чытаць, як яго скланяюць на ўсе лады, то пасылаючы ў процілеглы Эўропе фізіялягічны пункт, то прапануючы аддаць яго органы заводам хлебапрадуктаў, каб на выхадзе атрымаць тавар — годны

канкурэнт камбікорму.

Нешта не сыходзіцца.

Застаецца толькі піяр. Каб чарговы раз давесці агіднасьць апазыцыі ў вачах народу, з часам па БТ могуць працытаваць тузін-другі пэрлаў з партыйных КЗП. Вось, маўляў, што думаюць пра вас, апазыцыянеры, «простыя грамадзяне».

Накшталт: «Дарагі Вячорка. Праяжджачы праз ваш чуждзесны горад з партыйй дзяўчат для гарэму пэдафіла шэйха Саламбэка, мне не было дзе перакантавацца. Дзякую сябрам БНФ, якія падабралі мяне і яшчэ пакурылі трава. Вах-вах-вах. Какіе джыгіты. Большой вам маджоба. Наркандылер Алі Баба. Мой адрас: Аўганістан, очан далёкі кішлак».

А можна пайсьці яшчэ далей.

Напрыклад, нечакана абвясціць па Акадэміі міліцыі, будынак якой знаходзіцца па суседзтве з бээнэфайскай

сядзібай, загад рэктарату: «Сёння кожны курсант павінен наведваць сядзібу БНФ, каб унесці ў партыйную КЗП скаргу паводле наступнага трафарэту: «Сп.Вячорка. Я, просты грамадзянін, курсант кіналягічнай сэкцыі Акадэміі МУС, мушу паскардзіцца на сяброў вашай партыі, якія сваімі энкамі «Жыве Беларусь» не даюць нармальна велькі вучэбны працэс па адукацыі сабак. У сабак пачынаецца клептаманія і булімія. Калі вы ня зробіце адпаведных захадаў, я буду прасіць Мінюст забараніць вашу арганізацыю». Хто ня зробіць скаргу, ня будзе дапушчаны да сэсіі. Старастам скласці сьпісы тых, што прафілоняць. Рэктар».

І што мусіць зрабіць Мінюст пасья такой масавай народнай пэтыцыі? Натуральна, унесці ў КЗП ПБНФ апошні запіс: «Ліквідаваць КЗП Партыі БНФ як арганізацыю, ліквідаванай па прапанове народу».

Плякат на мурх ваенкамату ў Глуску.

ПРЫВАТНЫЯ АБВЕСТКІ

ВЯСЕЛЬНАЯ СУКЕНКА

Тэрмінова дапамажыце набыць ці пашыць вясельную сукенку ў нацыянальным стылі. Т.: 553-57-81, 252-58-56. Эліна

СПАЧУВАНЬНЕ

10 красавіка адышла ў вечнасьць Валянціна Дашыневіч, стваральніца і загадчыца аддзелу рукапісаў, рэдкай кнігі і старадрукаў Нацыянальнай бібліятэкі, дасьледчыца творчасьці Багдановіча, Скарыны, член Біблійнай камісіі пры Беларускам экзархаце. Вечная ёй памяць

КНІГІ

Буду ўдзячны таму, хто прадаць 4-ты том «Энцыклапэдыі гісторыі Беларусі». Т.: 288-14-52, 328-56-78. Аляксей

Пра набыцьцё новай кнігі Югасі Каляды «Галоўная памылка Афанасія» можна дамовіцца, пазваніўшы на нумар 400-45-91 (цана — таньней, як у кнігарнях) «Невядомая вайна» Г. Сагановіча, «Курапаты» і «Беларуска-расейская вайна» Зянона, іншыя кнігі, тэрміналягічны слоўнікі, дзіцячыя відэа, аўдыё, CD, літаратура, значкі ды футболкі з нацыянальнай сымболікай на Румянцава, 13 (ТБМ). Панядзелак—пятніца (13:00—19:00)

Куплю кнігі: С.Підгайнага «Беларусы на Салаўках»,

«Недастраляныя» (2 т., 1949, 1953); «Беларуская мэмуарыстыка на эміграцыі» / укл. Лявон Юрэвіч, 1999; інфармацыю пра Адамовіча Алеся Фаміча. Т.: 404-47-24
Прадам кнігі: Ю. Туронак, «Беларусь пад нямецкай акупацыяй»; К. Акула, «Змагарныя дарогі»; Я. Чачот, «Наваградзкі замак»; «К. Каліноўскі» з сэрыі «Беларускі кнігазбор»; «Я. Карскі»; «Беларускі арнамент»; багаты выбар кніг па гісторыі, архітэктуры, мовазнаўстве, этнаграфіі. Т.: 753-70-05

Прадам кнігі: Я. Сямашка, «Армія Краёва»; А. Вініцкі, «Матэрыялы да гісторыі беларускай эміграцыі ў Нямеччыне»; В. Грыцкевіч, «Гісторыя і міты»; Я. Запруднік, «Беларусь на гістарычных скрыжаваньнях»; Л. Геніюш, «Ад родных ніў», факс. 1942 г, Прага, ды інш. Т.: 753-70-05

РОЗНАЕ

Новыя беларускія фільмы на CD на Румянцава, 13 (ТБМ). Т.: 234-93-71, 707-40-01

Куплю ўзнагароды БНР, БЦР, БКА, манэты ВКЛ, Рэчы Паспалітай, фота ваенных (Беларускі нацыянальны фармаванні часоў 2-й сусьветнай вайны). Электронны адрас: zmagar@yahoo.com. Т.: 722-46-04

Цікавіць інфармацыя, дакумэнты, фота, зьвязаныя з Булак-Балаховічам, «Зялёным дубам», «Чорным катом», беларускай партызанкай — набуду. Электронны адрас: zmagar@yahoo.com. Т.: 722-46-04

Запрашаем наведваць

Камянец-Падольскі і Хацін (Украіна)

з 13 да 16 траўня.

Вас чакае экскурсія па гістарычнай частцы Камянца, наведваньне Катэдральнага сабору і Старой крэпасці, а таксама вандроўка па Хацінскай фартэцыі. Вы атрымаеце магчымасьць ня толькі пазнаёміцца з унікальнымі помнікамі архітэктуры і гісторыі, але і пабачыць такую цікавую зьяву прыроды, як крышталёвыя пячоры, а таксама стаць удзельнікам фэсту паветраных шароў.

Далучайцеся да нашых вандровак! Тэлефон для даведак: 222-46-51.

Наша Ніва

незалежная газета

заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991

галоўныя рэдактары «Нашай Нівы»:

З. Вольскі (1906), А. Уласаў (1906—1914),

Янка Купала (1914—1915), А. Луцкевіч,

У. Зямляроўскі (1920), С. Дубавец (1991—2000).

сакратарка рэдакцыі Наста Бакшанская
галоўны рэдактар Андрэй Дынько
фотарэдактар Арцём Лява
нам. галоўнага рэдактара Андрэй Скурко
тэхнічны рэдактар Андрэй Чык
мастацкі рэдактар Сяргей Харэўскі
выдавец і заснавальнік Фонд выданьня газэты «Наша Ніва»

АДРАС ДЛЯ ДОПІСАЎ:

220050, Менск, а/с 537

Tel/fax: (017) 284-73-29, 8-029-613-32-32,

8-029-707-73-29.

E-mail: nn@promedia.by

On-line: www.nn.by

© НАША НИВА. Спасылка на «Нашу Ніву» абавязковая. 12 палос фарматам А2, 6 друк. арж. Друкарня РУП «Выдавецтва «Беларускі Дом друку». Менск, пр. Ф. Скарыны, 79. Рэдакцыя не нясе адказнасьці за змест рэкламных абвестак. Кошт свабодны. Пасьведчаньне аб рэгістрацыі перыядычнага выданьня №581 ад 4 ліпеня 2002 г., выдадзенае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь. Юрыдычны адрас: г. Менск, вул. Калектарная, 20а, п. 2а. Р/р 3015212000012 у МГД ААТ «Белінвестбанк», Менск, код 764.

Наклад 3457. Газэта выдаецца 48 разоў на год.

Нумар падпісаны ў друку 20.00 20.04.2005.

Замова № 2230.

Рэдакцыйны адрас: Менск, Калектарная, 20а/2а

Прыватную абвестку ў «НН» (ня больш за 15 словаў) можна падаць звычайным лістом (а/с 537, 220050, Менск), а таксама электроннай поштай на адрас nn@promedia.by або разьмясьціўшы на форуме сайту www.nn.by. Дык скарыстайцеся!